

محی‌خوش در محاکمات تجراییان

ابوالقاسم آخوند

شکست دیگر برای وزیر خارجه تو امپا!

برای دومین بار طی یک هفته گذشته پهنو وزیر خارجه ترامپ به طرز تغییر ناگهانی برنامه سفر از پیش تعیین شده خود، سفرش شد. چهارشنبه هفته گذشته در واپسین لحظات، پهنو برنامه سفرش به برلین را لغو کرد و در عجله در نیمه‌های شب راهی عراق شد تا در بغداد با مسئولان این کشور درباره «تهدیدهای امنیتی» ایران و نگرانی آمریکا از آن، گفتگو کند. چند سساعتی برخی خبرگزاری‌ها اطلاع دادند که هوایپمنو به پهنو از شناسایی اداراه محو شده است تا اینکه حضور او در بغداد و دیدار با مقام‌های دولت عراق در خبرها آمد. بعد هم هیچ توافقی با بیانیه مشترکی که نشان دهد دولتمردان عراق با وزیر خارجه آمریکا در اجرای سیاست فشار حداکثری علیه ایران، همراه و خارج‌شده باشد، انتشار پیدا نکرد. نخست‌وزیر و رئیس جمهور عراق رسماً اعلام کردند که سیاست تحریمی ترامپ علیه ایران را قبول ندارند و اجازه نمی‌دهند از خاک عراق برای حمله نظامی به ایران استفاده شود. پهنو با دست‌های خالی و با عجله از بغداد برگشت، در حالی که اغلب رسانه‌های خبری و سیاسی داخل آمریکا بر شکست وزیر خارجه در این سفر انکشت گذاشتند و آن را بعد از کودتای شکست‌خورده در ونزوئلا و عراق، نشانده اهمیت ترامپ فرماندهی آن را به عهده داشت، شکست پهنو وزیر خارجه نامیدند. این بار، پهنو قرار بود به مسکو سفر کند، با پوتین رئیس جمهور و لاوروف وزیر خارجه روسیه دیدار حضوری داشته باشد. در میانه راه وزیر خارجه آمریکا تصمیم گرفت به بلژیک برود تا در فرصت حضور وزرای خارجه کشورهای اروپایی (اتحادیه) در نشست خبری مسوا آنها در بروکسل استفاده کند! این اقدام مستدجمی که نشان از حساسیت اتحادیه اروپا و آمریکا درباره ایران باشد، بگردد و بقول معروف نشان دهد که اروپا و آمریکا برای اجرای سیاست فشار حداکثری علیه جمهوری اسلامی ایران به اجماع رسیده‌اند!

این حرکت وزیر خارجه ترامپ هم با دیوار سرد استقبال در اتحادیه اروپا و از سوی مسئول سیاست خارجی اتحادیه مواجه شد. «موگرینی» به خبرنگاران گفت «در نخستین ساعات بامداد از سفر غیرمنتظره پهنو به بروکسل مطلع شدیم، برنامه نشست وزرای خارجه اتحادیه درباره یافتن راه حلی برای اجرای کامل توافق هسته‌ای با ایران است و برنامه‌ها بسیار فشرده تنظیم شده‌اند. پهنو در حالی که موفق نشد با مجموعه وزراء خارجه اروپا ملاقات و گفتگو داشته باشد، تلاش داشت تا وزراء اتحادیه را برای یکی از تشکیل جلسه به بروکسل آمده بودند، مکن مستدجمی یادگاری بگیرد. این اقدام هم صورت نگرفت و بیشتر شباهت به یکی از وزرا به خبرنگار «اول استریت ژورنال» گفت: «پهنو برای گرفتن عکس یادگاری به بروکسل آمده بود تا نشان دهد و تبلیغ کند که اروپا علیه ایران در کنار آمریکا ایستاده است. ما مخالف کردیم و برنامه کاری جلسات خودمان را پیش بردیم.»

این سفر، شکست دیگری برای وزیر خارجه ترامپ شد. طوری که پهنو در بازگشت از بروکسل گفت: «من به نشست وزراء آمده ام و بروکسل به آنها بگویم، آمریکا به دنبال جنگ با ایران نیست و ما خواهم گفتگو با تهران هستیم»، یکی از روزنامه‌های صبح تهران در بررسی خبر پهنو به بروکسل نوشته است: «استقبال سرد موگرینی از سفر پهنو به بروکسل باعث شد تا تیم وزارت خارجه آمریکا پیش از فرود هوایپا حایل وزیر خارجه آمریکا در بلژیک متوجه شوند که هوایپا‌ها این بار برخلاف گذشته برای آنها فرس کرمز ویژه پهن نگرده‌اند. آنها ساعاتی پیش از گرگاری نشست مشترک وزیر خارجه کشورهای اروپایی، متوجه شدند که او با تئیس‌ها تمایل چندانی به حضور وزیر خارجه آمریکا در نشست مشترک وزرا ندارند؛ بنابراین تلاش‌های آنها به برنامه‌ریزی برای دیدارهای دوجانبه معطوف شد. مایک پهنو به نشست چهارجانبه موگرینی با وزرای خارجه کشورهای اروپایی عضو برجام یعنی آلمان، فرانسه و انگلیس نیز راه پیدا نکرد تا در نهایت سفرش به اروپا آنگونه که می‌خواست پیش نرود.

سرد دروز مایک پهنو به بروکسل با هدف یارگیری از کشورهای اروپایی برای اجرای تحریم‌های اقتصادی یی سابقه آمریکا علیه ایران انجام شد. کشورها عضو اتحادیه اروپا اما برای یافتن راهکاری جهت عملیاتی کردن سریع تر سازوکار مالی اروپا برای تجارت با این موسوم به «پنستکس» و بحث بر سر اجرای تعهدات کامل اروپا در چارچوب توافق هسته‌ای با ایران به گرفتن تحریم‌های آمریکا در بروکسل گرد هم آمده بودند. به نظر می‌رسد برای اروپا که طی یک سال گذشته بارها خواستار بازگشت آمریکا به برجام بوده، اکنون دیگر شرایط وزیر خارجه این کشور درباره توافق هسته‌ای با ایران ششینی نباشد. موگرینی دروز در نخستین نشست وزرای خارجه کشورهای اروپایی عضو برجام تأکید کرد که توافق هسته‌ای با ایران «استون اصلی امنیت اروپا می‌داند و تلاش‌های اتحادیه برای نجات برجام ادامه خواهد داشت. مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا همچنین به حمایت کامل این سازمان از توافق هسته‌ای اشاره کرد و از این خواست همچنان به تعهداتش در چارچوب برجام متعهدبماند.

هایکو ماس، وزیر خارجه آلمان نیز پس از نشست مشترک برجام گفت که در این نشست وزرای خارجه پار دیگر تأکید کرده‌اند که ادامه توافق هسته‌ای با ایران برای امنیت اروپا حیاتی است. او به ایران اطمینان داد که کشورهای اروپایی به اجرایی‌شدن کامل توافق متعهد هستند و این زمینه تلاش خود خواهند کرد.»

وزیر خارجه آمریکا به مسکو رفته و قرار است با وزیر خارجه و رئیس‌جمهور روسیه ملاقات داشته باشد.

«لاوروف» لیل از ورود پهنو به مسکو به خبرنگاران گفت: «تحریم نفتی آمریکا منایار با روسیه شورای امنیت سازمان ملل درباره برجام است.» وزیر خارجه روسیه به شدت سیاست‌های تحریم و مقابله ترامپ با ایران را رد و معموک کرد.

پهنو برای اجرای طرح فشار حداکثری علیه ایران، انزوای جمهوری اسلامی ایران در صحنه بین‌المللی، به‌خصوص از نگاه اتحادیه اروپا را دنبال می‌کرد. اما تاکنون جواب مناسب نگرفته است و به‌نظر می‌رسد ترامپ در اجرای سیاست تحریم و مقابله با ایران متروزی شده است و اغلب کشورها سیاست او را برای صلح و امنیت بین‌المللی خطرناک می‌دانند.

در ایران بخاطر آن در افکار عمومی، نگاه به پرورسسی و اعلام مواضع از سوی روسیه و چین درباره اقدام ترامپ، حساسیت بیشتری پیدا کرده است. بسیاری معتقدند که در قدرت روسی و چین بین‌المللی در مسکو و پکن می‌توانند سیاست خود برای بازدارندگی ترامپ از افزایش پرحران در خاورمیانه و خلیج‌فارس داشته باشند. جامعه ملل نیز از پکن و مسکو انتظار دارند مانع ترامپ برای آغاز جنگی دیگر در خلیج‌فارس، قلب انرژی جهان شوند.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای رهبر معظم انقلاب اسلامی

عصر دروز در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام با تأکید بر ضرورت تقوای مسئولان و ویژه در «سیدگی به امور مردم، رعایت بیت المال و اجتناب از اشرافیت» به بیان وظایف و مسئولیت‌های مسئولان و بحث غنی سازی ۲۰۰درصدی ناپذیر رونق تولید پرداختند و با اشاره به اقدامات خبیانه امریکایاری (تغییر محاسبات و تسلیم شدن مسئولان» و نیز فاصله گرفتن مردم از نظام» گزیده قطعی ملت ایران در مواجهه با دشمن، مقاومت در همه زمینه هاست، چرا که مذاکره با دولت کنونی امریکا سِم مضاعف است البته جنگی نخواهد شد بلکه برخورد، برخورد اراده هاست و در این زمینه، اراده ملت ایران و نظام اسلامی قویتر از دشمن است و به فضل الهی این بار هم پیروز خواهد شد.

رهبر انقلاب اسلامی در ابتدای سخنانشان ماه رمضان با اشاره «ماه قمر» و زمینه و بستنری برای رواج روح از خاوند متعال خواندند و گفتند: قرآن وعده داده است که تقوا موجب بصیرت، رستگاری جلب رحمت و هدایت و ایجاد قدرت شخصیت خاص را باطل خواهد شد و با وجود تقوا، هیچ بن‌بستی وجود نخواهد داشت.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏‌ای جنبه دیگر تقوا از منظر قرآن کریم را «تقوای از خدا» یاد کردند و پرشمرند و افزودند: معنای تقوای از غیر خدا این است که از هیچ قدرتی غیر از خدا ترسیدم و زندگی و آینده خود را وابسته به دست آنها ندانیم.

ایشان با یادآوری کلامی حکمت‌آمیز از امام‌راحل مبنی بر لزوم پیروی از شهادت معنوی در ماه رمضان به ویژه در شرایططبی، خطاب به مسئولان تأکید کردند: گفتار، رفتار و تصمیم‌های ما مسئولان در سرنوشت مردم مؤثر است، بنابراین مسئولان پیش از همه به تقوا نیاز دارند، چرا که با بی‌تقوایی آنها، حقوق مردم به طرز جبران‌ناپذیری پامال خواهد شد.

رهبر انقلاب اسلامی، «تقوا و امتداری» را جزو مهمترین شاخص‌ها در سیرنرد امر و مسئولیت‌ها دانستند و با تأکید بر لزوم مراقبت مسئولان در رعایت بیت‌المال، خویشنثاری در برابر طغیان نفس و پرهیز جدی از مال‌اندوزی و میل به اشرافیت، گفتند: سلوک پیغمبر اکرم(ص) و امیرالمؤمنین(ع) کاملاً بر خلاف ناپاطیاتی بود که به دنبال کسب قدرت برای رسیدن به شهوات نفسانی و مال و ثروت هستند و در جمهوری اسلامی نیز مسئولان موظفند با تسک و سیره آن بزرگواران از اسراف و زندگی اشرافی و تجملاتی پرهیز کنند.

رهبر انقلاب اسلامی سخنان خود را با ورود به مباحث و مسائل اقتصادی کشور ادامه دادند و با اشاره به سخنان رهبر جمهوری مبنی بر لزوم جدی تر شدن مدیریت‌ها و برنامه ریزی ها، گفتند: سخنان آقای رئیس جمهور، سخنان محصولات کشاورزی روستاییان، به آن توجه کامل کرد چرا که در پیشرفت و ثروت کشور بسیار مؤثر خواهد بود.

رهبر انقلاب نیروی انسانی کارآمد، جوان، پراگنده و خستگی‌ناپذیر اثراتی عظیم و بی‌نظیر داشتند و افزودند: هزاران گروه تحقیقاتی در داخل و خارج از کشور وجود دارند که می‌توانند با ایده‌ها و فکرهای خوب و آهنگش‌ها، چرخه کارها در بخش صنایع و معادن و دیگر بخشها را روان سازی و مسائل بین‌المللی را رواندازی کنند.

ایشان افزودند: باید از فرصت ترمیم با ساخت مسکن

برای هموطنان پس از دهه استفاده کرد و با کمک دستگاه مختلف و بخش خصوصی حرکت عظیم اشتغالزای و تولید آفرین در بخش مسکن را به وجود آورد.

رهبر انقلاب اسلامی در بخش دیگری از سخنانشان به موضوع تلاش ها و اقدامات شده ایرانی امریکا پرداختند و خاطرنشان کردند: در مواجهه با دشمن دو راه بیشتر وجود ندارد یا عقب‌نشینی ما و پیشروی متقابل آنها و با مقاومت و ایستادگی که تجربه ما در جمهوری اسلامی نشان می‌دهد هر جا در مقابل دشمن مقاومت کردیم، چون هرگز گرتیم.

ایشان مقاومت در عرصه اقتصادی را متفاوت از مقاومت در عرصه نظامی دانستند و افزودند: مقاومت در عرصه اقتصادی به معنای مستحکم کردن ساخت اقتصادی کشور است که لازمه آن هم برخورد مردم با مسائل و پیگیری امور است.

رهبر انقلاب با تأکید بر این که برای اصلاح امور نباید چشم به خارج دوخت، خاطرنشان کردند: کشور دوختن به بیکانه موجب ضربه به کشور می‌شود که نمونه آن را در برخورد اروپایی‌ها در قصیه برجام می‌بینم.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای افزودند: ما را باورایی ها، مشکل و دعوایی ندانشیم اما آنها به هیچک از تعهدات خود عمل نکردند و نمی‌کنند و در عین حال مدام ادعا می‌کنند

که ما به برجام پایبند هستیم. ایشان با تأکید بر این که علاوه بر دولت، مردم نیز باید برای حل مسائل اقتصادی نقش آفرین کنند، گفتند: مردم با خرید محصولات داخلی و استسمرار حمایت از کالای ایرانی، از پرهیز از اسراف، توجه نکردن به شایعات در فضای مجازی و زنده روی نکردن در خرید، می‌توانند به رونق تولید کمک کنند.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای در ادامه سخنان خود، در تبیین برجام امریکایی‌ها در شرایط فعلی گفت: این تمام تلاش خود را به کار گرفته اند تا با فشارهای شدید اقتصادی، هراس از جنگ‌ها را، برخورد قاطع شده و همه باید از دولت در این عرصه حمایت کنند.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای در بیان چند کار و وظیفه اساسی که باید به عنوان تفکری عام مورد توجه و عمل سه قوه راهبر کشور، «رونق تولید را کایدل جل بسیاری از مشکلات خواندند و افزودند: در سلیاه عزم مردم و به‌کارگیری جوانان متفحص، مواضع رونق تولید قابل رقت است که اگر این همه مشخص شود، مسائلی نظیر اشتغال کاهش تورم، رفاه مردم و صادرات، شتاب خود خواهد گرفت.

ایشان اعتماد به جوانان» را راه حل اصلی برشمردند و خاطرنشان کردند: هر جا به تسل جوان اعتماد کردیم و

اخبار داخلی

رهبر معظم انقلاب: گزینه قطعی ملت ایران، مقاومت است

حداقل امکانات را در اختیارش گذاشتیم، پیش رفتیم.

رهبر انقلاب تولیدات تحسین پراگنده نظامی از جمله موشک‌های نقطه زن بالستیک و کروز با برد ۷هزار کیلومتر را نتیجه اعتماد به جوانان مؤمن، با انگیزه و حسنگی ناپذیر خواندند و افزودند: به بحث غنی سازی ۲۰۰درصدی ناپذیر و تأمین نیازهای پزشکی هسته ای نیز وقتی کار را به جوانان محول کردیم، در میان نابوری بسیاری، کار به این مهمی را به سرانجام رساندند، ضمن اینکه مشکل ترین بخش غنی سازی، رسیدن به ۴۰درصد است و مراحل بعدی، آسانتر از این مرحله است.

ایشان پرسیدند: آیا این گونه جوانان نمی‌توانند هیچ غلطی صنایع را حل کنند و با یافتن حلقه های مفقوده الهی این بار هم پیروز خواهند شد.

رهبر انقلاب با ابراز تلخ کلامی از شنیدن خبر تعطیلی برخی واحدهای تولیدی با کشاورزی، وزارت صنایع را به تهیه فهرست موارد مورد نیاز واحدهای تولیدی (اعم از ماشین آلات، قطعات و مواد اولیه) و ارائه فراخوان برای رفع این نیازها توصیه مؤکد و خاطرنشان کردند: بسیاری از این موارد در داخل کشور قابل تأمین است.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای دومین کار و وظیفه اساسی دولت و دیگر قوا را «تلاش برنامه ریزی شده و بی‌وقفه برای خودکفایی به ویژه در زمینه کشاورزی» برشمردند و افزودند: متأسفانه در مقطعی با این حرف که خرید محصولات بیرون زائران تمام می‌شود و تولید در داخل صرفه اقتصادی ندارد، روند خودکفایی دچار ضربه شد.

ایشان افزودند: این مشکل است خریدهای محصولات داخلی را از جمله تولیدات خارج به صرفه باشد، اما حل‌جویی واردات این محصول مهم را گرفتنه چه کار خواهیم کرد؟ بنابراین باید با تلاش بیشتر به راه علامته خودکفایی ادامه دهیم.

ایشان خاطرنشان کردند: مردم بهترین راه پرمشرد

و افزودند: پالایشگاه ستاره خلیج فارس که به همت سیاه احثی و اندازی شد، حدود یکسوم مصرف سرفرانه و گازهای بنزین را تأمین می‌کند که بسیار مهم است.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای در جمع بندی این محور تأکید کردند: اقتدار و آبروی کشور در «خودکفایی» است و باید نیازهای مهم کشور را خودمان تولید و تأمین کنیم.

«سهولت کسب و کار» سومین مساله ای بود که رهبر

انقلاب به عنوان دستور کار عمومی کار مطرح کردند و افزودند: همه قوانین بسیار و اگر متناقض باشند، عملاً مانع رونق فضای کسب و کار شده‌است که باید خیلی جدی این مشکل را به گیر بارطرف کرد.

رهبر انقلاب بخش کشاورزی را دارای اولویت خواندند و مسائل اقتصادی کشور ادامه دادند و با اشاره به سخنان رهبر جمهوری مبنی بر لزوم جدی تر شدن مدیریت‌ها و برنامه ریزی ها، گفتند: سخنان آقای رئیس جمهور، سخنان محصولات کشاورزی روستاییان، به آن توجه کامل کرد چرا که در پیشرفت و ثروت کشور بسیار مؤثر خواهد بود.

رهبر انقلاب نیروی انسانی کارآمد، جوان، پراگنده و خستگی‌ناپذیر اثراتی عظیم و بی‌نظیر داشتند و افزودند: هزاران گروه تحقیقاتی در داخل و خارج از کشور وجود دارند که می‌توانند با ایده‌ها و فکرهای خوب و آهنگش‌ها، چرخه کارها در بخش صنایع و معادن و دیگر بخشها را روان سازی و مسائل بین‌المللی را رواندازی کنند.

ایشان افزودند: باید از فرصت ترمیم با ساخت مسکن برای هموطنان پس از دهه استفاده کرد و با کمک دستگاه مختلف و بخش خصوصی حرکت عظیم اشتغالزای و تولید آفرین در بخش مسکن را به وجود آورد.

رهبر انقلاب اسلامی در بخش دیگری از سخنانشان به موضوع تلاش ها و اقدامات شده ایرانی امریکا پرداختند و خاطرنشان کردند: در مواجهه با دشمن دو راه بیشتر وجود ندارد یا عقب‌نشینی ما و پیشروی متقابل آنها و با مقاومت و ایستادگی که تجربه ما در جمهوری اسلامی نشان می‌دهد هر جا در مقابل دشمن مقاومت کردیم، چون هرگز گرتیم.

ایشان مقاومت در عرصه اقتصادی را متفاوت از مقاومت در عرصه نظامی دانستند و افزودند: مقاومت در عرصه اقتصادی به معنای مستحکم کردن ساخت اقتصادی کشور است که لازمه آن هم برخورد مردم با مسائل و پیگیری امور است.

رهبر انقلاب با تأکید بر این که برای اصلاح امور نباید چشم به خارج دوخت، خاطرنشان کردند: کشور دوختن به بیکانه موجب ضربه به کشور می‌شود که نمونه آن را در برخورد اروپایی‌ها در قصیه برجام می‌بینم.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای افزودند: ما را باورایی ها، مشکل و دعوایی ندانشیم اما آنها به هیچک از تعهدات خود عمل نکردند و نمی‌کنند و در عین حال مدام ادعا می‌کنند

که ما به برجام پایبند هستیم. ایشان با تأکید بر این که علاوه بر دولت، مردم نیز باید برای حل مسائل اقتصادی نقش آفرین کنند، گفتند: مردم با خرید محصولات داخلی و استسمرار حمایت از کالای ایرانی، از پرهیز از اسراف، توجه نکردن به شایعات در فضای مجازی و زنده روی نکردن در خرید، می‌توانند به رونق تولید کمک کنند.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای در ادامه سخنان خود، در تبیین برجام امریکایی‌ها در شرایط فعلی گفت: این تمام تلاش خود را به کار گرفته اند تا با فشارهای شدید اقتصادی، هراس از جنگ‌ها را، برخورد قاطع شده و همه باید از دولت در این عرصه حمایت کنند.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای در بیان چند کار و وظیفه اساسی که باید به عنوان تفکری عام مورد توجه و عمل سه قوه راهبر کشور، «رونق تولید را کایدل جل بسیاری از مشکلات خواندند و افزودند: در سلیاه عزم مردم و به‌کارگیری جوانان متفحص، مواضع رونق تولید قابل رقت است که اگر این همه مشخص شود، مسائلی نظیر اشتغال کاهش تورم، رفاه مردم و صادرات، شتاب خود خواهد گرفت.

ایشان اعتماد به جوانان» را راه حل اصلی برشمردند و خاطرنشان کردند: هر جا به تسل جوان اعتماد کردیم و

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای با اشاره به مخالفت بسیاری از صاحبزنان در امریکا با شیوه برخورد با ایران گفت: گروه‌های مقاومت گفتند: مسئولان کنونی امریکا واقعاً درک درستی نسبت به مسائل گوناگون و همچنین جمهوری اسلامی ندارند.

ایشان با تأکید بر اینکه هیچکس نباید از هیبت ظاهری، تشرها و هیاهوهای امریکا ترسد، افزودند: برقرارتها معمولاً کار خود را با تشر و هیاهو پیش می‌برند و هر گونه جازدن در مقابل این تهدیدها خطا است.

رهبر انقلاب اسلامی خاطرنشان کردند: علاوه بر امریکا، از ثروت قارون های منطقه خلیج فارس نیز نباید ترسید زیرا

هیچ غلطی نمی‌توانند بکنند.

حضر‏ت آی‏ت الله خامنه‏ ای خاطرنشان کردند: امریکا در سال ۱۳۵۷ و قبل از پیروزی انقلاب اسلامی بسیار قدرتمندتر از شرایط فعلی بود و کارتر رئیس جمهور آن زمان، هم عقل و هم قدرت بیشتری از رئیس جمهور کنونی امریکا داشت و محمدرضا پهلوی نیز به عنوان مأمور آنها بر همه امور مسلط و کاملاً تابع بود اما ملت ایران توانست با دستسب خالی صلح امریکا را شکست دهد، ضمن آنکه جوانهای انقلابی امروز کمتر از سال ۵۷ نیستند و عمق اندیشه

انقلابی‌ایز بیشتر است. ایشان تأکید کردند: این دشمنی امریکا با جمهوری اسلامی ریشه نشده بلکه نسبت به ج ۴۰ سال گذشته، آشکارتر و صریح تر شده‌است افزودند: باید بدانیم، کسی که با صدای بلند تهداید می‌کند، قدرت و توانایی او به اندازه آن صدای بلند نیست.

رهبر انقلاب اسلامی خاطرنشان کردند: دولت فعلی برخورد اراده هاست، و چون ما اراده ای قویتر داریم و به خدا توکل می‌کنیم، بیعت برخورد نظامی نیست و اینکه برخی ایشان تأکید کردند: جمهوری اسلامی ایران به فضل الهی، در پرتو ایستادگی، هوشیاری و اراده ملت و مدبریتها و تألیفیر جدیاتی که رئیس جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، آقای روحانی

رئیس جمهوری گفت: سال ۹۷سال سختی برای مردم کشورمان به ویژه از لحاظ فشار بر معیشت و زندگی مردم و کاهش برودت‌ها و رفاهات بود. رئیس‌جمهور محترم اشاره کرد نیز پیروز این میدان خواهد شد.

اطلاعات

آفتابگردانی یا **ایران‌شکسان**

ریاحی

مهران افشاری

محمادمین ریاحی در ۱۱ خرداد ۱۳۰۲ در خوی، در خانواده‌ای اهل فرهنگ به دنیا آمد. نیاکانش در دوره قاجار و پیش از آن منصب کشوری و لشکری داشتند. پدرش مرزا بزرگ‌خان ریاحی، از اعیان خوی و از پیران طریقت ذهبیه‌بود. محمادمین دوره‌اول متوسطه را در خوی گذراند و سال ۱۳۱۸ برای تحصیل در دوره دوم متوسطه رهسپار ارومیه شد؛ اما با وقوع جنگ جهانی دوم در ۱۳۲۰ به خوی بازگشت. مهر ۱۳۳۱ تحصیلات خود را در دانشسرای مقدماتی تهران آغاز کرد و در خرداد ۱۳۳۲ از دانشسرای مقدماتی فارغ‌التحصیل شد. از ۱۳۳۲ هم‌زمان با تحصیل در دانشسرای عالی، در دوره لیسانس (کارشناسی) دانشکده ادبیات دانشگاه تهران در رشته زبان و ادبیات فارسی تا ۱۳۳۷ درس خواند و دو دانشنامه لیسانس علوم تربیتی و زبان و ادبیات فارسی را دریافت کرد. بخشی از این دوران مصادف بود با سالهایی که ارتش شوروی استان آذربایجان را اشغال کرده و فرقه دموکرات آذربایجان به ریاست پیشه‌وری در آنجا دولت خودمختار تشکیل داده بود. در ۱۳۳۴ برای مقابله با این اوضاع، ریاحی و گروهی از مبین‌دوستان «حزب وحدت ایران» را تشکیل دادند. پس از آزادی آذربایجان، این حزب در ۱۳۳۶ با احزاب دیگر در آمیخت و «حزب اتحاد» را پدید آورد. ریاحی دیگر تا پایان عمر عضو هیچ حزب سیاسی نشد، هرچند در جنبش ملی شدن صنعت نفت و پس از آن، هوادار مصدق بود و با بعضی از اعضای جبهه ملی دوستی داشت.

در وقایع آذربایجان، گذشته از اینکه سردبیر روزنامه شفق، ترجمان (ارگان) حزب وحدت ایران بود، با نشر اشعار شورانگیز و مقاله در روزنامه کیهان و روزنامه اختر شمال (چاپ تبریز)، در راه آزادی آذربایجان بسیار کوشید و در ۱۳۳۵ مجموعه شعرهای خود را درباره آذربایجان در کتابی کوچک با عنوان «در راه نجات آذربایجان» با هزینه شخصی منتشر کرد. وی از ۱۳۳۶ تا ۱۳۳۷ در دانشکده ادبیات، رئیس انجمن ادبی دانشجویان بود و هر ماه از استاد ی دعوت می‌کرد تا برای دانشجویان سخنرانی کند.

از مهر ۱۳۳۷ به دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران وارد شد و هم‌زمان تا ۱۳۳۲ در ادای تعهد خدمت خود به تدریس، در دبیرستان‌های قزوین، حکیم نظامی قم، ایران‌شهر گرگان درس داد و در گرگان، ریاست دانشسرا را عهده‌دار شد. در ۱۳۳۷ از رساله دکتری خود که تصحیح «مرصادالعباد» نجم‌الدین رازی – صوفی قرن هفتم – بود به راهنمایی مرحوم بدیع‌الزمان فروزانفر دفاع کرد. او از میان‌استادان خود به فروزانفر بسیار علاقه‌مند بود و ده سال در جلسه‌های درس او در دانشکده ادبیات حضور یافت.

در این سالها او در دبیرستان‌های تهران تدریس کرد و مدتی مدیر دبیرستان محمد فروبئی بود. از ۱۳۳۴ تا ۱۳۳۵ هفت‌نامه «کیهان فرهنگی» را بنیاد نهاد و سردبیرش شد؛ اما به علت هماهنگ نبودن با سیاست‌های وزارت فرهنگ تعطیل شد. در همین سالها، عضو هیأت مدیره «جامعه لیسانسبیه‌های دانشسرای عالی» بود. در ۱۳۳۴ به عضویت کمسیون قوانین در وزارت فرهنگ درآمد و در ترمیم حقوق معلمان کو شید و طرح ترمیم حقوق فرهنگیان را در مجلس به تصویب رساند و از ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۰ به دعوت دکتر محمد معین در سازمان لغتنامه دهخدا کار کرد و نیمه اول حرف «س» را تنظیم کرد. در ۱۳۴۰ مدیر کل نگارش وزارت فرهنگ شد و تا ۱۳۴۲ در این مقام باقی ماند. او در این سالها طرح تدوین کتاب‌های درسی را برای دبیرستان‌ها پی‌ریزی کرد. در ۱۳۴۲ به همت او «سازمان کتابهای درسی» تأسیس شد و ریاحی اساسنامه آن را نوشت. تا پیش از آن، کتاب‌های گوناگونی در دبیرستان‌های کشور تدریس می‌شد و کتاب‌های درسی یکسان و هماهنگ نبود.

از ۱۳۴۲ برای پنج سال راین فرهنگی ایران در ترکیه بود. در این مدت، برای تبادل فرهنگی و تبادل اسناد بین ایران و ترکیه، شورایی را پایه‌گذاری کرد که سالی یک بار در ترکیه تشکیل می‌شد. همچنین دبستانی را برای دانش‌آموزان ایرانی در آنکارا برپا کرد و درس تاریخ روابط ایران و عثمانی را طراحی و پایه‌گذاری کرد و خود پنج سال آن را در دانشکده ادبیات دانشگاه آنکارا بی‌مجم حق‌التدریس درس داد. در این مدت، شماری از نسخه‌های خطی را هم از کتابخانه‌های ترکیه به صورت میکروفیلم وارد و به کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران فرستاد.

در ۱۳۴۸ در حکم مشاور در وزارت فرهنگ و هنر مشغول به کار شد و تأسیس «بنیاد شاهنامه فردوسی» را پیشنهاد کرد و اساسنامه آن را نوشت و بنیاد با مدیریت علمی مجتبی مینوی آغاز به کار کرد. از ۱۳۴۸ تا ۱۳۵۰ در گروه‌های ادبیات فارسی و تاریخی دانشگاه تهران تدریس کرد. از ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۴ دبیرکل «انجمن امنای کتابخانه‌های عمومی کشور» گردید و در این سمت باعث تأسیس حدود سیصد کتابخانه عمومی در شهرهای گوناگون ایران شد و طرح تشویق مؤلفان و ناشران را تهیه کرد و به اجرا گذاشت. در ۱۳۵۴ به «فرهنگستان ادب و هنر» انتقال یافت و طرح تألیف فهرست جامع نسخه‌های خطی را ارائه کرد که عملی نگردید. وی تا ۱۳۵۷ رئیس بنیاد شاهنامه فردوسی و سرپرست دانشکده هنرهای دراماتیک (دانشگاه هنر) بود. او در بنیاد شاهنامه فردوسی سرپرستی «مجله سیمرغ» را که مختص فردوسی و شاهنامه بود، بر عهده گرفت و یانی هرگزازی دو مجموع شاهنامه‌شناسی یکی در ۱۳۵۶ در پندربعاس و دیگری در ۱۳۵۷ در خرم‌آباد، شد. بنیاد شاهنامه مجموعه سخنرانی‌های پندربعاس را با عنوان «شاهنامه‌شناسی» در ۱۳۵۷ منتشر کرد. در ۱۳۵۶ با ناشری در پاریس صحبت کرد و باعث شد تا شاهنامه تصحیح ژول مول در ۲۲ دوره به یاری بنیاد شاهنامه فردوسی تجدید چاپ شود. همچنین پیششاد کرد تا پونسکوم مراسمی را به مناسبت هزاره آغاز سروده شدن شاهنامه برگزار کند؛ این طرح بعدها در ۱۳۶۹ عملی شد.

در ۱۳۵۷ از ۱۵ تا ۲۲ مهر وزیر آموزش و پرورش دولت بختیار شد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ۱۳۵۸ پس از روزنامه‌ها آگهی احضار به مسئولان دولتی عالی‌رتبه در رژیم سابق به چاپ رسید، ریاحی خود را به دادستانی انقلاب معرفی کرد و نزدیک به شش ماه در انتظار دادگاهی سر برد. در دادگاه تیرته و از حبس آزاد شد؛ اما مشمول قانون انفصال ابد از خدمات دولتی و تبعات حقوقی آن شد. او در سالهای پس از انقلاب به تألیف و چاپ آثار خود پرداخت و در ۲۵ اردیبهشت ۱۳۸۸ در ۸۶سالگی درگذشت و پیکرش را در قطعه تاهم آوران بهشت زهرا به خاک سپردند.

ریاحی شاعری توانا بود. نه‌تا کتاب شعری که از او چاپ شده، در راه نجات آذربایجان» است که تصبیه‌های مبینی او را در بر دارد. در دیگر قالب‌های شعر فارسی، از جمله غزل و مثنوی و دوبیتی‌های پیوسته نیز اشعاری درخشان و سراسر پراحساس سروده است. وی در جوانی در انجمن‌های ادبی تهران شرکت می‌کرد و با شاعران نامدار آن روزگار از جمله شهریار و سایه (هوشنگ ابتهاج) دوستی و مرادوه داشت. اگر او با جدیت بیشتر شاعری را ادامه می‌داد، بی‌گمان امروز یکی از نامدارترین شاعران دوران معاصر بود؛ اما ترجیح داد عمر خود را بیشتر صرف خدمت به فرهنگ و آموزش و پرورش ایران و تحقیقات ادبی کند. دیگر کتاب شعری که او در جوانی در تهران در ۱۳۳۶ به چاپ رساند، دیوان رشید باسنی است.

آثار ریاحی را به سه دسته می‌توان تقسیم کرد: ۱) تصحیح انتقادی متون کهن فارسی؛ ۲) تألیف کتاب‌های تحقیقی در زمینه ادبیات فارسی و تاریخ ایران؛ ۳) مقاله‌ها. ریاحی روش تصحیح و تحقیق در متون کهن فارسی را با رساله دکتری خود که تصحیح «مرصادالعباد» نجم‌الدین رازی بود، با راهنمایی استاد فروزانفر آموژه بود. او بعدها مرصادالعباد را به چاپ رساند و یکی از نمونه‌های دقیق و علمی و تحقیقی تصحیح متون را در اختیار دوستان‌ار زبان فارسی قرار داد که در ۱۳۵۴ از کتاب سال «فرهنگستان ادب و هنر» منتشر شد. این مجموعه و مقدمه و توضیحات ریاحی به چاپ رسید و مبنی مهم در بررسی سیر ریاحی در تاریخ ادب فارسی به شمار می‌آید. «نزه‌المجالس» تألیف جمال خلیل شروانی در قرن هفتم است. دیگر تصحیحات او عبارت‌ند از: «جهان‌نامه» تألیف محمدبن نجیب بکران، «فتح‌المعاملات» و «معرفه الاسطرلاب» (معروف به شش فصل) هر دو تألیف محمدبن ایوب طبری، «آرثیه الحیات» تألیف خواجه یوسف همدانی، به نام «رساله الظهور» نجم‌الدین رازی و «عالم‌آرای نادری» تألیف محمدکاظم مروی.

کتاب‌های تألیفی ریاحی یا درباره شعر کهن فارسی و شاعران نامدار ایران است که عبارت‌ند از: «کسبای مروزی: زندگی، اندیشه و شعر او»؛ «گلگشت در شعر و اندیشه حافظ»؛ «سرچشمه‌های فردوسی‌شناسی: مجموعه نوشته‌های کهن درباره فردوسی و شاهنامه و نقد آنها»؛ «فردوسی: زندگی، اندیشه و شعر او»؛ «ادب و تاریخ ادبیات» و تاریخ اجتماعی و سیاسی ایران است که عبارت‌ند از: «داستانی به نام کتاب درسی: تاریخچه کتاب‌های درسی در ایران و گزارش اصلاح آن»؛ «سفران‌نامه‌های ایران: گزارش‌های مسافرت و مأموریت سفیران عثمانی در ایران» که حاصل مطالعات و تجرجه او در دوران رازینی فرهنگی ایران در ترکیه است؛ «تاریخ خوی: سرگذشت سه‌زارساله منطقه پرجانه شمال‌غرب ایران و روابط سیاسی و تاریخی ایران با اقوام همسایه» که کتاب سال ۱۳۷۲ شد؛ و «زبان و ادب فارسی در قلمرو مطالعات و تجرجه او در دوران رازی» که در دوران رازینی فرهنگ ایران در ترکیه است. از ریاحی دو کتاب «گزیده مرصادالعباد» در ۱۳۶۱ و «بگشای آثار عشق: برگرفته از کشف‌الاسرار مبینی» در ۱۳۷۳ نیز منتشر شده است. نشر ریاحی متین، فریاد، خوش‌آهنگ و دانشسرای است و مقاله‌های او نیز نمونه‌های فاخر شعر جدی معاصر است. از او بیش از هفتاد مقاله منتشر شده است. او نخستین مقاله‌اش را در شانزده سالگی درباره شاعر عیسی صبوخی نوشت که در مجله ارمان منتشر شد. یکی از آخرین مقاله‌های او «تربت شمس تبریز کجاست» نام دارد که به استناد منابع تاریخی می‌گوشد اثبات کند مقبره شمس تبریزی در خوی است. ریاحی مجموعه‌ای از مقاله‌های خود را در دو کتاب «چهل گفتار در ادب و تاریخ و فرهنگ ایران» و «پایداری حماسی» در ۱۳۷۹ منتشر کرد.

«دانشنامه جهان اسلام» (با تلخیص و حذف منابع)

بکوشید تا نسخه‌ا کم‌کنید دل همگان شاد و خرم کنید» سراسر شاهنامه آکنده از اندیشه‌های انسان‌گرایانه نیکخواهی، نیکوکاری، مهرورزی، جوانمردی، دادگرایی و ظلم‌ستیزی است؛ اندیشه‌هایی که مناسبت‌ترین و مساعدترین زمینه و بستر را برای برپایی جهان مطلوب و جامعه آرمانی فردوسی فراهم می‌کند. انسان‌دوستی دارای جنبه‌ها و جلوه‌های متعدد و گوناگونی است که در زیر، جداگانه به بررسی و تحلیل آنها پرداخته می‌شود.

۱- نیکخواهی و نیکوکاری
ستوده‌تر آن کسی بود در جهان که نیکش بوذ آشکار و نهان ستایش نیکي و نیکوکاری و نکوشش بدی و بدکرداری از پیام‌های اصلی و کلیدی فردوسی در شاهنامه است که انعکاس آن در بخشها و داستان‌های مختلف این اثر جاویدان، به کرات مشاهده می‌شود. در این قسمت نخست به بررسی منزلت نیکي و آثار و وضعی آن از دیدگاه حکیم طوس پرداخته و سپس جلوه‌های نیکي در شاهنامه در زمینه‌های گوناگون ارائه می‌شود:

۱-۱- منزلت نیکي و پیامدهای آن
کجا آن گزیده نیاکان ما؟

کجا آن دل‌پسرا ن و پاکان ما؟

همه خاک دارند بالین و خشت و خنک آنکه جز تخم نیکي نکشت فردوسی نیک‌اندیشی و نیکوکاری را از شرایط و لوازم آدمیت می‌شمارد و در مقابل، بداندیشی و بدکاری را از نشانه‌های بدبختی تلقی می‌کند. تورم دیسور اهرم بدشناس کسی کو نداد ز بزدان سیاس هر آن کو گذشت» از زره مدنی

ز دیوان شمس، شمس‌ر از آدمی همچنین نیکوکاری را از نشانه‌های خردمندی و مال‌اندیشی می‌داند.

دراز است دست فلک بر بدی همه نیکویی کن اگر یخردی از دیدگاه فردوسی، نیکي و بدی آثار وضعی خود را در پی دارد: نیکوکار کدیر یا زود ثمرهٔ نیکي خود را می‌بیند و بدکار هم به سزای اعمال زشت خود می‌رسد.

چو نیکي کنی، نیکي آید برت بدی را بدی باشد اندر خورت فردوسی نیکي‌گرایی را توفیقی الهی می‌شمارد که بابت آن شکرگزاری بایسته است.

به نیکي‌گری و غنیمت‌شناس همی ز آفریننده دار این سپاس و برای بدی نیز سرانجامی جز بدبختی و بدنامی نمی‌شناسد.

مکن بد که بینی به فرجام، بد زبـد گـردانـدر جـهان، نام بد

و گو بد کنی جز بدی ندروی شـبی در جـهان شادمان نغـنوی ۳

۲-۱- زمینه‌های نیکي
نیکي طبعاً از مقولاتی است که در ساخت‌ها و زمینه‌های گوناگون از پندار، گفتار، رفتار و… متجلی می‌شود:

۲-۱-۱- پندار نیک

فردوسی به پیروی از ارزش‌های اخلاقی محترم در ایران باستان و آیین زردشت، نخستین مرحله نیکي را پاک‌نیتی و نیک‌اندیشی می‌داند. جوانمردی و راستی یشه کن همه نیکوی اندر اندیشه کن

ز بد تا توانی، سنگلاش ۀ مکن از این مرد داندشه بشنو سخن

به دل نیز اندیشه بد مدار بداندیشی را بد بسود روزگار

هرآن کس که اندیشه بد کند

به فرجام، بد بـسان خود کند از منظر فردوسی، یکی از مظاهر بارز نیک‌پنداری، خوش‌بینی و دوری‌گزینی از بدگمانی است.

بیابد کشیدن گمان از بدی ره یزدی باید و بخردی

۲-۲-۱- گفتار نیک
مرحله بعدی نیکي، نیک‌گفتاری است. در این زمینه هم، به‌طور پرشماري در شاهنامه مشاهده می‌شود. شایان تأمل است که در اکثر این شاهدها، فردوسی به ضرورت همراهی و هماهنگی پندار با گفتار و نیز گفتار با کردار تأکید کرده است. زبان را چو با دل بود راستی ببندد ز هر سو در کاستی

چو گفتار و کردار نیکو کنی

به گیتی روان را پی آموه کنی

به گفتار خوب از هنر خواستی به کردار پسیدا کند راستی

۲-۳-۱- کردار نیک

سومین و آخرین مرحله نیکي، نیک‌رفتاری است. در واقع ارزش پندار و گفتار نیک هنگامی بیشتر و بهتر آشکار می‌شود که به عرصه عمل (کردار) می‌رسد.

فرهنگ سیمرغ

در میان ما کودکان، هر که زودتر به روزه گرفتن آغاز می‌کرد، سربلندتر و مغرورتر بود. یادم هست در مدرسه و در خانواده ما مسابقه داشتیم که کی بیشتر ماه را روزه گرفته و که زودتر برای سحری‌خوردن این ماه را بیشتر رعایت کرده است. حتی غروری در میان ما کودکان سیزده و چهارده‌ساله بود که دیرتر از بزرگان افطار بکنیم و شب زودتر از آنها برای سحری خوردن برخیزیم.

در این ماه همه مردم باسواد قرآن می‌خواندند و حداقلی که برای این کار قائل بودند، این بود که روزی یک جزء بخوانند و در پایان ماه آن را به آخر برسانند. هر کس روزی دو یا سه جزء می‌خواند و در ماه دو یا سه بار قرآن را ختم می‌کرد، مغرورتر و سرافرازتر بود.

سفر عادت داشت دو سه روز پیش از رمضان، از دو برادر کاتب‌فروش خوانساری، بسته به استطاعتی که در آن سال داشت، گاهی ده و گاهی پنج قرآن بخرد. در آن زمان درباره قرآن، خرید و فروختن را به کار نمی‌بردند و «هدیه کردن» می‌گفتند. او هم از پنج تا ده قرآن چاپی هدیه می‌کرد و به مردم بی‌استطاعت باسواد که برای عیادت پیش از می‌آمدند، می‌داد که در ماه رمضان قرآن را ختم کنند و وی در ثواب آن شریک باشد.

کتاب زادالمعالم یادآور است از نیز چاپهای متعدد کرده بودند و در هر خانه‌ای بود و در ایام رمضان مردم از روی آن مرتباً دعای افطار و دعای سحر و ادعیه دیگر و حتی سوره یاسین را در دوران رازینی مردم باسابقه هنرودست نسخه‌های بسیار ممتاز خطی با تذهیب‌ها و سرلو‌ها و جدول‌ها و سرشعرها و جلدهای سوخته یا روغنی بسیار ممتاز از قرآن و زادالمعالم یا کتاب دیگر داشتند که مجموعه کاملی از هنر و ذوق و سلیقه آن روزگار بود.

سحر

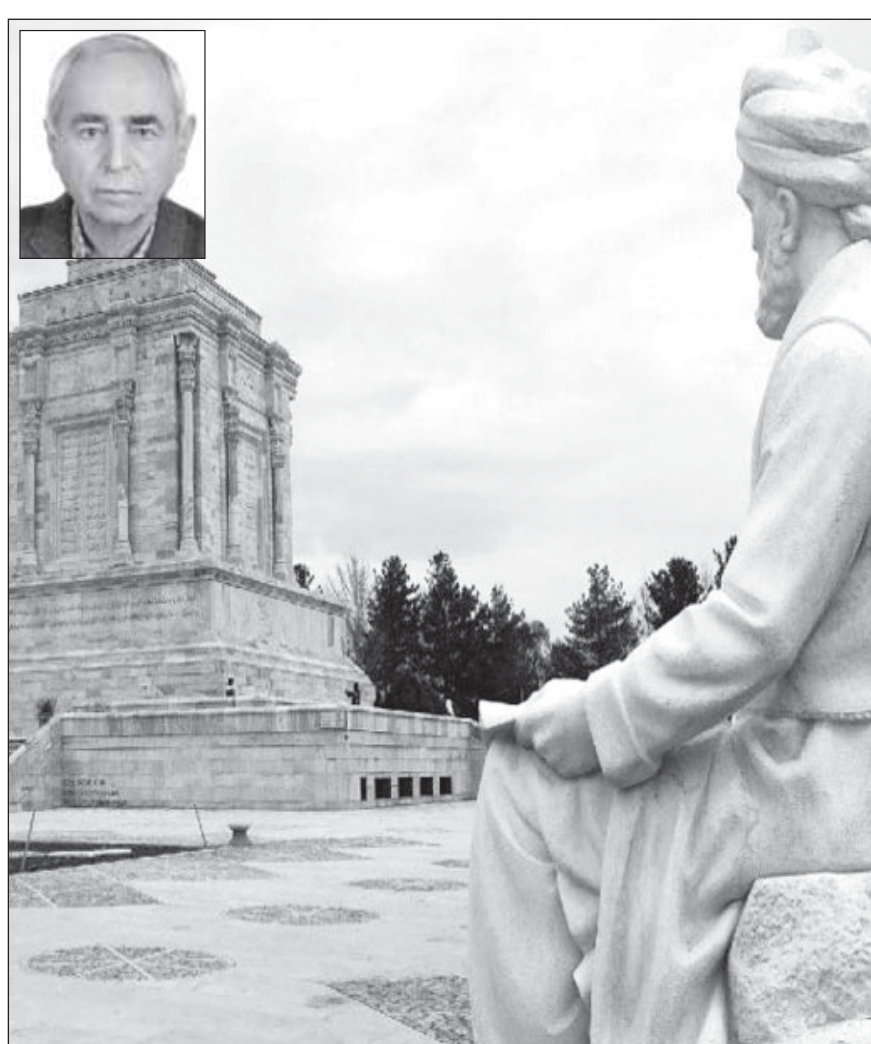
در سراسر این ماه عیور و مرور در تمام شب در تهران آزاد بود. برای مردم که ساعت نماز شب نمی‌شناختند، در میدان توپخانه آن روز و میدان سپه امروز، در موقع افطار و سحری توب می‌اداختند و

ایران شناسی

نیا ریم کس را همان بد به روی و گر چند باشد جگر کینه‌جوی که بد کرد با برهنر مادم کسی را همان بد به سر ناورم
۲- همدلی و غمخواری برای همنوع
فردوسی یکی از انسانی‌ترین شخصیت‌های ادبیات کهن ایران است که در جای جای شاهنامه بر ضرورت تلاش‌ورزی برای رفع نیازهای بینوایان و درماندگان و تیمارداری دردمندان، تأکید کرده است. توجه و احساس مسئولیت حکیم طوس در این خصوص، به حدی است که وی تحمل رنج برای تأمین آسودگی و برطرف‌سازی دشواری‌ها و گرفتاری‌های دیگران را مایهٔ اصلی خوشنودی و شادکامی انسان می‌داند. کجا زنج‌توبه‌ردیگر کس است تو را زین جهان شادمانی پس است شادکامی آن که انعکاس آن در بذر رفتاری را موجب چو دوری گریند ز کردار زشت و در جایی دیگر، خوشحال کردن «درویشان» و در جایی دیگر، خوشحال کردن «درویشان»

انسان‌دوستی در شاهنامه

دکتر سید احمد کتابی

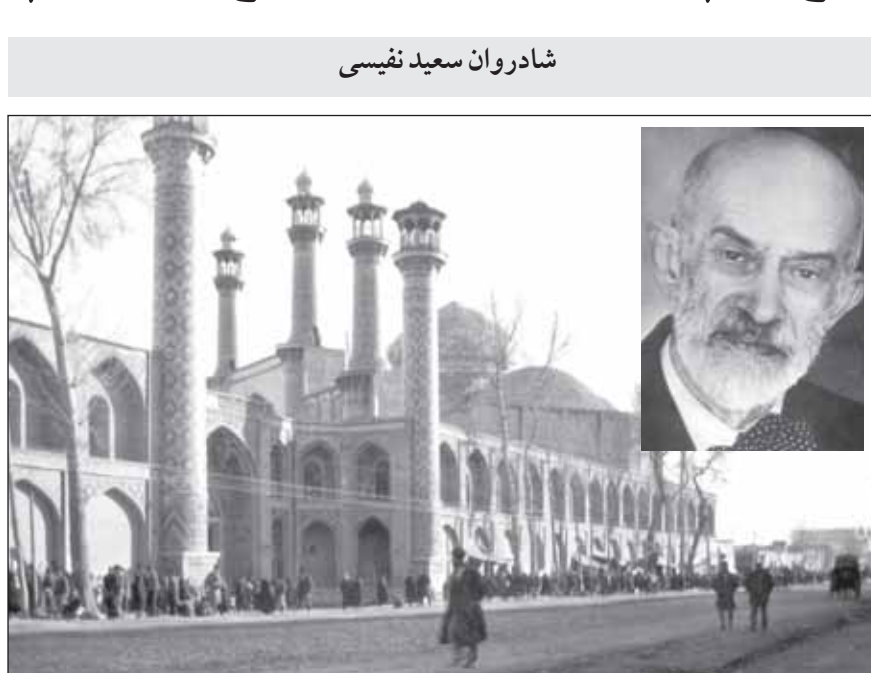
شایان یادآوری است که فردوسی یکی از نشانه‌های پرانشی را بهتر بودن کردار فرد از گفتار وی می‌داند.

کسی کویه دانش توانگر بود ز گفتار کردار بهتر بود
۲-۱-۴- نیکنامی و نیک‌فرجامی
از نظر فردوسی، دستیابی به نام نیک از اهمیت و منزلت والاّیی برخوردار است. همه‌گوش و دل سوی درویش دار همه کار او چون تم‌خویش دار به نام نگو گر بعیرم، رواست مرام باید که تن مرگ راست

به گیتی ممانید» جز نام نیک هرآن‌کس که خواهد سرانجام نیک گفندی است که فردوسی کسب نام و فرجام نیک را به تحقیق دو شرط موقوف می‌کند: دوری‌گزینی از گناه؛ در امور ناخوشایند، خود را با دیگران، اعم از دوست و دشمن– در شرایط مساوی درویش دار. چه سازیم تا نام نیک آوریم؟ در آغاز فرجام‌نیک آوریسم؟ بدوگفت: شـسو دور باش از گناه جهان را همه چون تن‌خویش خواه

هرآن چیز کانت نیابد پسند تن دوست و دشمن در آن بر مبد واپسین بیت اشعار یادشده، در واقع تکرار همان اصل بسیار معروف اخلاقی است که «آنچه را برای خود نمی‌پسندی، برای دیگران هم مپسند!»
۲-۱-۵- نیک‌رفتاری در برابر بدرفتاری
بکوشید و خوبی به کار آوری چو دیدند سرما بهار آورید مشابه این مضمون را در جای دیگری از همین منظومه می‌یابیم. چنین گفت کیخسرو هوشمند: که هر چیز کان نیست ما را پسند

مراسم ماه رمضان در تهران قدیم

بعدها این توپها را به باغشاه بردند و از آنجا مردم شهر را خبر می‌کردند. پیش از زمان ما معمول بود بیشتر مردم تمام شب را بیدار بودند و به همین جهت دید و بازدید در شبهای رمضان و مهمانی بسیار معمول بود که نزدیک سحری‌خوردن می‌نشستند و پی در پی چیز می‌خوردند و این خوراک‌ها متشوع آن شبها را «شبهچره» می‌گفتند. انواع شیرینی و نقل و میوه خشک یا تازه خورده می‌شد. مخصوصاً خوراک زولیا و بامیه و پنجهک و نان پنجه‌ای رواج کامل داشت و در ماههای دیگر نمی‌بخند. معروف است که دوشنبه ساد گسترده و مدّاحی می‌کرد و مناقب می‌گفت. در سراسر ماه رمضان تقریباً همه مردم از طرف به بعد در بیرون خانه‌ها وقت می‌گذرانند. مردم

بر ایشان ببخش این همه خواسته

برافروز جان و روان کاسته»

۳- دوری‌گزینی از آزاررسانی
فردوسی بی‌آزاری را از جملهٔ وال‌ترین فضایل انسانی تلقی می‌کند و آن را یکی از دو شرط تیل به رستگاری می‌داند:

به نیکي گرای و میازار کس روستگاری مبین است و پس در مقابل، آزدن دیگران و بدی رواداشتن در حق آنان را با مبای‌بنی منافی می‌شمارد و آدمیان را موکدا از آنها برحذر می‌دارد.

خودآزدنی ٬٬ نیست در دین ما میبادای کس کردن آیین ما او بی‌آزاری را در ردیف خدابیرستی می‌آورد. ز چیز کسان دور دارید دست

فردوسی براین باور است که کسی که درصدد رنج‌ه کردن دیگران برآید، دیر یا زود، به سزای عمل نناشاست و خواهد رسید. مشو شادمان از بدی کرده‌ای که آزرده گردی گر آزرده‌ای اهمیت و ارجمندی بی آزاری به درجه‌ای است، که حتی آزدن حیوانات هم جایز نیست، سهل است، آن را سخت نکوهش می‌کند تا آنجا که حیوانات آزاری را بدطینت و بی‌رحم می‌خواند.

سیه اندرون باشد و سنگدل که خواهد که موری شودنگدل

به نزد کهان و به نزد جهان به آزارموری نرسزد جهان

میزار موری که دانه‌کش است که جان‌دادرد و جان‌شیرین خوش‌است آدمی هر قدر بی‌آزار باشد، به همان نسبت، فقدانش تاسف‌انگیز می‌شود.

زگیتی هر آن کو بی‌آزار تو چنان‌دان که مرگش زیانکاتر فردوسی ضمن داستان خاقان چین، با طرح یک استفهام انکاری، «ستایش» و «آفرین» را بر «نکوشت» و «نفرین» رجحان می‌دهد. بی‌آزاری و جام می برگزین که گوید که نفرین به از آفرین؟ و با شیوه‌ها و استدلال‌های گوناگون، به مدّبت آزاردهی و کزندرسانی می‌پردازد: دگر گفت: مردم نگردد بلند مگر سر بیچبد ز راه گرند

به رنجش مفرما و سزّش مگوی نگر تا چه آوردی او را به روی

میزار کس را که آ زادمرد سائر اند زیارد به آزار و درد

سرمایه مراد سنگ و خرد به گیتی بی‌آزاری اندر خورد

۴- مردمی و جوانمردی
از نظر فردوسی «مردمی» بودن – یعنی اتصاف به صفات عالیّه انسانی – از شرایط لازم آدمیت است که بدون آن، آدمی، به مرتبهٔ «دیوان» تنزل می‌یابد.

هر آن که گذشت از ره مردمی ز دیوان شُمرْ مُشمر از آدمی

جهان یادگار است و ما رفتنی به‌رمه نماند به جز مردمی

به گیتی به از مردمی کار نیست بدین ٬٬آبا تو دانش به یکبار نیست

زادرتند بر جان آن کس درود که از مردمی باشدش تار و پود

سخن را مگردان پس و پیش هیچ جوانمردی و داد دادن بسج ٬٬

شایان تامل و یادآوری است که فردوسی واژه‌های «مردمی» و «جوانمردی» را به دفعات، در کنار کلمهٔ «راستی» آورده است؛ گویی که این مفاهیم لازم و ملزومند.

هنر مردمی باشد و راستی

زکُژی بودکفی و کاستی

پی‌نوشت‌ها:

۱- شهادتی که در این مقاله بدان‌ها استاد شده، از شاهنامه نسخه مسکو، انتشارات هرمس و بروخیم نقل شده است.
۲- منصرف شد// ۳- خواب راحت نمی‌روی// ۴-دانشیدین، تصور کرد// ۵- عیب، نقص// ۶- باقی نگذارید// ۷- در اینجا به معنای «که ربط به کار رفته است»// ۸- بینوایان، بی‌بضاعت// ۹- نیازمندان// ۱۰- مخفف هر چات (=) چه که تو را// ۱۱- تامل، خواست، علاقه// ۱۲- فراهم آید، پیش آید// ۱۳- کسی که از سر ماعت و به منظور حفظ آبرو نیازمندی خود را آشکار نمی‌کند// ۱۴- راهبی، خلاصی، نجات// ۱۵- دارایی، ثروت// ۱۶- نا آیدیی، کم‌توجهی و بی‌اعتنایی// ۱۷- اسم و رسم، شهرت// ۱۸- کسی یا که معامله و داد و ستد نمی‌کند// ۱۹- روحیه کسی را که رواش افسرده است احیا کن// ۲۰- مستحق آزدن// ۲۱- در این خصوص // ۲۲- قصد کن.

طبقه سوم در بازار و اطراف مسجدشاه و در خیابان ناصرخسرو گرد می‌آمدند. جوانان خوش‌اشهرت طبقه اول و دوم گردشگاه مطلوبشان خیابان بهارستان و مسجد سپهسالار جدید بود. از روز اول رمضان عده بسیاری از فروشندگان در سراسر خیابان طاقباز ضلع جنوبی میدان بهارستان بساط‌های رنگارنگ می‌گسترند و انواع مختلف اجناس خرازی و پارچه و چینی و بلور و اسباب‌بازی و وسایل مختلف برای فروش عرضه می‌داشتند و دسته دسته مرد و زن از میدان بهارستان تا میدان سرچشمه در رفت و آمد بودند و تا نزدیک غروب که موقع افطار می‌رسید، جمعیت از هم گسیخته نمی‌شد. برای فروشندگان تهران این بیست و نه روز یا سی روز رمضان به اصطلاح موقع «به‌کشی» بود.

شبهای احیا
شبهای احیا باز عده مردم که بعد از افطار به آنجا هجوم می‌آوردند، بیشتر می‌شد. صحن مسجد مخصوص مردان بود و در ایوان‌های پایین و بالا بسته دسته مردم نشستند و با هم مشغول گفتگو بودند. عده کثیری از جوانان در ایوان‌های بالا به آواز خوش مناجات می‌کردند. طلاب مدرسه که در حجره‌ها منزل داشتند، از دوستان و آشنایان خود پذیرایی می‌کردند. انواع تنقل و شربت و شیرینی و چای خورده می‌شد. در سه شب احیا، مردم همه در مساجد جمع می‌شدند و پس از نماز مغرب و عشا، چراغ‌ها را خاموش می‌کردند و هرکسی قرآنی با خود آورده بود و روی سر می‌گذاشت و این مراسم را «قرآن به سر» می‌گفتند. در شب بیست و سوم معمول زنان بود که با پول گدایی، پارچه می‌خردند و با خود به مسجد می‌بردند و در میان دو نماز در همان جا به عجله پیراهنی برای خود می‌دوختند که به آن «پیراهن مراد» می‌گفتند و عقیده داشتند هر که آن پیراهن را بپوشد، هر مقدی که داشته باشد، خدا، می‌دهد! از این اواخر معمول شده بود که زنان چرخهای خیاطی خود را هم با خود به مسجد می‌بردند و صدای حرکت چندند چرخ خیاطی در شبستان مسجد آهنگ خاصی داشت که به آن آهنگ دیگری شبیه نبود. بعضی از زنان حتی در آن موقع حنا در آب می‌کردند و به سر و دست و پای خود می‌پسندند و این را وسیله جلب خوشی‌ها و در ظرف سال می‌دانستند.

بهشت دوستان

مرا اگر بر در بهشت یابند، اول درنگرم که او در آنجا هست؟ اگر نباشد، گویم: «او کو؟»

– نی!

– مرا می‌باید که معینِ بینمِش، همچنین برابر.

اگر نبود، رقتم به دوزخ!

مقالات شمس تبریزی

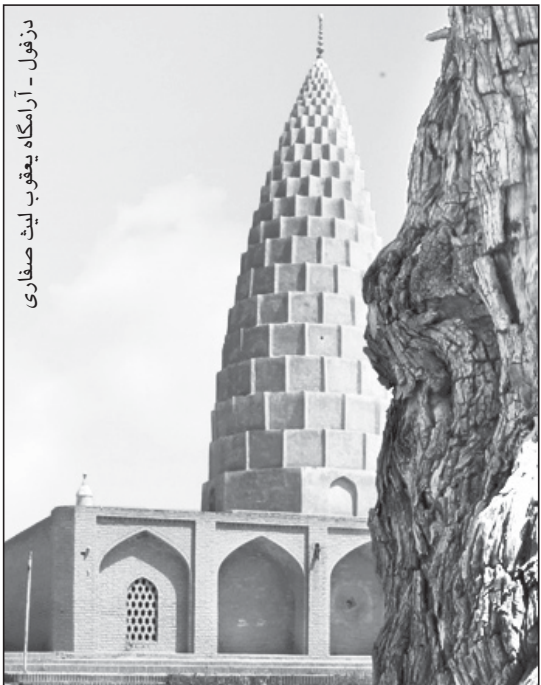

آیت‌الله دکتر محیی‌الدین مهدی قمشاهی

از پیامبر اکرم(ص) روایت شده است که فرمودند: «لو کان العلم فی الرّیاء، لئاله رجال من فارس: اگر دانش در ستارهٔ پروین باشد، مردمانی از ایران اندست می‌یابند.»

گفت رسول آن به سفارت‌امین:

دانش و هوش است در ایران‌زمین
دانش‌اگر پای به کیوان بوذ
دسترس مردم ایران بود
معرفت و فکر و فرهنگ و هوش
عقل و ذکا و نفخات سروش
معنی اخلاص و لبّاب حکم
بسر در آن قوم فرزادۀ عَلم
مهر و تولاّی علی‌زان گروهِ
هر کُشندی خیمه به هر دشت و کوه
پرتو حق بر دل شیارشان
راه نماید به بر یارشان
برخی از آن قوم خداین شوند
مرتضوی سیرت و آیین شوند
فوج حکیمان و فقیهان دین
مجتمع آیند در آن سرزمین:
رومی و صدرا و صدوق و مفید
طوسی قدّوسی و میر و شهید
برشود از مردم ایران‌زمین
بساد بر آن شلک هزار آفرین

سپاس فردوسی

سید محمدحسین شهریار
فلک یک چند ایران را اسیر ترک و تازی کرد
در ایران خوان بغما مید و تازی، ترک‌تازی کرد
گدایی بود با تاج شهبان یک‌چند بازی کرد
فلک این شیر گریز آمو، شکار گرگ و تازی کرد
وطن‌خواهی در ایران خاتمان بر دوش شد چندی
به جز در سینه‌ها آتشکده خاموش شد چندی
بدان با جـسان پاک موبدان، آزارها کردند
سر گردن‌فـزاران را فـراز دارها کردند
که تا احـرار در کار آمدنـد و کارها کردند
به شمشیر و قـلم با دشمنان کارها کردند
نخستین فتح و فیروز ی نصیب آل سامان شد
به دور آل سامان، کار این کشور به سامان شد

گِه آن شد که ایرانی سبک خواند گران‌جانی
به یاد آرد زبـان و رسم و آیین نیاکانی
دگر ره مادر ایران ز نسل پاک ایرانی
مثال رودکی زباید و اسماعیل سامانی
پدیده آمد یکی فرزند، فردوسی توسی نام
سترون از نظیر آوردن وی، مادر ایام
نژادی خواست نوسازد ز بیم انحطاط، آیین
سلحشور و هنرآموز و پاک‌آیین و روبین‌تن
پی

مصرف و مصرف‌گرایی

با توجه به رشد مصرف‌گرایی و تأثیرات روانشناختی و جامعه‌شناختی این پدیده در جامعه، به نظر می‌رسد عوامل مختلفی نظیر توسعه شهرنشینی، تغییر فرهنگ عمومی و نحو فعالیت رسانه‌ها بر گسترش این امر تأثیر گذار بوده‌ است. به گزارش ایران‌نامه،مصرف و مصرف‌گرایی پدیده‌ای چند بعدی است که از جهات مختلف قابل بررسی است. در هر جامعه‌ای این پدیده یعنی مصرف و مصرف‌گرایی متأثر از عوامل متعددی از جمله فرهنگ عمومی، هنرچهارها و ارزش‌های حاکم است.

در حقیقت مصرف‌گرایی اصالت دادن به مصرف هدف گذاری برای رسیدن به رفاه و دارایی‌های مادی است. این امر آثار متعدد و گوناگون اقتصادی، سیاسی، روانی و به ویژه جامعه‌شناختی در جامعه ایجاد کرده که از جمله این آثار می‌توان به تبدیل نسروت و مصرف به ارزش و غلبه آن بر دیگر ارزش‌ها، نمایش ثروت، شکاف طبقاتی و نابرابری اجتماعی، احساس محرومیت و… نام برد. گرچه مصرف‌گرایی توأم با نیازهای کاذب است اما در تعاملات اجتماعی نمود پیدا می‌کند و به نظر می‌رسد عوامل مختلفی نظیر تغییر مبنای ارزشی از ارزش‌های معنوی به سمت ارزش‌های مادی، نابرابری‌های اجتماعی و شکاف طبقاتی، سلطه نهاد اقتصاد بر نهادهای جامعه‌پذیری در این زمینه موثر باشد

باید اشاره داشت: مصرف‌گرایی یکی از مشخصه‌های بارز جوامع جدید و مدرن است و به عنوان یکی از روش‌های بازآزمایی هویت فردی شناخته می‌شود. در گذشته عمدتاً تلاش به عنوان یک روش مهم ارائه هویت اجتماعی کاربرد داشت، اما امروزه مصرف‌گرایی و نوع کالاهای مصرفی اهمیت وافر پیدا کرده‌است. این تغییر باعث شده که جوامع امروزی را به عنوان جوامع مصرف‌گرا در نظر بگیرند که با طبیعت مبتنی بر بازارهای بسیاری از نظام‌های اقتصادی همگام و سازگار باشد.

امروزه هر کسّی در جوامع مدرن مصرف می‌کند هر چند که سطح مصرف‌گرده‌های اجتماعی متفاوت است. مصرف فقط کالاهایی را که تولید و فروخته می‌شود، شامل نمی‌شود بلکه بطور گسترده شامل عقیده‌ها، خدمات و دانش است و حتی مکان‌ها، هر خرید کردن، خوردن، مدفرافیت و سرگرمی هم مصرف می‌شوند. البته در این زمینه عوامل مختلفی تأثیر گذار هستند

در این زمینه دکتر مرتضی قلیچ جامعه‌شناس و مدرس دانشگاه می‌گوید: قبل از هر چیز باید بیسن دو مفهوم «بسد مصرفی» و «مصرف زدگی» تفکیک قابل شسوم. در ادبیات دینی ما یک امر ملموسی وجود دارد به نام بدمصرفی یا اسراف که منظور از آن استفاده بیش از حد و برداشت بیش از اندازه از طبیعت است، مثلاً بیش از اندازه مصرف کردن آب، نان، انرژی و غذا. به این موارد اسراف می‌گوییم که در ادبیات و آموزه‌های دینی ما امری ملموم نقلی شده است.

وی می‌افزاید: مفهوم بعدی «مصرف زدگی» است که اگر از منظر جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی این موضوع را بررسی کنیم، مصرف یکی از امر «معنادار» است. انسان‌ها مصرف می‌کنند تا بسالاد معنا اتفاق بیافتد. مصرف در انگاره جامعه‌شناختی برای کسب هویت اجتماعی است.

این مدرس دانشگاه گفت: مصرف زدگی از منظر روانشناسی و فلسفه وجودی واجد پیامدهای نامطلوبی است. از منظر فلسفه وجودی یا در معنای روانشناسی انسان‌گرا، انسان در اثر مصرف بیش از حد گویا به بعد جمادیت خود بسیار تقلیل می‌یابد.

انسان گویا فراموش می‌کند که قرار است زندگی کند. زیستن انسانی به دلیل مصرف زدگی فراموش می‌شود. انسان‌ها در اثر مصرف‌گرایی خودشان را فراموش می‌کنند. تقلیل انسان به آن بعد حیوانیت یکی از پیامدهای مصرف‌گرایی است که فلسفه وجودی انسان به آن اشاره می‌کند.

وی افزود: پیامد بعدی روانشناختی مصرف‌گرایی، نگرش کالایی به همه جهان است. انسان‌ها به دوستی، عشق، هم‌نوع، جهان، طبیعت پیرامون و

هر آنچه که قابل تصور است، نگرش کالایی پیدا می‌کند. یک پدیده روانشناختی دیگری که به‌مساله مصرف‌زدگی ارتباط پیدا می‌کند، بی‌رحمی و سنگدلی نسبت به محیط زیست است. اینکه باید همه عالم و آدم برده انسان باشند و انسان مصرف‌کند تا برده‌اش را امیر تلقی کند و همه موجودات روی زمین برده این فرد باشند.

قلیچ تصریح می‌کند: پیامدهای مزبور، آثاری است که روان‌شناسان و فیلسوفان اخلاق نسبت به مصرف مطرح کرده‌اند و فیلسوفان اخلاق به‌طور مشخص به رنج و ملال انسان مدرن در اثر مصرف تکیه کرده‌اند.

وی در خصوص آسیب‌شناسی مصرف‌گرایی می‌گوید: موضوع بعدی که به نوعی می‌توان از منظر آسیب‌شناسی به آن نگاه کنیم، مصرف‌گرایی است که جامعه‌شناسی متأخر به این موضوع بیشتر تأکید دارد. برپرسش جامعه‌شناختی اینجاست که چه اتفاقی افتاده این میزان از مصرف‌گرایی در جامعه رواج پیدا کرده است؟

هر نظام اقتصادی و هر نظام اجتماعی، به‌سمت موازات اینکه تولیدو توزیع دارد، مصرف هم دارد. اما مصرف از آنجایی تبدیل به یک مسأله اجتماعی می‌شود که با ابعاد هویتی و فعالیت‌های

روزمره زندگی انسان‌ها پیوند می‌خورد. به عبارت دیگر، روابط اجتماعی ما برحسب مصرف کالاهایی تعریف‌شود که مصرف می‌کنیم. مثلاً مصرف برندهای تجاری، موسیقی، فضا، پوشاک و خوراک که تعیین‌کننده هویت ما هست.

این جامعه‌شناس افزود: مصرف‌گرایی افراطی با چند پدیده هم‌زمان شده است. اگر از زبان آمار بهره بگیریم، مصرف با چند پدیده مدرن دیگر همبستگی مستقیم دارد. یکی از اصلی‌ترین پدیده‌ها که با مصرف‌گرایی همبستگی تام دارد و مصرف‌گرایی در بستر آن در حال رخ دادن است، شهرنشینی و به تبع آن کلان‌شهرنشینی است. کلان‌شهرنشینی هویت شهرها را هم تعریف می‌کند.

وی اضافه می‌کند: هویت شهرهایی که در

می‌خورد. از سویی دیگر باید حواسمان به این باشد که کلاتشهری که با مصرف‌گرایی توأم شده، به معنای این روحیه است و نه به معنای کلاتشهر از بعد جغرافیایی.

روحیه به این معنا که امروزه تمام کسانی که در شهرهای کوچک زندگی می‌کنند ویژگی رفتاری کلاتشهری دارند. در بسیاری از کلاتشهرهای ما امروزه در غالب مناطق "مگامال" هایی ساخته شده است و این "مگامال" ها و پاساژها و مراکز خرید شهروندان را به مصرفی جذاب و تماشایی دعوت می‌کنند.

این مدرس دانشگاه در خصوص اینکه آیا ایران یک جامعه مصرفی است یا خیر، می‌گوید: اینکه بگوییم جامعه ایرانی جامعه مصرفی هست یا نه، باید به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

یاد به فرایند شهرنشینی و پیدایش روحیه مصرف‌گرایی برگردیم. مصرف‌گرایی در ایران به‌طور کلی در دهه ۱۳۴۰ به‌طور فزاینده‌ای گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت. در دهه ۱۳۷۰، مصرف‌گرایی به‌طور قابل توجهی گسترش پیدا کرد و این روند تا دهه ۱۳۷۰ به‌طور قابل توجهی ادامه داشت.

نفت ایران قابل جایگزین شدن است؟

در این باره سید مهدی حسینی تحلیل‌گر حوزه نفت درباره این موضوع معتقد است که از نظر تکنولوژی در دنیا امکان هر کاری وجود دارد. درباره این موضوع اما محاسبات اقتصادی مورد توجه است چراکه در پالایشگاه‌ها می‌توان نفت نفت هر منطقه‌ای استفاده کرد اما پالایشگاه‌ها باید هزینه زیادی را برای تغییر طرح خود پرداخت کنند که همین مسأله هم مشکلات متعددی را به وجود می‌آورد.

وی می‌گوید: این در شرایطی است که در برخی پالایشگاه‌ها مشخصات نفت جایگزین شده شباهت بیش‌تسری با نفت ایران دارد که در این راستا، کار پالایشگاه راحت‌تر است ولی در برخی نقاط باید تغییراتی در ساختار پالایشگاه انجام دهند که این مسأله هم هزینه‌های زیادی را به دنبال دارد، اما به‌طور کلی باید گفت که جایگزین کردن نفت ایران به‌لحاظ محاسبات اقتصادی به‌گونه‌ای خواهد بود که بسیاری از شرکت‌ها و پالایشگاه‌ها را دچار چالش خواهد کرد.

وی با اشاره به صحبت‌های برخی کشورها برای جایگزینی نفت ایران می‌افزاید: یکی از مسائلی که با این مواجهیم، پشت پرده‌هایی است که اتفاق می‌افتد. برخی از کشورها هم کاری که معشتان را به دنبال داشته باشد، انجام می‌دهند و اگر برای آن‌ها هزینه داشته باشد، از آن فاصله می‌گیرند و اگر مسئله‌ای برای آنها منفعت داشته باشد، به دنبال آن خواهند رفت. وی تصریح می‌کند: اتفاقات اخیر نوعی بازی است که عربستان و آمریکا علیه کشورهای مختلف به راه انداخته‌اند و لازم است در این شرایط تدابیر کافی در نظر گرفته شود، چراکه کمک‌های مالی عربستان به کشورهای همچون هند و پاکستان که باید مورد بحث و

وی می‌افزاید می‌کند: با تمام این اوصاف، تنها در شرایطی که مسأله اقتصادی کشورها برطرف شود، امکان جایگزینی نفت ایران وجود خواهد داشت اما باید به این مسأله هم توجه کرد که این موضوع کار چندان راحتی نیست؛ به گفته این کارشناس، چین امروز در جنگ اقتصادی با آمریکا قرار دارد و در این شرایط انتظار بیش‌تری از این کشور می‌رود که البته این موضوعات بحث‌های دیپلماتیکی است که باید مورد بحث و گفتگو قرار گیرد.

وی با تأکید به اینکه دولت‌ها موضوع تحریم نیستند، می‌گوید: یک راهکار این است که دولت‌ها خریداری نفت ایران شوند چراکه دولت‌ها و شرکت‌های دولتی در دگرگی کمتری با آمریکا دارند، می‌توانند نفت ما را خریداری کنند و در این شرایط، می‌توانند مسئولیت کار را برعهده بگیرند و به این که تحریم آمریکا شامل شرکت‌هایی می‌شود که از آن کشور سرمایه سهام و به‌طور کلی منابع خاصی دارد، لازم است ما دولت‌ها و مدارک شایع که معاملات نفتی به صورت دولتی صورت گیرد.

نفت ایران خود خواست کار درباره تحریم‌هایی که پس از اتمام مدت معافیت‌های نفتی شامل کشورهایی خواهد شد که به واردات نفتی ایران ادامه دهند، انعطاف به خرج دهد چراکه جایگزین کردن واردات نفتی ایران برای هند از منبعی دیگر در کوتاه مدت میسر نخواهد بود. همچنین زرق محییب عضو کمیسیون انرژی پارلمان عراق اعلام کرده است که از دولت می‌خواهم اقدامات سریعی در رابطه با پرونده تحریم‌های آمریکا علیه ایران اتخاذ کند. تحریم‌های آمریکا یکجانبه است و عراق ملزم به پایبندی به آن‌ها نیست. واشنگتن باید بداند که عراق با ایران روابطی تجاری، اقتصادی، جغرافیایی و امنیتی دارد و از انرژی ایران بی‌نیاز نیست.

وی گفت: ما امیدوار بودیم که معافیت‌های عراق تمدید شوند و عدم توقف واردات گاز و برق از ایران به عراق تضمین شود.

در شرایطی که همچنان اخبار دیگری هم از عدم امکان جایگزینی نفت ایران برای مشتریان به گوش می‌رسد، تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌ها در درباره این موضوع هم ادامه دارد.

آگهی دعوت از سهام‌داران (نوبت سوم) شرکت تعاونی منطقه مجتمع معادن دهیید به شماره ثبت ۱۷۵۶۶۰ و شناسه ملی ۱۰۱۰۱۲۶۵۶۱۲ (در حال تصفیه)

پانوجه‌یکه آگهی شرکت تهران‌روزمه سرمد مورخ ۸/۱۱/۱۳۹۸ منتهی به ۹ مرداد ۱۳۹۹ درج گردیده است، اعتراضات ۲۵۵ کلیه سهام‌داران احتمالی امور قضیتی حقوقی و سایر دینیه دیگری کارش‌تر حقوقی مطالبات مالیاتی بازرس، محاسب و سایر مسئولان شرکت را به آگهی، به‌عمل قانونی شرکت درج شده است.
در تهرآن به‌طور علنی و بدون اطلاع از آگهی‌های کارکنان شرکت، با یک‌گانه ۲۰۲۰ که درج شده است، به‌هیئت استانی و محلی، دستور جلسه:
هیأت تصفیه شرکت تعاونی منطقه مجتمع معادن دهیید
احمد دین محمد پور- سید محمد رضا آل احمد-عباس‌فرهادی

اطلاعه
شرکت تعاونی مسکن کارگران برق تهران درنظر دارد تعدادی از واحدهای تجاری خود واقع در خاوران چ میثم - مجتمع شهید عباسپور را به‌تلاش پیشنهاده‌ها گذار نماید.
علاقه‌مندان می‌توانند جهت کسب اطلاعات بیشتر به دفتر مرکزی تعاونی واقع در شهیدا - خ کفائی امانی مراجعه نمایند.
شرکت تعاونی مسکن کارگران برق تهران

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۲/۲۵
آگهی دعوت مجمع عمومی عادی نوبت دوم شرکت تعاونی مصرف کارکنان بانک کشاورزی
بدینوسیله از کلیه اعضای محترم دعوت می‌شود تا در مجمع عمومی عادی سه‌سالیه نوبت دوم این شرکت تعاونی که رأس ساعت ۹/۳۰ صبح روز یکشنبه ۱۳۹۸/۳/۱۲ در محل نمازخانه بانک واقع در بزرگراه جلال‌آل احمد نبش خیابان پاتریس لوموسیا ساختمان مرکزی بانک کشاورزی تشکیل می‌شود حضور به هم رسانند.
یادآور می‌شود:اگر حضورعضو در مجمع عمومی میسر نباشد می‌تواند حق حضور و اعمال رأی از سوی خود را به نماینده تام‌الاختیار خود واگذار نماید. ضمناً کسانی که تمایل به وکالت دارند می‌توانند تا تاریخ ۱۳۹۸/۳/۹ هماره وکیل و موکل در محل شرکت و تعاونی حضور به هم رسانند و بهر حضور در مجمع را در دریافت نامزد و داوطلبان شرکت در بازرسی به موجب ماده ۹ دستورالعمل موظفند حداکثر ظرف یک هفته از انتشار آگهی دعوت مجمع فرم داوطلبی را تکمیل و تحویل دفتر تعاونی نمایند.

۱) استماع گزارش هیئت‌مدیره و بازرس شرکت
۲) طرح و تصویب صورت‌های مالی منتهی به سال ۹۷ و نحوه تقسیم سود و ذخایر و تصویب بودجه جاری
۳) تصویب پاداش هیئت‌مدیره، مدیرعامل، بازرس و کارکنان
۴) انتخاب بازرس شرکت

شرکت تعاونی مصرف کارکنان بانک کشاورزی

آگهی مناقصه عمومی
ارزیابی کیفی تأمین کنندگان یک مرحله ای شماره ۲۰۹۸۰۰۳۰۴۶۰۰۰۰۱۶
نوبت دوم
سازمان گسترش و توسعهای سازمان ایران (طرح نوسازی و بازسازی شرکت گسترش صنایع بلوچ، درنظر دارد مناقصه عمومی خرید را از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید. مراحل برگزاری مناقصه از دریافت اسناد مناقصه تا ارائه پیشنهاد مناقصه گران و بازگشایی پاکت ها از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (سات) به آدرس **www.Setaadiran.ir انجام خواهد شد و لازم است مناقصه گران در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضای الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصه محقق سازند. تاریخ انتشار مناقصه در سامانه روز دوشنبه ۱۳۹۸/۲/۲۳ می‌باشد. مهلت تأمین شرایطات اسناد مناقصه از ساعت ۱۶ روز شنبه ۱۳۹۸/۲/۲۸**

تغیتم زمانی ارائه پیشنهاد: تا ساعت ۱۶ روز شنبه ۱۳۹۸/۲/۲۸ -
مهلت تأمین شرایطات: حداکثر ۴۸ ساعت بعداز پایان مهلت تأمین شرایطات تا ساعت انجام می‌گردد.
موضوع: خرید و پرداخت تجهیزات، ملزومات و ابزار مورد نیاز خط پرسدنگی جهت تعمیر برداری.

تغیتم غیر پرداخت موضوع مناقصه: از محل اسناد خزانه دولتی (افزا)

اطلاعات تماس: **دستگاه مناقصه گران جهت دریافت اطلاعات بیشتر درخصوص اسناد مناقصه به شرح ذیل:**
به شماره تلفن ۰۱۱-۸۸۷۶۸۱۰۰
و واحد بازرگانی تماس حاصل نمایند.

هزینه درج و نشر آگهی به عهده برنده مناقصه می باشد.

مجری طرح نوسازی و بازسازی شرکت گسترش صنایع بلوچ

کارت هوشمند گشنده فراز به شماره ۲۷۳۳۲۸۶
پلاک شهر یانی ۲۸۵ع ۵۵
ایران ۲۲ به مالکیت شرکت ایکومفقود گردیده و از درجه اعتبار ساقط می باشد.

استان تهران

آگهی دعوت مجمع عمومی فوق العاده شرکت ارزیابی خسارت بیمه‌ای اعتماد آفرین آگاه (سهامی خاص)
به شماره ثبت ۹۴۰۶۷۷ و شناسه ملی ۱۴۰۰۵۷۸۶۰۳۰
بدینوسیله از عموم سهامداران محترم دعوت می‌شود در جلسه مجمع عمومی فوق العاده شرکت که رأس ساعت ۱۱ صبح روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۹۸/۳/۷ در محل شرکت به نشانی تهران خیابان قائم مقام فراهنی - مقابل بیمارستان تهران کلینیک - کوچه ششم - پلاک ۲۷ طبقه پنجم واحد تشکیل می‌شود حضور به هم رسانند.
دستور جلسه:
اصلاح ماده ۲۱ اساسنامه شرکت
هیئت مدیره شرکت ارزشی خسارت بیمه‌ای اعتماد آفرین آگاه

آگهی دعوت مجمع عمومی فوق العاده شرکت ارزیابی خسارت بیمه‌ای اعتماد آفرین آگاه (سهامی خاص)
به شماره ثبت ۹۴۰۶۷۷ و شناسه ملی ۱۴۰۰۵۷۸۶۰۳۰
بدینوسیله از عموم سهامداران محترم دعوت می‌شود در جلسه مجمع عمومی فوق العاده شرکت که رأس ساعت ۱۱ صبح روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۹۸/۳/۷ در محل شرکت به نشانی تهران خیابان قائم مقام فراهنی مقابل بیمارستان تهران کلینیک - کوچه ششم - پلاک ۲۷ طبقه پنجم - واحد ۹ تشکیل می‌شود حضور به هم رسانند.

دستور جلسه:
۱- انتخاب یک عضو اصلی و یک عضو علی البدل هیئت مدیره
۲- انتخاب بازرس قانونی (اصلی و علی البدل)
۳- انتخاب روزنامه کثیرالانتشار برای درج آگهی‌های شرکت
شرکت ارزیابی خسارت بیمه‌ای اعتماد آفرین آگاه

آگهی مزایده عمومی شماره ۹۸/۲۰۲
شرکت چاپ بانک ملت درنظر دارد تعداد ۶۰۰۰ عدد ریبون ko دس‌سنگه شخصی‌سازی کارت

رومیوزی (اسمارت) را از طریق برگزاری مزایده عمومی به فروش رساند.
لذا متقاضیان شرکت در مزایده می‌توانند از تاریخ درج آگهی لغایت سه‌شنبه ۹۸/۲/۳۱ به آدرس تهران ابتدای جاده مخصوص کرج بیمه ۳ (ایرج رستمی) نبش کوچه ششم پلاک ۱ طبقه دوم واحد تدارکات مراجعه و نسبت به دریافت اوراق مزایده اقدام نمایند.
شرکت چاپ بانک ملت(سهامی خاص)

آگهی تغییرات شرکت ایران تپهو سهامی خاص به شماره ثبت ۶۸۴۷۲ و شناسه ملی ۱۰۱۰۰۹۳۹۰۹۶

به استناد صورت‌جلسه هیئت مدیره مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۲ تصمیمات ذیل اتخاذ شد:
مقرر می‌شود حاکمیتی با کد ملی ۰۰۴۲۰۶۵۷۰۴ به سمت به عنوان مدیر عامل و عضو هیئت مدیره - اسدالله میرزا حاکمیتی با کد ملی ۰۰۲۳۳۰۶۰۲۳۲ به عنوان نایب رئیس هیئت مدیره - بگاه میرزای حاکمیتی با کد ملی ۰۰۵۲۵۶۴۹۸۰۹ به عنوان رئیس هیئت مدیره - درابوش میرزا حاکمیتی با کد ملی ۰۰۰۶۱۳۱۴۸۱ به عنوان عضو علی البدل هیئت مدیره اتخاذ گردیدند.
کلیه اسنادات و اوراق بهادار و نهادهای شرکت به امضاء مشترک دو نفر از اعضاء هیئت مدیره به همراه عامل به همراه هر شرکت در امضاء یک نفر از اعضاء هیئت مدیره یا مدیر عامل به همراه هر شرکت دارای اعتبار می‌باشد.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اداره ثبت شرکت ها و موسسات غیرتجاری تهران (۶۷۸۶۷۲۸)

آگهی تغییرات شرکت کرمان موتور سهامی خاص به شماره ثبت ۱۱۱۴۶۷ و شناسه ملی ۱۰۱۰۱۵۵۱۹۴۷

به استناد صورت‌جلسه مجمع عمومی فوق العاده مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۰۴ تصمیمات ذیل اتخاذ شد:
امضاء کلیه اوراق و اسناد تهاودار از جمله چک، سفته و برات و قراردادهای با امضاء متفق دو نفر به‌همراه مهر شرکت که از سوی هیئت مدیره تعیین خواهند شد، تصویب پاداش هیئت مدیره
۶- تصویب پاداش هیئت مدیره
۷- تعیین حق حضور اعضای غیر موظف هیئت مدیره
۸- سایر موارد که در صلاحیت مجمع عمومی عادی می‌باشد.
۹- وقتش روزنامه کثیرالانتشار تجارت‌ان کلیه سهامداران، وکیل یا قائم مقام قانونی صاحب سهام و نماینده یا نمایندگان اشخاص حقوقی که مالک به حضور در مجمع عمومی می‌باشند جهت دریافت ورفه و قوه به مجمع خود، در روزهای ۱۹ و ۲۰ خردادماه ۱۳۹۸ ساعت ۸ صبح الی ۱۷ به دفتر امور مجمع و سهام شرکت واقع در تهران - شهرک غرب، بلوار خاندان خیابان قائم مقام بنیر گلبرگ در ساختمان آریو بزرگ پلاک ۲۱ طبقه سوم مراجعه نمایند.

هیئت مدیره شرکت پتروشیمی غدیر(سهامی عام)

آگهی تغییرات شرکت کرمان موتور سهامی خاص به شماره ثبت ۱۱۱۴۶۷ و شناسه ملی ۱۰۱۰۱۵۵۱۹۴۷

به استناد صورت‌جلسه مجمع عمومی فوق العاده مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۰۴ تصمیمات ذیل اتخاذ شد:
امضاء کلیه اوراق و اسناد تهاودار از جمله چک، سفته و برات و قراردادهای با امضاء متفق دو نفر به‌همراه مهر شرکت که از سوی هیئت مدیره تعیین خواهند شد، تصویب پاداش هیئت مدیره
۶

ملك الشعراء بهار به قلم دكتور مهرداد بهار

بهار ادب

۲

گفتگو با دكتور يدالله نمره

ياد ايام

۴-۵

معرفی کتاب «علم و دين»

علم و دين در گذر زمان

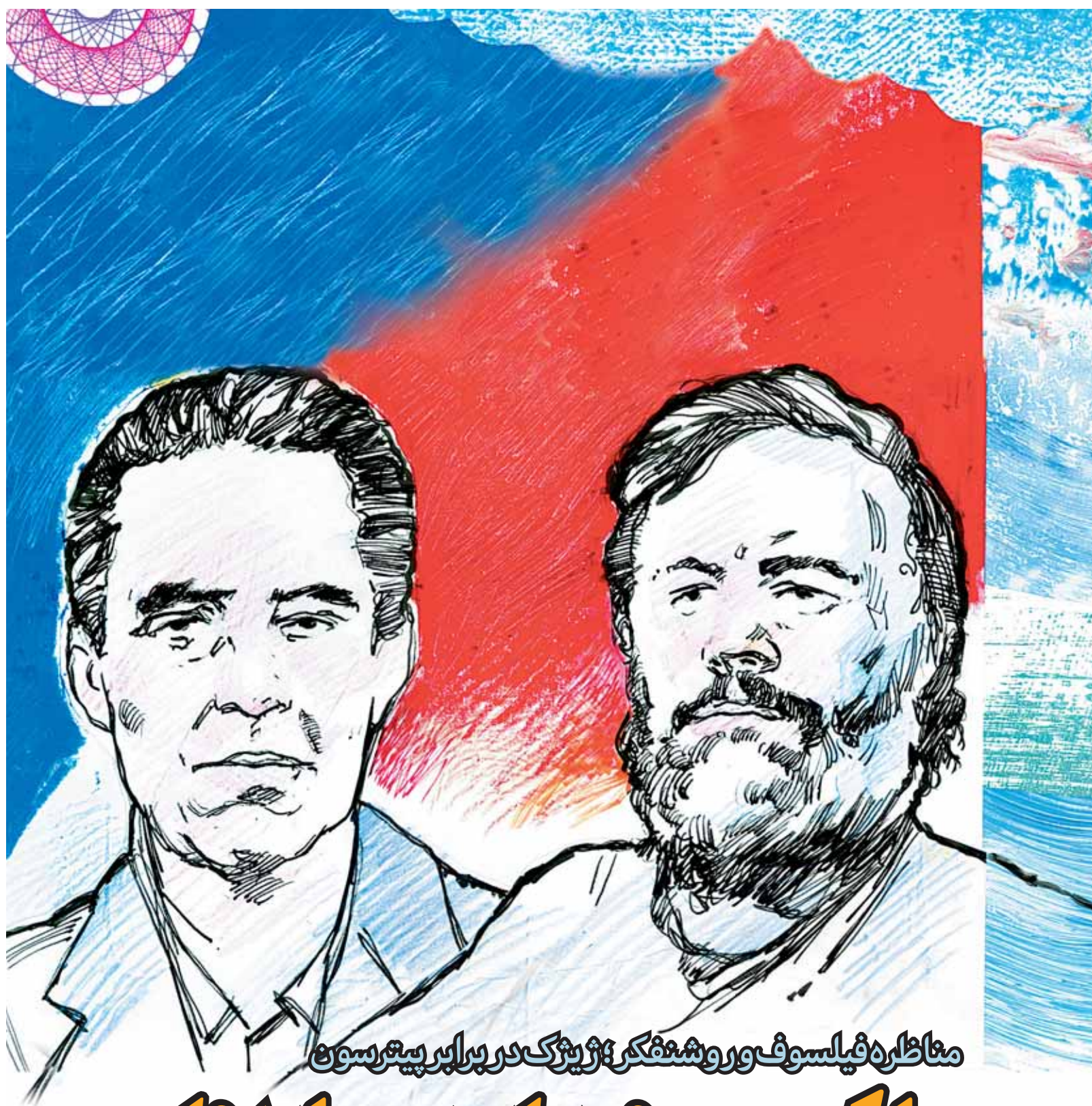
۷

۳۹۸

ضمیمه فرهنگی روزنامه اطلاعات

چهارشنبه ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ - سال نودوسوم - شماره ۲۷۲۸۲

مناظره فیلسوف و روشنفکر؛ ژرژ لاک در برابر پیتر سون

مارکسیسم در برابر سرمایه داری

ملك الشعراء بهار به قلم دکتر مهرداد بهار ۴/

بهار ادب

دکتر مهرداد بهار

اهل فضل بگذارم. در مدت شش ماه با چنان شوق و شوری که تنها کار عاشقان، با دیوانگان، است، با مرور به صدها و هزارها سند و ورق پراکنده، [کتاب را] به صورتی که اکنون دیده می‌شود، با نبودن نسخه دیگری، تنها با کلید حدس و قیاس تتبع و فکر و تدرب بیرون آوردم و با بهترین طرز به حلیه طبع آراسته شد.

بر همین منوال، تاریخ «مجله التواریخ و القصص» را که هم منحصر به فرد و هم آب افتاده و ضایع شده بود، به تصحیح و تحشیه دقیق بیاراستم و به حلیه طبع درآمد. کتب مهم دیگر، چون تاریخ کبیر لبعمی و جوامع الحکایات عوفی و التقاطات از جوامع الحکایات مذکور، در کف عزلت و سعی و ترک و تجرید و کسب فیوضات ربانی، بر همان منوال آراسته و پیراسته و قابل طبع و نشر گردید و در اختیار آن وزارت گذارده شد.

چون حق زحمتی که می‌دادند، در آن اوقاف بسیار ناچیز بود و من دسترسی به ممر معاش دیگر نداشتیم، کتب خود را قسمتی در ده‌ای نهادم و شرکتی در بیع و شرای کتب، به نام کتابخانه دانشکده، تشکیل داده شد. نخست دیوان شعر خود را به مطبعه دادم و نیمی از آن به چاپ رسید. اگر با ارزانی کاغذ و سعی جوانی آن کتاب طبع شده بود، زندگانی من به راه می‌افتاد و سرمایه بزرگی برای کتابخانه مزبور و منافع کافی برای من در بر می‌داشت.

مردمی که جز حسد و خبث طینت هنری ندارند، به شاه پهلوی گزارش دادند که بهار کتاب خود را در نهان به چاپ می‌رساند و چیزها در آن گفته و نهفته است که منافی مصلحت شاهانه است. بدین وسیلت و حیلت مرا در فشار سانسور شهربانی و در معرض آزار روحی و فوت وقت و فساد اشعار قرار دادند و آن قسمت را که طبع شده بود نیز بدون دلیل و بر این مدعا که بی‌اجازت به طبع رسیده است، توقیف کردند. چیزی نگذشت که بی‌هیچ سببی، صبح نوروز ۱۳۱۲ مرا به زندان بردند و مدت پنج ماه در زندان نگاه داشتند و از آن پس یکسر به اصفهان فرستادند و یک سال نیز در آن بلدة شریف با بدترین اوضاع و در عین تهیدستی به سر بردم و کتابخانه و شرکت بر هم خورد و سرمایه بر باد رفت و قسمتی از کتب نیز از بین رفت و مترصدین بازار آشفته آن را بردند و نوش جان کردند!

من در اصفهان بودم که قانون دانشگاه و رتبه استادی به تصویب رسید و ملاک استادی همانا سوابق معلومات و نوشتن رساله و بالاخص پیشه معلمی در مدارس عالی در سال ۱۳۱۲، یعنی همان سال که من در نفی به سر می‌بردم، تعیین شد که گویی عمدی در این معنی نهفته بودند، یا گناه بخت من بود!

بالجمله، در مدت یک سال در به‌دری، رسالتی دایر بر شرح حال فردوسی و تحقیقات و تتبعات دانا پسند از روی خود شهنامه استاد تألیف کردم که در مجله باختر و هم جداگانه به چاپ رسید و آن در زمانی بود که دولت عزم برپا داشتن «هزاره فردوسی» کرد و انجمن حفظ آثار ملی با نشر بلیت بخت‌آزمایی آن را اعلام داشت و دانیان از هر کشور و هر طرف به ایران دعوت شدند. محمدعلی فروغی که مقام ریاست وزیران داشت، با دیگر دوستان پایمردی کردند و مرا برای شرکت در جشن هزاره استاد به تهران باز آوردند و...

ادامه دارد

مجلس چهارم را با سخت‌ترین و بدقیافه‌ترین وضع‌ها گذرانیدم. از بدو افتتاح مجلس پنجم، اوضاع دیگرگون شد، تا عاقبت من از روزنامه‌نویسی دست برداشتم. پیش‌بینی‌هایی که چند سال درباره آنها قلم و چانه زده بودم، یعنی مضرات هرج و مرج فکری و ضعیف کردن رجال مملکت و دولت مرکزی، آن روز بروز کرد.

مردی قوی با قوای کامل و وسایل خارجی و داخلی بر اوضاع کشور و بر آزادی و مجلس و بر جان و مال همه مسلط شد، و یکباره دیدیم که حکومت مقتدر مرکزی، که در آرزویش بودیم، به قدری دیر آمد که قدرتی در مرکز به وجود آمده و بر حکومت و شاه و کشور مسلط گردیده است.

تصور کنید، مردی که تا دیروز به آزادی ایجاد حکومت مقتدر مرکزی با هر کس که احتمال قدرتی در او می‌رفت، همداستانی کرده بود، اینک می‌بایست با مقتدرترین حکومت‌ها مخالفت کند، چه وی را خطرناک می‌دید. حیات سیاسی من در این مرحله تقریباً به کوچه بن‌بست رسیده بود... همه کس و همه دسته‌ها خسته شده بودند و تنها سردار سپه بود که خستگی نمی‌دانست. آمد و آمد و همه چیز را در زیر بالهای قدرت خود قدرتی که نسبت به آزادی و مشروطه و مطبوعات چندان خوش‌بین نبود، فرو گرفت.

من، در بادی امر، به این مرد فعال نزدیک بودم و نظر به آن که تشنه حکومت مقتدر مرکزی بودم و از منفی‌بافی نیز خوشم نمی‌آمد، میل داشتم به این مرد خدمت کنم. در این زمان، پرده‌هایی بالا رفت و نقشه‌هایی بازی شد که کاملاً استادانه و با فکر و تعقل و عادی رجال مملکت ما متغایر بود، و داستان جمهوری یکی از آن پرده‌ها محسوب می‌شد...

مجلس پنجم باز شد، شاه فرار کرد، سردار سپه فرمانروای مملکت گردید. شهربانی، قشون، امنیه، حکام و دسته‌های سیاسی و مجلس همه در دست او مانند موم بودند؛ ولی افکار عامه و سواد جماعت و اغلب محافظه‌کاران و خانواده‌های قدیم و رجال بزرگ، و معدودی هم آزادی‌خواه و تربیت شده و متجدد، باقی ماندند و با نفوذ و قدرتی که مانند طوفان سهمگین غرش کنان به در و دیوار و سنگ و چوب و دشت و کوه می‌خورد و پیش می‌آمد، دم از مخالفت زدند و در نبرد نخستین پیروزی یافتند. من هم که در این مجلس از ترشیز نمایندگی داشتم، با مخالفان جمهوری همراه بود. سرانجام، سردار سپه پیروز شد، نه با برقراری جمهوری، بلکه با تغییر سلطنت. شاه نو آمد و بساط خاندان کهن برپیده شد...

مجلس ششم باز شد. انتخابات تهران و حومه بالنسبه آزاد بود و رفقای ما غالباً انتخاب شدند و من هم از تهران انتخاب شدم. در این مجلس پرده دیکتاتوری علنی‌تر و بدون رویوش بالا رفت و قدرت شاه نو با اقلیتی ضعیف، ولی وطن‌پرست، برابر افتاد.

ما دوره ششم را به پایان بردیم و در دوره بعد لایق آن نبودیم که دیگر باره قدم به مجلس شورای ملی بگذاریم، و چند تنی هم از رفقای ما که در دوره هفتم انتخاب شدند، از و کالت استعفا دادند و در خانه نشستند... و حیات سیاسی من که به خلاف روح شاعرانه و نقیض حالات طبیعی و شخصیت واقعی من بود، پایان یافت.

هنگامی که بهار در سال ۱۳۰۷ شمسی به انزوای سیاسی و خانه‌نشینی کشانده شد، به ادبیات روی آورد و دنبال مطالعات گذشته را گرفت. «در سال بعد، وزارت فرهنگ مرا به تدریس تاریخ ادبیات پارسی در مدرسه دارالمعلمین عالی، که شامل دوره لیسانس در آن زمان بود، دعوت کرد. مدت یک سال در آن مدرسه که به فاضل‌ترین جوانان آن عصر محفوظ و مایه امید و قوت قلب هر معلم بود، در ادبیات پیش از اسلام درس گفتم و به پاداش این زحمت، در پایان همان سال تحصیلی، به علت بی‌مهری دیرینه، به زندان افتادم!

از آن پس، چون دریافتیم که هنوز مورد نظر و تحت مراقبت دژخیمان شهربانی هستیم، بهتر آن دانستم که از خانه بیرون نیایم و در به روی خویش و بیگانه فرو بندم و از کارهایی که مستلزم معاشرت و گفت و شنود است، شانه خالی نمایم؛ بنابراین منظور، و نظر به رفتاری که عوانان در موارد مختلف، حتی در کلاس درس، یا در اتاق‌های امتحان نهایی و غیره، از خود بروز می‌دادند و همه‌جا مانند رقیب عتید با لباس رسمی و غیررسمی مراقب من می‌بودند و احیاناً وزیر فرهنگ وقت، مرحوم بیحی خان اعتمادالدوله، طاب ثراه را مورد عتاب و خطاب و تهدید قرار می‌دادند که چرا مرا در خدمات فرهنگی دعوت کرده است، در عزلت‌گزینی مصمم شدم.

وزیر بزرگوار که بر ضیق معیشت من و امثال من وقوفی کامل داشت، پیشنهاد کرد که در خانه کارهایی برای وزارت فرهنگ انجام دهم و یکی از آن کارها مراقبت در تصحیح و تنظیم کتب ابتدایی بود که از یادگارهای بزرگ آن مرحوم است. خدمت دیگری که رجوع کرد، تصحیح و تحشیه کتب نفیس فارسی قدیم بود که یا نسخه آنها نایاب و یا نسخی ممسوخ و مغلوط در دست بود.

نخسین (آنها) کتاب گرانهای «تاریخ سیستان» بود که یگانه نسخه قدیمی آن در نوبت این حقیر قرار داشت و سر دنیس راس می‌خواست به قیمت گزاف از من خریداری کند. من به وزیر فرهنگ پیشنهاد کردم که میل دارم این کتاب گرانها و نایاب را آراسته و اصلاح شده در دسترس

قلم‌انداز

حضور در مجاز

اگر در روزی از همین روزها به طیفی از جوانها و میانسال‌ها برخوردید که فاقد آرامش و تعادلند و فقدان تعادل و آرامششان هیچ دلیل مشخصی ندارد، در میان احتمال‌هایی که می‌دهید، این احتمال را از نظر دور ندارید که این دریای گنگ و ناشناخته، روح و روان و در یک کلام موجودیت انسانی‌اش را به مرحله کرحتی و گیجی و منگی رسانده است. در چنین مرحله‌ای فکر می‌کنید جهان چگونه دیده می‌شود و انسان خود را چگونه می‌یابد و دیگران را چگونه می‌یابد؟ باید پشت این عینک قرار گیرید و اندکی خود را در هیاهوی امواج ذهن شکن قرار دهید تا بدانید که چگونه تاریخ و فرهنگ و اخلاق و هویت‌های هزار ساله و میراث‌های پایدار، یک به یک زیر آب می‌روند و امواج روی آنها به پایکوبی مشغول می‌شوند.

تا گروهی را که به این گردابها مبتلا شده‌اند از نزدیک ندیده باشید، نخواهید پذیرفت که دریا فقط دریای خزر و دریای سیاه نیست و کاه فقط بریده‌ها و بازمانده‌های ساقه‌ها و شاخه‌های گندم و دیگر رویدنی‌ها نیست بلکه ذهن هم می‌تواند کاه باشد، همچون یک تکه چوب و انسان می‌تواند با این ذهن در دریای زندگی نه شناور که سرگردان و آشفته باشد و هر روز به گونه‌ای باشد، غافل از این که اثر بعضی از امواج سهمناک‌تر از آن است که به راحتی بتوان از عهده ترمیم آسیب‌های آن برآمد.

مثال‌های گوناگونی برای حقیقت و مجاز زده شده است که نمونه واضحش استعمال شیر در مورد شیر واقعی - حیوان قوی پنجه و درنده - و استعمال آن در مورد انسان شجاع است. یا ماه، در صورتی که در مقام اشاره به کره ماه باشد، حقیقی و در تشبیه معشوق به ماه، مجازی است. پس مجاز طبق عرف ادبیات و نیز علم اصول و منطق آن چیزی است که طبق قرینه‌ای، در معنای حقیقی خودش استعمال نشود. بنابراین، هرچیزی که مطابق با واقعیت باشد، حقیقی و هر چیزی که مطابق با واقعیت نباشد، مجازی است.

حال باید دید که نامگذاری دنیای مجازی به این نام، طبق این چارچوب درست است یا نه؟ اگر توجه داشته باشیم که در زبانهای فرنگی مجاز و حقیقت براساس چارچوب منطق و ادبیات ما تعریف نمی‌شود و دنیای مجازی در اطلاق و تعریف و بیان آنها، در برابر حقیقت نیست بلکه بیشتر به معنای عالمی است الکترونیکی، خواهیم دید که اطلاق مجازی به این دنیا و وصف آن به عنوان «دنیای مجازی» در عین حال که نارسا و ناقص است، به گونه‌ای نیست که بتوان از دو دنیای حقیقی و مجازی سخن گفت و سپس دنیای حقیقی را دنیای واقعی دانست و دنیای مجازی را غیرواقعی.

از همین جا روشن می‌شود که قضاوت و ارزش‌گذاری میان این دو دنیا و اطلاق خوب به - به اصطلاح - عالم حقیقی و بد به دنیای مجازی، چقدر ناصواب و نادرست و مقرون به خطاست. بماند که در مجازی دانستن دنیاهای الکترونیکی و در برابر دنیای حقیقی قرار دادن آن نیز چندین اشکال منطقی و فلسفی وجود دارد که به عنوان مثال می‌توان به این اشکال اساسی و بنیادی اشاره کرد که:

مگر دنیای مجازی، در جایی بیرون از دنیای حقیقی واقع شده است که بتوان آن را با دنیای حقیقی نقیض دانست؟ شک نیست که دنیای مجازی در هر صورت، در دنیای حقیقی قرار دارد. بنابراین، خود جزو دنیای حقیقی است و درون آن. در واقع، بخشی از دنیای حقیقی است و اصولاً دنیایی غیر حقیقی نیست، بماند که ما تصویری از دنیای غیر حقیقی نداریم و اساساً چنین دنیایی برای ما قابل تصور نیست تا شناخته شود یا ناشناخته بماند.

نتیجه‌ای که تا اینجا سخن می‌توان اخذ کرد، این است که آنچه به عنوان دنیای مجازی یا عالم مجازی شناخته می‌شود، در اصل در مقابل دنیای واقعی قرار ندارد و بیرون از حوزه آن نیست بلکه جنبه‌ای دیگر از آن است که البته نوپدید است. به تازگی کشف شده و به حسب جنس و سنخ هم تفاوت‌هایی با دنیای واقعی دارد. این تفاوت‌ها بیش از هر چیز در گسترده‌گی دنیای مجازی و قابلیت‌ها و امکانهای آن نهفته است که باعث امتداد یافتن عالم حقیقی می‌شود و مرزهای آن را به شدت توسعه می‌دهد.

قلم‌انداز استاد دکتر حکمت‌الله ملاصالحی، استاد دانشگاه تهران/ع

به کجای رویم

درون محدوده حفاظتی قرار گرفته است و به ثبت جهانی و ملی رسیده و سال‌های سخت و سنگین هشت سال جنگ را از سر گذرانده، اینک در معرض تجاوز و تخریب است و هر دفعه به بهانه‌ای تازه در سکوت و سیاهی شب به پیکرش زخم می‌زنند و تخریبش می‌کنند! وقتی حفاظت ابنیه تاریخی، آثار باستانی برای باستان‌شناس ما مسئله نیست و برای باستان‌شناس ما موضوعیت ندارد، طبیعتاً برایش مهم هم نمی‌تواند باشد. مهم زمانی می‌تواند باشد که در افاق آگاهی و اندیشه تاریخی ما حضورش و اهمیتش احساس شود. اینکه هر کسی برای خودش باستان‌شناس باشد و برای خودش باستان‌شناسی بکند، این که نمی‌شود باستان‌شناسی. پزشکان که برای خود پزشک نیستند، معماران و مهندسان نیز برای خود معمار و مهندس نیستند.

فراموش نکنیم که هریک از ما در هر رشته و حرفه و دانش و دانایی یا علم و عمل و فن و مهارتی که آموزش دیده و تخصص گرفته‌ایم؛ به سرمایه عظیم و منابع تجربیات و امکانات و دست‌آوردها و زحمات نسل‌های پیشین که سخاوتمندانه در اختیار نهاده شده است توانسته‌ایم و موفق شده‌ایم بر اهداف بلند خود دست یابیم و جامعه تحقق بر تن طرح‌ها و برنامه‌های خود ببوئیم.

ما و دیگر هموعان هم‌نسل ما همیشه مدیون و مرهون امکانات و تجربیات و دست‌آوردها و موارث مدنی و معنوی نسل‌های پیشین هستیم. ما تنها موجوداتی هستیم که از خود میراث برای نسل‌های ما که از پی ما می‌رسند میراث بجای می‌نهیم، چنان که نسل‌های پیشین برای ما از خود میراث به‌جای نهادند.

ما یا در هوا و در خلاء زندگی نمی‌کنیم.

انسان بودن اساساً یعنی در نسبت بودن. این سخن این قلم نیست. سخن همه اندیشمندان و فیلسوفان بزرگ و بنام جامعه و جهان بشری ماست. اهداف این یا آن علم این یا آن رشته و حرفه را به اغراض و نیات یا منافع و مطامع شخصی تقلیل دادن هم تحریف علم و معرفت است هم تحقیر و تحریف اهداف و نیات و غایات و علم و معرفت. علوم باستان‌شناسی چونان دیگر علوم انسانی اعم از تاریخی و اجتماعی و علوم روان و رفتار علمی کثیرالاضلاع و کثیرالاهداف هستند.

حتی ماده‌های کمی مورد مطالعه این علوم ماهیتاً کمی نیستند. سرشتی کیفی دارند و در پس پشت کمیت‌های مادی مورد مشاهده و مطالعه این علوم لایه‌های تو بر توی نامرئی عظیمی از امور کیفی که مراد کیهانی از نیات و غایات و ها و انگیزه‌ها و اندیشه‌ها و اراده‌ها و عزم‌ها و زیسته‌ها و دانسته‌ها و تجربیات بشری ما به این یا طریق به این یا آن نحو گاه در ابعادی عمیقاً هستی‌شناختی نهفته و نهان هستند. اینکه گفته می‌شود: نیت‌مندی و هدف‌مندی و حیث‌التفاتی از جمله اوصاف مشترک و شاخصه‌های سرشتین موضوعات مورد مطالعه این علوم است سخن درست و راست و به حقی است. البته این موضوع بحث دیگری است و طرحش در نوشتار اکنون این قلم در نمی‌گنجند. انگشت تأکید این قلم در این پاره از نوشتار پیش‌ارو متوجه هدف و غایت باستان‌شناسی است که در جامعه ما یا مغفول مانده یا آن که به مطامع و منافع و مصالح شخصی تقلیل یافته است.

به لحاظ معرفت‌شناختی هدف و غایت، رکن رکن هر علمی است و یا به مفهوم دقیق‌تر یکی از ارکان رکن هر علمی است. به هر روی یک باستان‌شناسی که نه قطارش به‌سوی و به مقصد شناخت تاریخ و فرهنگ و عقبه و سبقه ملی و صیانت از میراث ملی یا در مقیاسی فراختر تاریخ و میراث مشترک بشری حرکت نمی‌کند باستان‌شناسی بی‌سراست و بی‌هدف و بی‌غایت.

ادامه دارد

مصمم‌تر. نه تنها علوم باستان‌شناسی بلکه بسیاری از رشته‌ها و دانش‌ها و تخصص‌های خویشاوند و هم‌تبار باستان‌شناسی که بند نافشان با رگ و پی تحولات عظیم و بی‌سابقه تاریخی و فکری و فرهنگی و مدنی و معنوی که طی قرون اخیر در منطقه و قاره غربی اتفاق افتاده درهم تنیده است که با اندیشه و رویکردهای تاریخی انسان مدرن و اندیشه و عقلانیت و ارزش‌های مدرنیته نیز ربط وثیق و پیوند و پیوستگی عمیق دارند؛ و تا اینجا همه عمیق و وثیق فهمیده نشوند آن علوم و البته و صد البته علوم باستان‌شناختی نیز همچنان نا فهمیده و تعریف و تفهیم ناشده بیرون از افق اندیشه و آگاهی ما خواهند ماند.

چینی‌ها و ژاپنی‌های سده‌های هفده و هجده با کاوش‌های باستان‌شناسی آشنا بودند و آثار مکشوف از لایه‌های باستانی را نیز پس از کاوش در توالی زمانی قرار می‌دادند و اصل تقدم و تاخیر لایه‌های را می‌شناختند با این همه در میان چینی‌ها و ژاپنی‌ها باستان‌شناسی به مفهوم مدرن آن چونان ملغمه‌ای از علوم باستان‌شناختی چونان نسبت باستان‌شناسانه با گذشته چونان نوعی حس از گذشته چونان ماده و منبع و اسباب معرفت اندیشه تاریخی انسان تاریخی عالم مدرن شناخته شده نبود.

انسان تاریخی هم به مفهوم مدرن آن در خاور دور بر صحنه نیامد. آن باستان‌شناسی ذوقی و شوقی و درباری کجا و این آرکئولوژی یعنی دانش ودانایی «آرخه» و «لوگوس» عالم مدرن کجا! تأکید می‌کنم «آرخه» و «لوگوس» عالم مدرن کجا؟ که نه هلنی است و نه عهدینی.

سه دهه پیش پایگاه باستان‌شناسی شوش از هیات باستان‌شناسی فرانسوی باز ستانده شد. انتظار می‌رفت سازمان میراث فرهنگی با طرح‌ها برنامه‌های پژوهشی منسجم‌تر و مصمم‌تر هیات‌های باستان‌شناسی میهنی فعال‌تر و پیوسته‌تر و پی‌گیرتر از گذشته گام در میدان نهد و محوطه عظیم باستانی شوش این شهر ریشه‌ها را که به ثبت جهانی هم رسیده و نامش در فهرست ثبت جهانی مندرج است به ایرانیان و جهانیان هر چه بیشتر و بیشتر بشناساند.

متأسفانه نه تنها چنین نشد که هم به دلیل بی‌کفایتی و بی‌تدبیری هم بی‌درایتی مدیران و برخی معاونت‌های دلال منش و کاسبکار و ناپاستان‌شناس و میراث‌ناشناس سازمان و خاموش نشستن جامعه میراثیان و باستان‌شناسان و حتی مورخان و اصحاب فکر و فلسفه و فرهنگ جامعه ما محوطه عظیمی که حرمش طبق مصوبات پیش‌بینی شده سازمان در

و دانش‌ها یا علوم و فنون مدرن را از قاره و منطقه غربی تاریخ که خاستگاه تحولات دوره جدید بوده است وام ستانده و برگرفته است.

از شواهد و قرائن فراوان تاریخی نیز چنین استنباط می‌شود که ستاندن این یا آن علم این یا آن سبک زندگی و سنت اعتقادی و نظام فکری یا مسلک و مشرب و نظام ارزشی از این یا آن جامعه از این یا آن منطقه و قاره فرهنگی برای ایجاد تحول برای حرکت و عزیمت به‌سوی افتتاح و افتتاح عالم و آدمی نو به تنهایی کافی و به‌خودی خود بسنده نیست.

یک علم، یک فکر، یک عقیده، یک نظام ارزشی یا یک کلام و کتاب و پیام نو، حتی اگر یک جهان آن‌را بپذیرد و به آن متشرف شود، مادام که وارد سپهر آگاهی و فضای وجودی ما نشده است و تا هنگامی که به فهم ما در نیامده است و دستگاه گوارش ذهن و فکر و عقل و فهم ما آن را هضم و جذب نکرده است، موجب هیچ اتفاقی نخواهد شد. نزدیک به یک قرن از آشنایی جامعه ما با دانش باستان‌شناسی می‌گذرد. بر همین سیاق نیز بیش از یک قرن از آشنایی ما با پدیده موزه و تشکیل و تاسیس موزه و تشکیلات موزه‌ای در کشور ما می‌گذرد. هم آن دانش‌نویسان در دانشگاه‌ها و موسسات کشور ما تدریس و تحصیل می‌شود هم این پدیده و تشکیلات عالم مدرن نیز در بسیاری از شهرهای میهن ما تاسیس شده و بنیاد پذیرفته و همچنان نیز در دیگر شهرهای کشور دامن می‌گسترند و پی به پی تاسیس و افتتاح می‌شود. بر غم این‌ها همه نه علوم باستان‌شناسی نه پدیده موزه و رویکرد موزه‌ای به منابع و ماده‌ها و مدارک و موارث فرهنگی و مستندات تاریخی وارد سپهر آگاهی و اندیشه تاریخی ما شده است و نه اساساً چنین پدیده‌هایی در جامعه معاصر ما پدیده‌های درست تفهیم و تعریف شده هستند.

حتی درست تقلید شده هم نیستند چه رسد به تفهیم و تعریف درست که لوازم دیگری را می‌طلبد و مستلزم بهر مندی و زمینه فاهمه‌ای پُر قوت‌تر و فکر و فرهنگی فلسفی‌تر است.

باستان‌شناسی ابزار معیشت نیست؛ اسباب معرفت است. متأسفانه در جامعه ما باستان‌شناسی دست‌مایه معیشت شده است و ابزار امرامعاش و نه اسباب معرفت ارباب معرفت. از یک باستان‌شناسی بی‌سر و بی‌هدف و بدون غایتی اصیل که نمی‌توان انتظاراتی اصیل و واقعی و رفیع داشت.

پزشکان به هر میزان حاذق‌تر و داناتر، به سلامت و بهبود بیماران خود حساس‌تر و جدی‌تر و

اتفاقی که دو سده پیش حتی در مخیله مورخان و باستان‌شناسان آن زمان در نمی‌گنجید، روی داده است. منابعی که به آن‌ها اصطلاحاً و تسامحاً فرهنگ مادی اطلاق می‌شود در همه اعصار و ادوار تاریخی و در میان همه فرهنگ‌ها و جامعه‌ها و جمعیت‌ها و گروه‌های انسانی در هر جغرافیا و زیست‌بومی که زیسته‌اند و به هر نحوی هم که زندگی کرده‌اند به طرز اجتناب‌ناپذیری و ضروری و بی‌واسطه و محسوس و ملموس حضور فعال و موثر داشته‌اند و همچنان دارند و خواهند داشت.

این منابع هر چند از نوع منابع و متون نوشتاری نیستند و متنیّت آن‌ها از نوع متنیّت منابع زبان مفهومی (The conceptual language) و نوشتاری نیست لیکن منطق و قاعده خوانش خود را می‌طلبند و چونان زبان فرهنگی مادی (The language of material culture) پر مایه و غنی از اطلاعات کثیرالاضلاع درباره فرهنگی و زندگی و نحوه بودن انسان در جهان در این یا آن دوره و مرحله و مقطع تاریخی و در این یا آن جغرافیا و زیست‌بوم تاریخی فرهنگی انسان هستند.

اتفاقاً باستان‌شناسان به کمک علوم میان رشته‌ای موفق شده‌اند چنان حجم عظیم و سنگینی از اطلاعات متنوع و بی‌سابقه‌ای را از نحوه زندگی و روند و مسیرهای حضور فرهنگی انسان در جهان از ارض تاریخ برکشند و دست به چنان پیکربندی‌های گسترده از اطلاعات گردآوری شده بزنند و چنان چوب در لانه زنبور ذهن و فکر و معرفت و منظر و فهم ما درباره هستی و چیستی انسان و حضور تاریخی و فرهنگی انسان در جهان بیفکنند که دو سده پیشتر گمان نمی‌زدیم.

تخت جمشید و پارتون، مثنی سنگ و ستون ویرانه‌های یک کاخ و معبد متروک نیست. نسبیتی است که انسان عالم مدرن با تاریخ و عقبه و سبقه تاریخی و فرهنگی بشر برقرار کرده است. نسبت و معرفت و منظر و فهمی متفاوت از نسبت و معرفت و منظری که انسان فرهنگ‌ها و جوامع به اصطلاح سنتی یا جهان و معنا و معرفت انسان بودن و حضور انسانی خویش در جهان داشتند.

به صراحت و بی‌اغراق برای انسان هیچ دوره‌ای انسان هیچ تمدنی در گذشته آن گونه که برای انسان عالم مدرن تاریخ و معنا و معرفت و فهم حضور تاریخی انسان در جهان مسئله نبوده و محوریّت و موضوعیت نداشته است. نیچه سرش را آنقدر و آنچنان دردمندانه در جست‌وجو یافتن معنا و معرفت و فهم استواری از حضور تاریخی انسان در جهان به در دیوار تاریخ کوفت که در چون خاموش شد.

همه مباحث فلسفه تاریخ کارلویت از صدر تا ذیل، جست‌وجو یافتن معنای مفقود تاریخ و حضور تاریخی انسان در جهان است و در پس پست کاوش‌های پرهزینه و عمرخوار باستان‌شناسی و باستان‌شناسان عالم مدرن فکر و فلسفه‌ای است بس عمیق که ما از آن بی‌خبریم و بی‌خبرمانده‌ایم. بی‌خبریم و بی‌خبرمانده‌ایم و نمی‌دانیم و نمی‌فهمیم در چه عصر و عالمی زندگی می‌کنیم، نه چنان گذشته زیر آسمان اقلیم و عالم خویش زندگی می‌کنیم و بر سر ایمان و ارزش‌های خویش حضور داریم و نه می‌توانیم با نظام دانایی و ارزش‌های عالم مدرن نسبت برقرار کنیم. نسبت و رابطه‌ای درست فهمیده شده و اصولی و اصیل؛ نه روزینه و بوزینه‌وار.

جامعه معاصر ما به‌مانند بسیاری از جوامع دیگر روزگار ما دانش باستان‌شناسی و بسیاری از رشته‌ها

* چرا اِزبان‌شناسی هنوز مطرح نشده است؟ مثلاً هنوز تحقیقات گویشی به یک جریان پژوهشی تبدیل نشده و کارهایی که انجام می‌شود کاملاً پراکنده است. چرا نقشی که شما برای زبان‌شناسی در آموزش و پرورش قائل هستید هنوز ناشناخته است؟ آیا مسئله بیشتر مسئله خود زبان‌شناسان نیست؟ آیا خود زبان‌شناسان هیچ تلاش ملموسی برای نزدیک شدن به حوزه‌های دیگر مثل تعلیم و تربیت داشته‌اند و با تقابل با حوزه‌های دیگر روبه‌رو شده‌اند؟

در مورد پژوهش‌های زبان‌شناسی باید بگویم که به علت نبودن مدیریت صحیح در پروژه‌های تحقیقاتی، و نیز ناآشنایی با کار گروهی، کارهایی که در زمینه گویش و حتی طرح‌های دیگر زبان‌شناسی شروع شده و حتی مقداری هم پیش رفته به بن‌بست رسیده و تعطیل شده‌است. مثلاً در حدود سال ۱۳۵۰ که در فرهنگستان زبان ایران بـ فرهنگستان دوم -فعالیت داشتم، گروهی از مسئولان تأسیس پژوهشگاهی به اسم پژوهشگاه گویش‌شناسی شدم. ما این پژوهشگاه را تأسیس کردیم و تعداد قابل ملاحظه‌ای از پژوهشگران و دانشجویان زبان‌شناسی را در آنجا جمع کردیم و کلاس‌هایی برای آموزش و کارآموزی آنها تشکیل دادیم. بعد در همین موقع از طرف سازمان جغرافیایی ارتش طرحی پژوهشی مطرح شد که با همکاری فرهنگستان زبان انجام بشود. اسم این طرح «فرهنگ‌ساز» شد، یعنی فرهنگستان و سازمان جغرافیایی ارتش. هدف این طرح این بود که از کلیه گویش‌ها و لهجه‌های موجود در ایران نمونه‌برداری شود و ما به اصطلاح بایگانی کاملی از زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌ها در ایران داشته باشیم. وسایل کار هم این گونه مهیا شد که سازمان جغرافیایی ارتش گروه‌هایی را برای نقشه‌برداری به روستاها، آبادی‌ها و شهرهای مختلف کشور می‌فرستاد. ما هم با این فرصت از متهم می‌شمردیم و همراه با این گروه‌های نقشه‌بردار، دو نفر از کسانی را که برای این کار آماده شده بودند می‌فرستادیم. یعنی یک پژوهشگر زبان‌شناس و فردی که کار ضبط صوت و پرسش‌نامه و سؤال از گویشور این جور کارها را انجام بدهد. این گروه‌ها به روستاها رفتند و نمونهٔ هر گویشی را روی نوار ضبط کردند و پرسش‌نامه یا شناسنامه‌ای را که مربوط به آن گویش می‌شد تهیه کردند.

یعنی ویژگی‌های دستوری گویش را که در جمله‌هایی تعبیه شده بود از گویشوران می‌پرسیدند و روی کاغذ ثبت می‌کردند و روی نوار هم ضبط می‌شد و آن ضبط‌ها برای ما در فرهنگستان می‌فرستادند. در فرهنگستان گروه دیگری که متخصص اوانشناسی و آوانویسی بودند اینها را از نوار روی کاغذ پیاده و سپس تحلیل زبان‌شناختی می‌کردند. ما هر گویشی را به این ترتیب شناسایی می‌کردیم، شناسنامه‌اش را کامل می‌کردیم و تعدادی از ویژگی‌های کلی نحوی و آوایی آن را یادداشت می‌کردیم و این یک شناسنامه برای آن گویش می‌شد. این کار سه سال ادامه پیدا کرد. من از طرف فرهنگستان مدیریت زبان‌شناختی این طرح را داشتم و هم‌کار دیگرم آقای فریدون بدرهای هم مسئولیت تهیه منابع تحقیق را به عهده داشت. ما هر هفته در سازمان جغرافیایی ارتش جلسهای داشتیم و پیشرفت کار را بررسی می‌کردیم و هر ماه گزارش تهیه می‌کردیم. این کار پیشرفت خیلی خوبی داشت. پس از سه سال کار، گویش‌های منطقه مازندران به طور کامل ثبت و ضبط شد. مناطقی از آذربایجان و بخشی از خراسان را هم بررسی کردیم و چیزی در حدود ۲۰۰ حلقه نوار یکی دو ساعته تهیه کردیم که همراه با پرسش‌نامه در آرشيو نگهداری می‌شد.

اگر این کار ادامه پیدا کرده بود، امروز مسئله گویش در کشور ما حل شده بود. یعنی می‌دانستیم واقعاً چند گویش و لهجه و با چه خصوصیتی در کشورمان داریم. اما بعد از سه سال، به دلیل سوءمدیریت در فرهنگستان، کار کردن

در آن محیط برای من غیرممکن شد و من سال ۵۴ از آنجا بیرون آمدم و کار به گروه دیگری سپرده شد. آن گروه هم لیگان لیگان قدم‌هایی در این راه برداشت تا اینکه انقلاب شد. در دوران انقلاب و آشوب‌های آن زمان، جاهایی از جمله آرشيو «فرهنگ‌ساز» مورد دستبرد قرار گرفت و مقداری از نوارها و حتی ضبط‌صوت‌های آنجا به یغما رفت. بعدها شنیدم که مقداری از نوارهای آنجا را نجات دادند و به سازمان میراث فرهنگی بردند. اميدوارم این نوارها و پرسش‌نامه‌ها که متأسفانه هنوز کار مهمی روی آنها انجام نگرفته است در آن سازمان محفوظ مانده باشد و هر چه زودتر مورد توجه زبان‌شناسان قرار گیرد.

خوب، این نمونه‌ای از کاربرد زبان‌شناسی در مسائل گویشی است که خیلی خوب طرح‌ریزی شده خیلی خوب هم شروع شد ولی متأسفانه ناگهان از هم پاشید و امروز فقط اسمی از آن باقی است این کاری است که باید به نتیجه می‌رسید ولی نرسید. من همیشه گفته‌ام که کارهای علمی هم مثل هر کار دیگری یک مدیریت درست لازم دارد. من اميدوارم حالا که فرهنگستان در حال کار کردن در زمینه زبان و گویش است، از یک مدیریت شایسته و علمی و خوب برخوردار باشد.

نمونه دیگری از مشکلات مربوط به سوء مدیریت در کارهای علمی این است که ما الان تعداد زیادی پایان‌نامه فوق‌لیسانس و دکتری داریم که خیلی از آنها کارهای خوب و حساب‌شده‌ای هستند و در خیلی از آنها مطالب تازه دیده می‌شود. دانشجویان ما پیشنهاد کرده‌اند که اینها را بررسی کنیم و مطالب مهم و اساسی آنها را استخراج و چاپ و منتشر کنیم. این کار الحق کار خیلی خوب است. ولی مشکلات اداری و مالی بسیار در این میان وجود دارد.

* شما مجموعه مشکلاتی را که بر سر راه رشد علوم، چه در زبان‌شناسی و چه در جامعه علمی، وجود دارد چگونه جمع‌بندی می‌کنید؟

مسائل اقتصادی، مسائل اداری که شامل مدیریت هم می‌شود، حب و بغض‌ها و مسائل شخصی. بدون اینکه بخواهم از کسی اسم ببرم، نمونه‌ای از این حب و بغض‌ها را عرض می‌کنم. عده‌ای از شاگردان قدیم خود ما که حالا به جایی رسیده‌اند، مانع از تدریس دانشجویان جدیدتر ما در گروه‌های زبان انگلیسی دانشگاه آزاد می‌شوند. حرف آنها این است که چون اینها زبان‌شناسی را به فارسی خوانده‌اند، نباید بروند انگلیسی درس بدهند، در حالی که همان‌طور که خود آنها هم می‌دانند، کسی که زبان‌شناسی عمومی می‌خواند، یکی از کارهایی که می‌تواند بکند تدریس زبان خارجی است. یعنی زبان‌شناسی که می‌تواند با روشی خوب است، خیلی صالح‌تر و شایسته‌تر از کسی است که صرفاً انگلیسی می‌داند و چیزی از زبان‌شناسی نمی‌داند. حتی این شاگردان قدیم مانع از تدریس فارغ‌التحصیلان زبان‌شناسی در دوره‌های لیسانس می‌شوند.

* شما مهم‌ترین مسائل زبانی ایران را چه چیزهایی می‌دانید و نیازهای امروز ایران در دوره زبان‌شناسی چیست؟

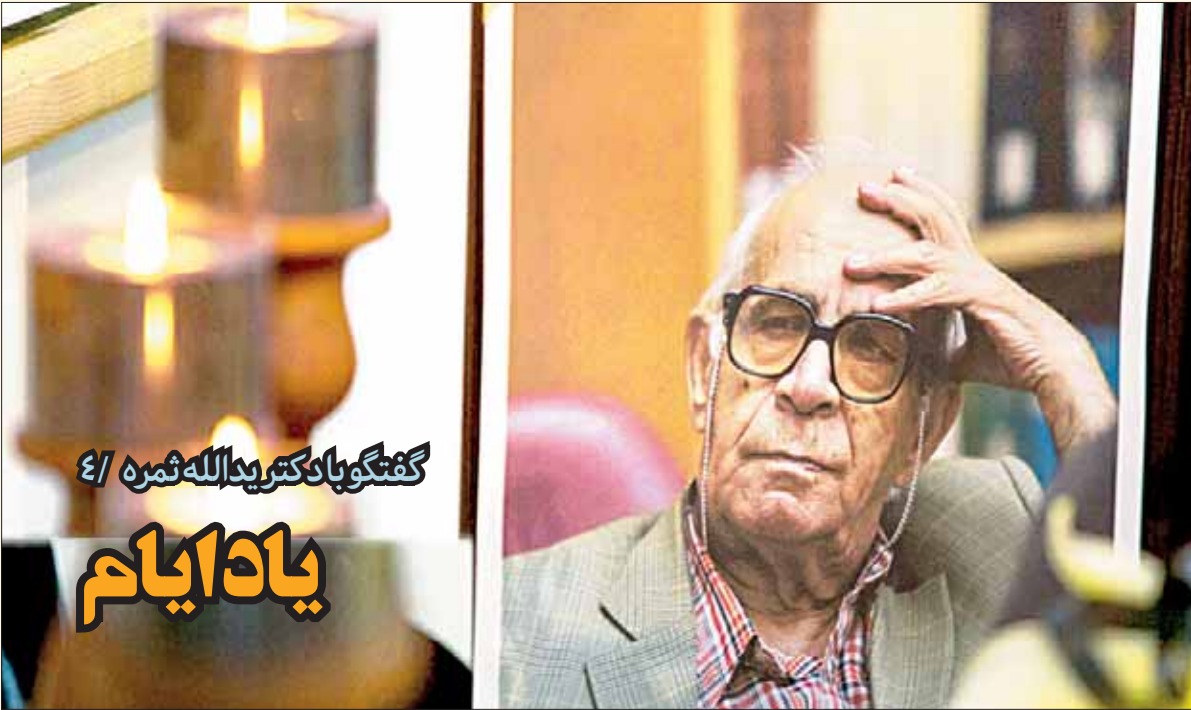
ما هنوز یک دستور زبان جامع درباره زبان فارسی نداریم درست‌است که مرحوم دکتر خالتری برای زبان فارسی دستور زبانی نوشت، ولی ما هنوز مسائل زیادی در فارسی داریم که باید به بررسی آنها بپردازیم و آنها را در یک دستور زبانی جامع جمع کنیم. مثلاً کاری که آقای دکتر سامعی درباره «میانی نظری ساخت واژه در فارسی» به عنوان رساله دکتری انجام داده است، بخشی از یک دستور جامع زبان فارسی است که در دستورهای سنتی مطلقاً طرح نشده و حتی به فکر مؤلفان دستورهای سنتی هم نرسیده است. یعنی فکر نکرده‌اند که این بحث جزئی از دستور زبان است.

در زمینه تحو مسائل زیادی وجود دارد که باید در دستور جامع مطرح شود. این کارها هنوز در فارسی انجام نگرفته است. بحثی انجام گرفته بود که گمان می‌کنم با دکتر صادقی بود و آن اینکه این گروه باید دامن همت به کمر ببندد و برای تألیف دستور جامع زبان فارسی طرحی بدهد. یادم هست دکتر صادقی گفت این کار در فرهنگستان زبان

ضمیمه فرهنگی روزنامه اطلاعات

چهارشنبه ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ - سال نودوسوم - شماره ۲۷۲۸۲

به سال‌های اخیر، تحول‌های بسیاری را از سر گذرانده و روز به روز پیشرفت بیشتری می‌کند. اما از یک سوء، دسترسی مابـه اینترنت و تکنولوژی جدید آن طور که باید نیست، و از سوی دیگر، کلاس‌های زبان‌شناسی نیز نمی‌توانند تمام موضوع‌ها و شاخه‌های زبان‌شناسی را پوشش دهند. به بیش از ۷۵ درصد رسیده است. من فکر می‌کنم اگر کتاب‌های مخصوص بزرگسالان نوسواد را زبان‌شناسان تألیف کرده بودند، آموزش و سوادآموزی به آنها آسان‌تر می‌شد و وقت کمتری صرف این کاری می‌شد. به هر حال اميدوارم که به این مطلب توجه شود.

آموزش فارسی در خارج از ایران هم مقوله دیگری است. من در آموزش فارسی به خارجی‌ها کاری کرده‌ام که بسیار موفق بوده است و در دنیا با عنوان آرفا معروف شده است. این کتاب جای خیلی خوبی باز کرده و در بیش از ۷۰ کشور دنیا درس داده می‌شود و نتیجه خیلی خوبی هم داشته است. اظهارنظرهایی که متخصصان کرده‌اند نشان می‌دهد که این کتاب مورد توجه قرار گرفته و آن را خیلی پسندیده‌اند. علت اصلی توفیق این کار این است که من آن را از دید زبان‌شناسی نوشته‌ام، نه براساس ملاک‌های سنتی. من فکر کردم که کودکان چگونه زبان را یاد می‌گیرند، یعنی اول چه چیزهایی را یاد می‌گیرند و سپس سعی کردم بر همین اساس پیش بروم مثلاً به جنبه زبان گفتاری خیلی توجه کردم، در حالی که معمولاً تصور می‌شود زبان محاوره قابل یاد دادن نیست و نباید به آن توجه کرد. تازه این کتاب کافی نیست. از این کتاب‌ها، به خصوص با تقاضایی که امروزه برای آموزش زبان فارسی وجود دارد، باید ده‌ها نمونه نوشته شود. منظور من است که همه اینها کار زبان‌شناسی است و این نسل‌هایی که الان دارند تربیت می‌شوند باید به این کارها بپردازند. کاری که الان فرهنگستان انجام می‌دهد، از بسیاری جهات به زبان‌شناسی مربوط می‌شود و زبان‌شناسان می‌توانند سهم ارزنده‌ای در آنجا داشته باشند. به هر حال اگر کاربرد زبان‌شناسی را درنظر بگیریم، می‌بینیم که خیلی وسیع است و در ایران هم همه این کارها تا زکی دارد و اميدواریم با کادری که تربیت شده‌اند و در حال تربیت شدن هستند، انشاءالله این مشکلات در آینده حل شود.

* آقای دکتر، انجمن زبان‌شناسی ایران در سال ۱۳۸۱ به ریاست شما تأسیس شد. این انجمن چه اهداف و ساختاری دارد؟

تأسیس انجمن زبان‌شناسی هدفی بود که از سال‌ها پیش در پی تحقق آن بودیم. تأسیس این انجمن انگیزه‌های بسیار قوی برای زبان‌شناسان و دانشجویان زبان‌شناسی برای کار و پژوهش علمی است. من بسیار از تأسیس این انجمن که کانونی است برای فعالیت‌های علمی و صنفی زبان‌شناسان خوشحالم. زبان‌شناسی، به خصوص

بپردازیم، اما اميدواریم که به تدریج و با همکاری و همفکری اعضا بتوانیم به کارهای اساسی انجمن بپردازیم و در جهت رسیدن به اهداف خود فعالیت کنیم. اما در مورد ساختار انجمن باید بگویم که انجمن در رأس خود یک هیئت‌مدیره دارد و رئیس هیئت‌مدیره، که در حال حاضر خود بنده هستم، رئیس انجمن نیز محسوب می‌شود. رئیس هیئت‌مدیره با انتخاب اعضای انجمن و با تأیید وزارت کشور به مدت سه سال به ریاست انجمن برگزیده می‌شود و هیئت‌مدیره در مجموع هفت عضو دارد.

انجمن دارای پانزده گروه علمی است که هر گروه یک موضوع، یکی از اهداف انجمن ارتقای سطح علمی و فنّی فارغ‌التحصیلان و دانشجویان رشته زبان‌شناسی در

دارند که در آنها به برگزاری سخنرانی و طرح مباحث علمی می‌پردازند. گروه‌های انجمن عبارت‌اند از: آوانشناسی از واج‌شناسی، نحو و رده‌شناسی، معناشناسی نظری و کاربردی، نشانه‌شناسی و مطالعات ادبی، گویش‌شناسی، صرف، فرهنگ‌نگاری، مطالعات تاریخی زبان‌های ایرانی، و پژوهش‌های اساطیری ایران، واژه‌گزینی، فلسفهٔ زبان و منطق صوری، زبان‌شناسی کاربردی، جامعه‌شناسی زبان، زبان‌شناسی رایانه‌ای، روان‌شناسی زبان و عصب‌شناسی، و ترجمه‌شناسی. اعضای انجمن می‌توانند در یک یا چند گروه عضویت داشته باشند. گروه‌ها هر ماه یک یا دو جلسه برگزار می‌کنند. گزارش این جلسات به هیئت‌مدیره فرستاده می‌شود تا در آنجا بررسی شود و سپس رهنمودهای لازم به گروه‌ها داده می‌شود. محل انجمن در حال حاضر دانشگاه علامه طباطبایی است. البته انجمن زبان‌شناسی ایران هیچ وابستگی‌ای به دانشگاه علامه طباطبایی ندارد و فعالیت‌های آن به تمام گروه‌های زبان‌شناسی در دانشگاه‌های سرتاسر ایران مربوط می‌شود. اما تا اینجا دانشگاه علامه طباطبایی بسیار به ما کمک کرده است و در اینجا لازم می‌دانم از رئیس این دانشگاه و رئیس دانشکدهٔ ادبیات و زبان‌های خارجی و همچنین مدیر گروه زبان‌شناسی این دانشگاه تشکر کنم.

* آیا قصد دارید در انجمن نشریه‌ای هم منتشر کنید؟

بله، حتی سه یا چهار عنوان هم برای نشریه به وزارت ارشاد پیشنهاد کرده‌ایم. اميدواریم بتوانیم فصل‌نامه‌ای شامل مقالات علمی چاپ کنیم. حتی اگر تعداد مقالات زیادتُر شود، ممکن است آن را به صورت ماهنامه درآوریم. علاوه بر این، یک خبرنامه هم منتشر خواهیم کرد و در آن اخبار علمی و مسائل مربوط به انجمن را منعکس خواهیم کرد.

همچنین اميدواریم بتوانیم گاهنامه‌هایی به مناسبت‌های گوناگون منتشر کنیم و در آنها مقالات علمی

پایان

در کوچه باغ اندیشه / ۱۳۳

کریم فیضی

زیباییِ اختیار

اگر می‌خواهید چشمه خلاقیت یک ملت را بخشکانید، آزادی را از آنها دریغ ندارید. به زودی نه تنها از عدالت که حتی انسانیت را هم وداع خواهند گفت!

به نظر می‌رسد آزادی سرچشمه ارزش‌های انسانی است. بدون آزادی هیچ ارزشی قابلیت بقا و دوام ندارد.

یکی از قضایایی که در جبر و اختیار مورد توجه قرار نمی‌گیرد، زشتی و زیبایی است. حقیقت این است که در جبر زیبایی وجود ندارد و در اختیار زشتی. اختیار زیبا و اختیار زیبایی است در حالی که جبر فاقد زیبایی است.

همچنان که زیبایی انتخاب انسان‌ها است، انتخاب انسان‌ها نیز زیباست، هر اندازه دایره انتخاب و اختیار انسان‌ها وسیع‌تر شود، حوزه زیبایی گسترده‌تر می‌شود.

آنجَا که صدای پای جبر به گوش برسد، قلب زیبایی به شماره می‌افتد و با هر یک از گام‌های جبر، زیبایی به گام به عقب برمی‌گردد. زیبایی و جبر ناسازگارند.

جبر و جمال باهم جمع نمی‌شوند. هر کجا جبر هست جمال نیست و هر کجا جمال هست، جبر نیست. ملاک زیبایی، اختیار و نفی جبر است.
قطره ها با جمع شدن شان دریا می شوند و ناگزیر از حرکت می گردند، انسان ها هم با مجموع شان بشریت می شوند و بیگانه با ثبات. بشر با سیری آرام و پیوسته در نهر زمان جاری است. کافی است به رودهای در حال حرکت نظاره کنیم تا این حقیقت خودش را به ما نشان دهد.

جهان از بیرون طبیعت تغذیه می کند، انسان از درون طبیعت، روزی که انسان بتواند از درونش تغذیه کند، جهان برایش به اتمام خواهد رسید.

جهان از بیرون طبیعت تغذیه می کند، انسان از درون طبیعت، روزی که انسان بتواند از درونش تغذیه کند، جهان برایش به اتمام خواهد رسید.

درون ما دریایی است با انواعی از ماهی و نهنگ و صدف و مروارید. بدون صید کردن از دریای درون زندگی هر روز بی معنی می شود و دریا بی معنی تر و کسالت‌بار و کشنده.

کم نیستند کسانی که در مواجهه با امواج خروشان دریای درون مقهور شده، دست شسته از زندگی، ناچار به تسلیم شده‌اند.

در درون هر انسانی درختی باید باشد یا میوه‌هایی خوش طعم و سیبانی فراگیر. اگر چنین نباشد، درون در برابر پشمایداه تن به کوبری شدن خواهد داد.

نخستین اثر آزادی در ذهن و روح انسان نمایان می‌شود. در واقع آزادی آبی است که ذهن و روان را سیراب می‌کند.

نتیجه نبود آزادی استبداد است و نتیجه آزادی خفقان هر چند که عدالت موج بزند.

در اصل، عدالت هیچ ارتباطی به آزادی ندارد. وجود عدالت، به معنای وجود آزادی نیست و نبود آزادی هرگز با عدالت جبران نمی‌شود.

عدالت جایگزین آزادی نیست و عدالت حتی اگر فراگیر، قادر نیست به اندازه سر سوزنی جبران کننده آزادی باشد.

هیچ ثروتی قادر به خویشخت کردن یک بدبخت نیست، همچنان که هیچ فقری قادر نیست یک خوشبخت را بدبخت کند.

کسی که از باتلاقی ذهن بیرون نیاید، به ساحل آرامش نخواهد رسید. آرامش در رهایی از ذهن و گرداب‌های بی‌پایان ذهن است.

جهان باسبل زمان انسانها را در رود خروشان زندگی چنان می غلطاند که کمتر کسی متوجه می‌شود. آری، زمان از آستین جهان خارج می‌شود تا انسان زندگی همیشگی را فراموش کند.

جهان در برابر سیلاب زمان حبایی بیش نیست که می‌شکند و از نو ساخته می‌شود.

هیچ حکومتی حتی حکومت‌های سالم و صالح قادر نیستند از غربت نفسگیر جهان سر سوزنی بگاهند.

مرگ بیدار شدن از خواب دنیاست، چه این خواب شیرین باشد، چه تلخ. خواب دنیا با مرگ قطع می‌شود.

هزینه نبود و کمبود آزادی در یک جامعه، از هزینه ده‌ها جنگ خام‌سوز بیشتر و بالاتر است. هزینه‌ای که عدم آزادی برای جامعه ایجاد می‌کند، جنگ ایجاد نمی‌کند با این که جنگ ویرانی و نابودی است. جنگ جسم و کالبد جامعه را ملامت‌اشی می‌کند، عدم آزادی روح جامعه را به نابودی می‌کشد.

نفی و سلب آزادی، اعلام جنگ به خدا و خلق خداست. در نبود آزادی انسان محکوم به جنگ و ستیز است، هم با دیگران هم با خویشن.

اگر در جامعه‌ای اصل بر مجرم بودن و محروم بودن باشد، فلسفه محکوم به مرگ است و عرفان محکوم به حیات.

آنجا که آزادی نباشد و استفاده از آزادی جرم باشد، انسان‌ها زندگی نمی‌کنند، بلکه محکوم به حیات‌اند.

عیار آزادی جامعه تنها با یک چیز دانسته می‌شود و آن قدرت انتخاب است. آنجا که قدرت انتخاب نباشد، آزادی شعاری دروغین است.

در جامعه ناآزاد، بیش از هر چیز بوی زندان به مشام می‌رسد. زندان و محاکمه حرف اول و آخر جامعه‌ای است که خورشید آزادی در آن تن به غروب داده است.

در شهر فحاش‌ها هیچ کاری عقلائی تر از فرار از نور نیست!

خداوند تنها موجودی است که لازم نیست چیزی به او یادآوری شود. هر کس هر چیزی را به یاد دارد، از خداست.

نخستین اثر آزادی در ذهن و روح انسان نمایان می‌شود. در واقع آزادی آبی است که ذهن و روان را سیراب می‌کند.

نتیجه نبود آزادی استبداد است و نتیجه آزادی خفقان هر چند که عدالت موج بزند.

در اصل، عدالت هیچ ارتباطی به آزادی ندارد. وجود عدالت، به معنای وجود آزادی نیست و نبود آزادی هرگز با عدالت جبران نمی‌شود.

عدالت جایگزین آزادی نیست و عدالت حتی اگر فراگیر، قادر نیست به اندازه سر سوزنی جبران کننده آزادی باشد.

لوح

هیچ ثروتی قادر به خویشخت کردن یک بدبخت نیست، همچنان که هیچ فقری قادر نیست یک خوشبخت را بدبخت کند.

* چرا اِزبان‌شناسی هنوز مطرح نشده است؟ مثلاً هنوز تحقیقات گویشی به یک جریان پژوهشی تبدیل نشده و کارهایی که انجام می‌شود کاملاً پراکنده است. چرا نقشی که شما برای زبان‌شناسی در آموزش و پرورش قائل هستید هنوز ناشناخته است؟ آیا مسئله بیشتر مسئله خود زبان‌شناسان نیست؟ آیا خود زبان‌شناسان هیچ تلاش ملموسی برای نزدیک شدن به حوزه‌های دیگر مثل تعلیم و تربیت داشته‌اند و با تقابل با حوزه‌های دیگر روبه‌رو شده‌اند؟

در مورد پژوهش‌های زبان‌شناسی باید بگویم که به علت نبودن مدیریت صحیح در پروژه‌های تحقیقاتی، و نیز ناآشنایی با کار گروهی، کارهایی که در زمینه گویش و حتی طرح‌های دیگر زبان‌شناسی شروع شده و حتی مقداری هم پیش رفته به بن‌بست رسیده و تعطیل شده‌است. مثلاً در حدود سال ۱۳۵۰ که در فرهنگستان زبان ایران بـ فرهنگستان دوم -فعالیت داشتم، گروهی از کار مسئول تأسیس پژوهشگاهی به اسم پژوهشگاه گویش‌شناسی شـدم، ما این پژوهشگاه را تأسیس کردیم و تعداد قابل ملاحظه‌ای از پژوهشگران و دانشجویان زبان‌شناسی را در آنجا جمع کردیم و کلاس‌هایی برای آموزش و کارآموزی آنها تشکیل دادیم. بعد در همین موقع از طرف سازمان جغرافیایی ارتش طرحی پژوهشی مطرح شد که با همکاری فرهنگستان زبان انجام بشود. اسم این طرح «فرهنگ‌ساز» شد، یعنی فرهنگستان و سازمان جغرافیایی ارتش. هدف این طرح این بود که از کلیه گویش‌ها و لهجه‌های موجود در ایران نمونه‌برداری شود و ما به اصطلاح بایگانی کاملی از زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌ها در ایران داشته باشیم. وسایل کار هم این گونه مهیا شد که سازمان جغرافیایی ارتش گروه‌هایی را برای نقشه‌برداری به روستاها، آبادی‌ها و شهرهای مختلف کشور می‌فرستاد. ما هم با این فرصت را منتهم می‌شمردیم و همراه با این گروه‌های نقشه‌بردار، دو نفر از کسانی را که برای این کار آماده شده بودند می‌فرستادیم، یعنی یک پژوهشگر زبان‌شناس و فردی که کار ضبط صوت و پرسش‌نامه و سؤال از گویشور این‌چور کارها را انجام بدهد. این گروه‌ها به روستاها رفتند و نمونهٔ هر گویشی را روی نوار ضبط کردند و پرسش‌نامه یا شناسنامه‌ای را که مربوط به آن گویش می‌شد تهیه کردند.

یعنی ویژگی‌های دستوری گویش را که در جمله‌هایی تعبیه شده بود از گویشوران می‌پرسیدند و روی کاغذ ثبت می‌کردند و روی نوار هم ضبط می‌کردند و آن ضبط‌ها را برای ما در فرهنگستان می‌فرستادند. در فرهنگستان گروه دیگری که متخصص آواشناسی و آواشنوسی بودند اینها را از نوار روی کاغذ پیاده و سپس تحلیل زبان‌شناختی می‌کردند. ما هر گویشی را به این ترتیب شناسایی می‌کردیم، شناسنامه‌اش را کامل می‌کردیم و تعدادی از ویژگی‌های کلی نحوی و آوایی آن را یادداشت می‌کردیم و این یک شناسنامه برای آن گویش می‌شد.

این کار سه سال ادامه پیدا کرد. من از طرف فرهنگستان مدیریت زبان‌شناختی این طرح را داشتم و هم‌کار دیگرم آقای فریدون بدره‌ای هم مسئولیت تهیه منابع تحقیق را به عهده داشت. ما هر هفته در سازمان جغرافیایی ارتش جلسهای داشتیم و پیشرفت کار را بررسی می‌کردیم و هر ماه گزارش تهیه می‌کردیم. این کار پیشرفت خیلی خوبی داشت. پس از سه سال کار، گویش‌های منطقه مازندران به طور کامل ثبت و ضبط شد. مناطقی از آذربایجان و بخشی از خراسان را هم بررسی کردیم و چیزی در حدود ۲۰۰ حلقه نوار یکی دو ساعته تهیه کردیم که همراه با پرسش‌نامه در آرشيو نگهداری می‌شد.

اگر این کار ادامه پیدا کرده بود، امروز مسئله گویش در کشور ما حل شده بود. یعنی می‌دانستیم واقعاً چند گویش و لهجه و با چه خصوصیتی در کشورمان داریم. اما بعد از سه سال، به دلیل سوءمدیریت در فرهنگستان، کار کردن

ضمیمه فرهنگی روزنامه اطلاعات

چهارشنبه ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ - سال نودوسوم - شماره ۲۷۲۸۲

است و می‌خواهند آن را انجام بدهند. این یکی از کارهایی است که باید تعدادی از زبان‌شناس‌های متخصص انجام بدهند. از طرف دیگر، ما حدود ۱۰ زبان در مملکتمان داریم که تا حد زیادی تحت تأثیر فارسی قرار گرفته‌اند. مثلاً زبان ترکی آذری داریم، زبان عربی در قسمت‌های جنوبی داریم، اینها زبان‌های مستقل هستند. همچنین گویش‌هایی داریم که خدوشان تا حدودی زبان هستند، مثل کردی و بلوچی و گیلکی و طبری. اینها همگی مواد خامی هستند که باید به همت زبان‌شناس‌ها بررسی و تحلیل شوند و تأثیر فارسی بر آنها و تأثیر آنها بر فارسی مطالعه شود. از طرف دیگر، تقریباً هر شهری در ایران برای خودش گویش یا لهجهٔ مخصوص دارد. این گویش‌ها ویژگی‌های زبان‌شناختی ویژه خود را دارند، از واژگان گرفته تا ویژگی‌های آوایی و غیره. باید روی همه اینها کار بشود. تعداد این لهجه‌ها و زبان‌ها خیلی زیاد است. اینها همگی کار زبان‌شناس است و شاید فقط یک دهم اینها انجام شده باشد.

آموزش زبان فارسی در داخل کشور نیز در حیطهٔ مطالعات زبان شناختی است. ما برای آموزش دوره ابتدایی به دستورهای خاصی نیاز داریم. در دورهٔ متوسطه مباحث مربوطه به نظم و نثر و دستور زبان باید از دیدگاه زبان‌شناسی نقل و توصیف شود. هیچ کدام از اینـ کارها هنوز انجام نشده است.

کارهای علمی این است که ما الان تعداد زیادی پایان‌نامه فوق‌لیسانس و دکتری داریم که خیلی از آنها کارهای خوب و حساب‌شده‌ای هستند و در خیلی از آنها مطالب تازه دیده می‌شود. دانشجویان ما پیشنهاد کرده‌اند که اینها را بررسی کنیم و مطالب مهم و اساسی آنها را استخراج و چاپ و منتشر کنیم. این کار الحق کار خیلی خوب است. ولی مشکلات اداری و مالی بسیار در این میان وجود دارد.

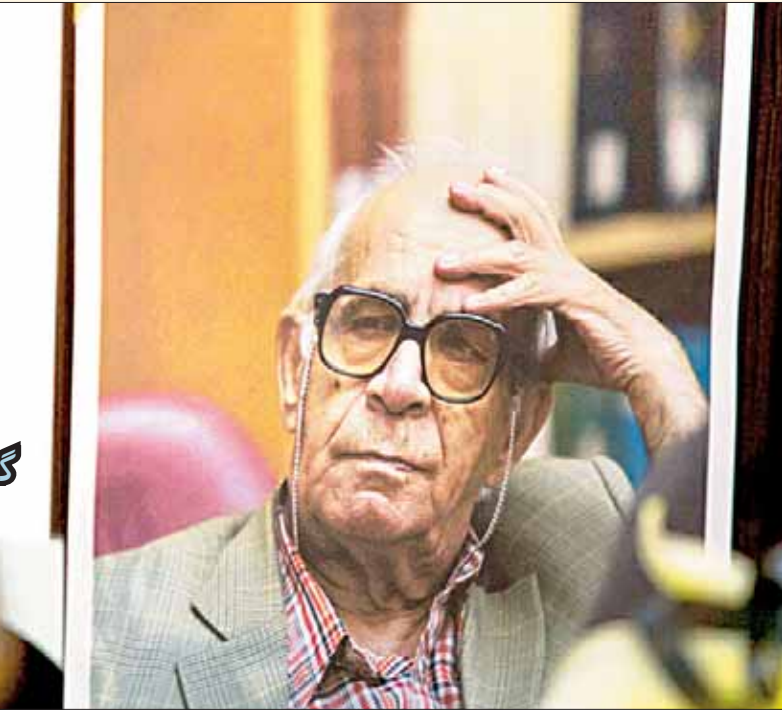
* شما مجموعه مشکلاتی را که بر سر راه رشد علوم، چه در زبان‌شناسی و چه در جامعه علمی، وجود دارد چگونه جمع‌بندی می‌کنید؟

مسائل اقتصادی، مسائل اداری که شامل مدیریت هم می‌شود، حب و بغض‌ها و مسائل شخصی. بدون اینکه بخواهم از کسی اسم ببرم، نمونه‌ای از این حب و بغض‌ها را عرض می‌کنم. عده‌ای از شاگردان قدیم خود ما که حالا به جایی رسیده‌اند، مانع از تدریس دانشجویان جدیدتر ما در گروه‌های زبان انگلیسی دانشگاه آزاد می‌شوند. حرف آنها این است که چون اینها زبان‌شناسی را به فارسی خوانده‌اند، نباید بروند انگلیسی درس بدهند، در حالی که همان‌طور که خود آنها هم می‌دانند، کسی که زبان‌شناسی عمومی می‌خواند، یکی از کارهایی که می‌تواند بکند تدریس زبان خارجی است. یعنی زبان‌شناسی که می‌تواند با روشی خوب است، خیلی صالح‌تر و شایسته‌تر از کسی است که صرفاً انگلیسی می‌داند و چیزی از زبان‌شناسی نمی‌داند. حتی این شاگردان قدیم مانع از تدریس فارغ‌التحصیلان زبان‌شناسی در دوره‌های لیسانس می‌شوند.

* شما مهم‌ترین مسائل زبانی ایران را چه چیزهایی می‌دانید و نیازهای امروز ایران در دوره زبان‌شناسی چیست؟

ما هنوز یک دستور زبان جامع درباره زبان فارسی نداریم درست‌است که مرحوم دکتر خالتری برای زبان فارسی دستور زبانی نوشت، ولی ما هنوز مسائل زیادی در فارسی داریم که باید به بررسی آنها بپردازیم و آنها را در یک دستور زبانی جامع جمع کنیم. مثلاً کاری که آقای دکتر سامعی درباره «میانی نظری ساخت واژه در فارسی» به عنوان رساله دکتری انجام داده است، بخشی از یک دستور جامع زبان فارسی است که در دستورهای سنتی مطلقاً طرح نشده و حتی به فکر مؤلفان دستورهای سنتی هم نرسیده است. یعنی فکر نکرده‌اند که این بحث جزئی از دستور زبان است.

در زمینه تحو مسائل زیادی وجود دارد که باید در دستور جامع مطرح شود. این کارها هنوز در فارسی انجام نگرفته است. بحثی انجام گرفته بود که گمان می‌کنم با دکتر صادقی بود و آن اینکه این گروه باید دامن همت به کمر ببندد و برای تألیف دستور جامع زبان فارسی طرحی بدهد. یادم هست دکتر صادقی گفت این کار در فرهنگستان زبان

به سال‌های اخیر، تحول‌های بسیاری را از سر گذرانده و روز به روز پیشرفت بیشتری می‌کند. اما از یک سوء، دسترسی مابـه اینترنت و تکنولوژی جدید آن طور که باید نیست، این کار خوب پیش برود. طبق آمار موجود، تعداد باسوادان به بیش از ۷۵ درصد رسیده است. من فکر می‌کنم اگر کتابهای مخصوص بزرگسالان نوسواد را زبان‌شناسان تألیف کرده بودند، آموزش و سوادآموزی به آنها آسان‌تر می‌شد و وقت کمتری صرف این کار می‌شد. به هر حال امیدوارم که به این مطلب توجه شود.

آموزش فارسی در خارج از ایران هم مقوله دیگری است. من در آموزش فارسی به خارجی‌ها کاری کرده‌ام که بسیار موفق بوده است و در دنیا با عنوان آرفا معروف شده است. این کتاب جای خیلی خوبی باز کرده و در بیش از ۷۰ کشور دنیا درس داده می‌شود و نتیجه خیلی خوبی هم داشته است. اظهارنظرهایی که متخصصان کرده‌اند نشان می‌دهد که این کتاب مورد توجه قرار گرفته و آن را خیلی پسندیده‌اند. علت اصلی توفیق این کار این است که من آن را از دید زبان‌شناسی نوشته‌ام، نه براساس ملاک‌های سنتی. من فکر کردم که کودکان چگونه زبان را یاد می‌گیرند، یعنی اول چه چیزهایی را یاد می‌گیرند و سپس سعی کردم بر همین اساس پیش بروم مثلاً به جنبه زبان گفتاری خیلی توجه کردم، در حالی که معمولاً تصور می‌شود زبان محاوره قابل یاد دادن نیست و نباید به آن توجه کرد. تازه این کتاب کافی نیست. از این کتاب‌ها، به خصوص با تقاضایی که امروزه برای آموزش زبان فارسی وجود دارد، باید ده‌ها نمونه نوشته شود. منظور من است که همه اینها کار زبان‌شناسی است و این نسل‌هایی که الان دارند تربیت می‌شوند باید به این کارها بپردازند. کاری که الان فرهنگستان انجام می‌دهد، از بسیاری جهات به زبان‌شناسی مربوط می‌شود و زبان‌شناسان می‌توانند سهم ارزنده‌ای در آنجا داشته باشند. به هر حال اگر کاربرد زبان‌شناسی را درنظر بگیریم، می‌بینیم که خیلی وسیع است و در ایران هم همه این کارها تا زکی وارد و امیدواریم با کادری که تربیت شده‌اند و در حال تربیت شدن هستند، انشاءالله این مشکلات در آینده حل شود.

* آقای دکتر، انجمن زبان‌شناسی ایران در سال ۱۳۸۱ به ریاست شما تأسیس شد. این انجمن چه اهداف و ساختاری دارد؟

تأسیس انجمن زبان‌شناسی هدفی بود که از سال‌ها پیش در پی تحقق آن بودیم. تأسیس این انجمن انگیزه‌های بسیار قوی برای زبان‌شناسان و دانشجویان زبان‌شناسی برای کار و پژوهش علمی است. من بسیار از تأسیس این انجمن که گامی است برای فعالیت‌های علمی و صنفی زبان‌شناسان خوشحالم. زبان‌شناسی، به خصوص

بپردازیم. اما امیدواریم که به تدریج و با همکاری و همفکری اعضا بتوانیم به کارهای اساسی انجمن بپردازیم و در جهت رسیدن به اهداف خود فعالیت کنیم. اما در مورد ساختار انجمن باید بگویم که انجمن در رأس خود یک هیئت‌مدیره دارد و رئیس هیئت‌مدیره، که در حال حاضر خود بنده هستم، رئیس انجمن نیز محسوب می‌شود. رئیس هیئت‌مدیره با انتخاب اعضای انجمن و با تأیید وزارت کشور به مدت سه سال به ریاست انجمن برگزیده می‌شود و هیئت‌مدیره در مجموع هفت عضو دارد.

انجمن دارای پانزده گروه علمی است که هر گروه یک موضوع را دربرمی‌گیرد. یکی از اهداف انجمن ارتقای سطح علمی و فنّی فارغ‌التحصیلان و دانشجویان رشته زبان‌شناسی در زمینه‌های گوناگون است. هدف دیگر آن معرفی کردن و شناساندن زبان‌شناسی به جامعه، به خصوص جامعه علمی و دانشگاهی، است. به رغم وجود آثار فراوانی که در زمینه زبان‌شناسی ترجمه، تألیف و منتشر شده است، هنوز عده بسیاری در حوزه‌های دانشگاهی نسبت به این علم کاملاً بی‌گانه‌اند و هیچ تصویری از آن ندارند. به این علـم کاملاً بی‌گانه‌اند و هیچ تصویری از آن ندارند. مخصوصاً وقتی فارغ‌التحصیلان این رشته به جستجوی کار می‌روند، اغلب از آنها می‌پرسند که زبان‌شناسی یعنی چه و به چه چیزی می‌خورد یا یکی از اهداف انجمن تشکیل سمینارها و انتشار نشریات و خبرنامه‌هایی است که زبان‌شناسی را هرچه بهتر و دقیق‌تر به جامعه معرفی کند و کاربردهای آن را بنمایاند. سومین هدف انجمن عبارت است از کمک به فارغ‌التحصیلان این رشته در یافتن کار. ما می‌خواهیم این انجمن مبدل شود به کانون و پناهگاهی برای زبان‌شناسان. ما می‌خواهیم با نهادهـا و سازمان‌ها و وزارتخانه‌های گوناگون تماس بگیریم که چه کارهایی را دست ما بر می‌آید و چه کمکی می‌توانیم به آنها بکنیم. یعنی می‌گویم از این طریق نوعی مبادله فرهنگی بین انجمن‌ها و نهادهای گوناگون برقرار کنیم. مثلاً انجمن زبان‌شناسی و فرهنگستان می‌توانند در زمینه‌های گوناگونی مانند اصطلاح‌گزینی و فرهنگ‌نویسی با هم همکاری و تبادل نظر داشته باشند. یا انجمن می‌تواند در تألیف و تدوین کتاب‌های درسی دوره دبستان و دبیرستان فعال باشد و به مراکز مربوط کمک برساند. بنابراین، وزارت آموزش و پرورش و وزارت ارشاد از جمله مراکز هستند که می‌توانند از خدمات ما برخوردار شوند. از سوی دیگر، انجمن می‌تواند با تشکیل کلاس‌ها و دوره‌هایی برای معلمان زبان و دستور، در ارتقای سطح علمی آنها موثر باشد و از این طریق فایده بیشتری به دانش آموزان برساند. الان یک سالی از تأسیس انجمن می‌گذرد و ما هنوز درگیر تهیه محلی برای برگزاری جلسات انجمن و مسائل اداری دیگر هستیم و به همین مناسبت‌های گوناگون منتشر کنیم و در آنها مقالات علمی

گفتگو با دکتریدالله ثمره ۴/ یادایام

بپردازیم. اما امیدواریم که به تدریج و با همکاری و همفکری اعضا بتوانیم به کارهای اساسی انجمن بپردازیم و در جهت رسیدن به اهداف خود فعالیت کنیم.

اما در مورد ساختار انجمن باید بگویم که انجمن در رأس خود یک هیئت‌مدیره دارد و رئیس هیئت‌مدیره، که در حال حاضر خود بنده هستم، رئیس انجمن نیز محسوب می‌شود. رئیس هیئت‌مدیره با انتخاب اعضای انجمن و با تأیید وزارت کشور به مدت سه سال به ریاست انجمن برگزیده می‌شود و هیئت‌مدیره در مجموع هفت عضو دارد.

انجمن دارای پانزده گروه علمی است که هر گروه یک موضوع را دربرمی‌گیرد. یکی از اهداف انجمن ارتقای سطح علمی و فنّی فارغ‌التحصیلان و دانشجویان رشته زبان‌شناسی در زمینه‌های گوناگون است. هدف دیگر آن معرفی کردن و شناساندن زبان‌شناسی به جامعه، به خصوص جامعه علمی و دانشگاهی، است. به رغم وجود آثار فراوانی که در زمینه زبان‌شناسی ترجمه، تألیف و منتشر شده است، هنوز عده بسیاری در حوزه‌های دانشگاهی نسبت به این علم کاملاً بی‌گانه‌اند و هیچ تصویری از آن ندارند. به این علـم کاملاً بی‌گانه‌اند و هیچ تصویری از آن ندارند. مخصوصاً وقتی فارغ‌التحصیلان این رشته به جستجوی کار می‌روند، اغلب از آنها می‌پرسند که زبان‌شناسی یعنی چه و به چه چیزی می‌خورد یا یکی از اهداف انجمن تشکیل سمینارها و انتشار نشریات و خبرنامه‌هایی است که زبان‌شناسی را هرچه بهتر و دقیق‌تر به جامعه معرفی کند و کاربردهای آن را بنمایاند. سومین هدف انجمن عبارت است از کمک به فارغ‌التحصیلان این رشته در یافتن کار. ما می‌خواهیم این انجمن مبدل شود به کانون و پناهگاهی برای زبان‌شناسان. ما می‌خواهیم با نهادهـا و سازمان‌ها و وزارتخانه‌های گوناگون تماس بگیریم که چه کارهایی را دست ما بر می‌آید و چه کمکی می‌توانیم به آنها بکنیم. یعنی می‌گویم از این طریق نوعی مبادله فرهنگی بین انجمن‌ها و نهادهای گوناگون برقرار کنیم. مثلاً انجمن زبان‌شناسی و فرهنگستان می‌توانند در زمینه‌های گوناگونی مانند اصطلاح‌گزینی و فرهنگ‌نویسی با هم همکاری و تبادل نظر داشته باشند. یا انجمن می‌تواند در تألیف و تدوین کتاب‌های درسی دوره دبستان و دبیرستان فعال باشد و به مراکز مربوط کمک برساند. بنابراین، وزارت آموزش و پرورش و وزارت ارشاد از جمله مراکز هستند که می‌توانند از خدمات ما برخوردار شوند. از سوی دیگر، انجمن می‌تواند با تشکیل کلاس‌ها و دوره‌هایی برای معلمان زبان و دستور، در ارتقای سطح علمی آنها موثر باشد و از این طریق فایده بیشتری به دانش آموزان برساند. الان یک سالی از تأسیس انجمن می‌گذرد و ما هنوز درگیر تهیه محلی برای برگزاری جلسات انجمن و مسائل اداری دیگر هستیم و به همین مناسبت‌های گوناگون منتشر کنیم و در آنها مقالات علمی

* آیا قصد دارید در انجمن نشریه‌ای هم منتشر کنید؟
بله. حتی سه یا چهار عنوان هم برای نشریه به وزارت ارشاد پیشنهاد کرده‌ایم. امیدواریم بتوانیم فصل‌نامه‌ای شامل مقالات علمی چاپ کنیم. حتی اگر تعداد مقالات زیادتر شود، ممکن است آن را به صورت ماهنامه درآوریم. به علاوه بر این، یک خبرنامه هم منتشر خواهیم کرد و در آن اخبار علمی و مسائل مربوط به انجمن را منعکس خواهیم کرد.

همچنین امیدواریم بتوانیم گاهنامه‌هایی به مناسبت‌های گوناگون منتشر کنیم و در آنها مقالات علمی

پایان

در کوچه باغ اندیشه / ۱۲۳

کریم فیضی

زیباییِ اختیار

اگر می‌خواهید چشمه خلاقیت یک ملت را بخشکانید، آزادی را از آنها دریغ ندارید. به زودی نه تنها از عدالت که حتی انسانیت را هم وداع خواهند گفت!

به نظر می‌رسد آزادی سرچشمه ارزش‌های انسانی است. بدون آزادی هیچ ارزشی قابلیت بقا و دوام ندارد.

یکی از قضایایی که در جبر و اختیار مورد توجه قرار نمی‌گیرد، زشتی و زیبایی است. حقیقت این است که در جبر زیبایی وجود ندارد و در اختیار زشتی. اختیار زیبا و اختیار زیبایی است در حالی که جبر فاقد زیبایی است.

همچنان که زیبایی انتخاب انسان‌ها است، انتخاب انسان‌ها نیز زیباست، هر اندازه دایره انتخاب و اختیار انسان‌ها وسیع‌تر شود، حوزه زیبایی گسترده‌تر می‌شود.

آنجا که صدای پای جبر به گوش برسد، قلب زیبایی به شماره می‌افتد و با هر یک گام از گام‌های جبر، زیبایی به گام به عقب برمی‌گردد. زیبایی و جبر ناسازگارند.

جبر و جمال باهم جمع نمی‌شوند. هر کجا جبر هست جمال نیست و هر کجا جمال هست، جبر نیست. ملاک زیبایی، اختیار و نفی جبر است.

قطره ها با جمع شدن شان دریا می شوند و ناگزیر از حرکت می گردند، انسان‌ها هم با مجموع‌شان بشریت می‌شوند و بیگانه با ثبات. بشر با سیری آرام و پیوسته در نهر زمان جاری است. کافی است به رودهای در حال حرکت نظاره کنیم تا این حقیقت خودش را به ما نشان دهد.

جهان از بیرون طبیعت تغذیه می‌کند، انسان از درون طبیعت، روزی که انسان بتواند از درونش تغذیه کند، جهان برایش به اتمام خواهد رسید.

درون ما دریایی است با انواعی از ماهی و نهنگ و صدف و مروارید. بدون صید کردن از دریای درون زندگی هر روز بی‌معنی می‌شود و دریا بی‌معنی‌تر و کسالت‌بار و کشنده.

کم نیستند کسانی که در مواجهه با امواج خروشان دریای درون مقهور شده، دست شسته از زندگی، ناچار به تسلیم شده‌اند.

در درون هر انسانی درختی باید باشد یا میوه‌هایی خوش طعم و سیبانی فراگیر. اگر چنین نباشد، درون در برابر پشمایداه تن به کوبری شدن خواهد داد.

نخستین اثر آزادی در ذهن و روح انسان نمایان می‌شود. در واقع آزادی آبی است که ذهن و روان را سیراب می‌کند.

نتیجه نبود آزادی استبداد است و نتیجه آزادی خفقان هر چند که عدالت موج بزند.

در اصل، عدالت هیچ ارتباطی به آزادی ندارد. وجود عدالت، به معنای وجود آزادی نیست و نبود آزادی هرگز با عدالت جبران نمی‌شود.

عدالت جایگزین آزادی نیست و عدالت حتی اگر فراگیر، قادر نیست به اندازه سر سوزنی جبران‌کننده آزادی باشد.

کسی که از باتلاقی ذهن بیرون نیاید، به ساحل آرامش نخواهد رسید. آرامش در راهیای از ذهن و گرداب‌های بی‌پایان ذهن است.

جهان باسبل زمان انسانها را در رود خروشان زندگی چنان می‌غلطاند که کمتر کسی متوجه می‌شود. آری، زمان از آستین جهان خارج می‌شود تا انسان زندگی همیشگی را فراموش کند.

جهان در برابر سیلاب زمان حبایی بیش نیست که می‌شکند و از نو ساخته می‌شود.

هیچ حکومتی حتی حکومت‌های سالم و صالح قادر نیستند از غربت نفسگیر جهان سر سوزنی بکاهند.

مرگ بیدار شدن از خواب دنیاست، چه این خواب شیرین باشد، چه تلخ. خواب دنیا با مرگ قطع می‌شود.

هزینه نبود و کمبود آزادی در یک جامعه، از هزینه ده‌ها جنگ خام‌سوز بیشتر و بالاتر است. هزینه‌ای که عدم آزادی برای جامعه ایجاد می‌کند، جنگ ایجاد نمی‌کند با این که جنگ ویرانی و نابودی است. جنگ جسم و کالبد جامعه را ملامتاشی می‌کند، عدم آزادی روح جامعه را به نابودی می‌کشد.

نفی و سلب آزادی، اعلام جنگ به خدا و خلق خداست. در نبود آزادی انسان محکوم به جنگ و ستیز است، هم با دیگران هم با خویشن.

اگر در جامعه‌ای اصل بر مجرم بودن و محروم بودن باشد، فلسفه محکوم به مرگ است و عرفان محکوم به حیات.

آنجا که آزادی نباشد و استفاده از آزادی جرم باشد، انسان‌ها زندگی نمی‌کنند، بلکه محکوم به حیات‌اند.

عیار آزادی جامعه تنها با یک چیز دانسته می‌شود و آن قدرت انتخاب است. آنجا که قدرت انتخاب نباشد، آزادی شعاری دروغین است.

در جامعه ناآزاد، بیش از هر چیز بوی زندان به مشام می‌رسد. زندان و محاکمه حرف اول و آخر جامعه‌ای است که خورشید آزادی در آن تن به غروب داده است.

در شهر فحاش‌ها هیچ کاری عقلانی تر از فرار از نور نیست!

خداوند تنها موجودی است که لازم نیست چیزی به او یادآوری شود. هر کس هر چیزی را به یاد دارد، از خداست.

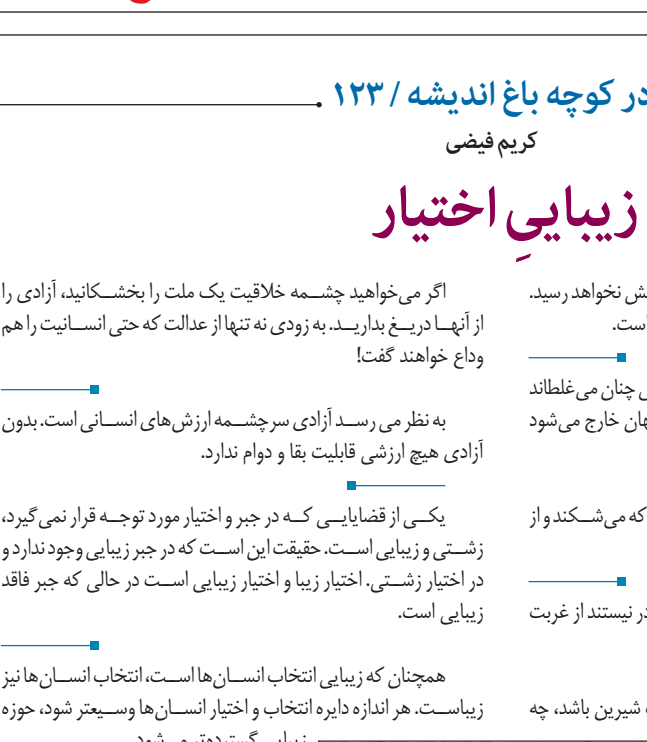
نخستین اثر آزادی در ذهن و روح انسان نمایان می‌شود. در واقع آزادی آبی است که ذهن و روان را سیراب می‌کند.

نتیجه نبود آزادی استبداد است و نتیجه آزادی خفقان هر چند که عدالت موج بزند.

در اصل، عدالت هیچ ارتباطی به آزادی ندارد. وجود عدالت، به معنای وجود آزادی نیست و نبود آزادی هرگز با عدالت جبران نمی‌شود.

عدالت جایگزین آزادی نیست و عدالت حتی اگر فراگیر، قادر نیست به اندازه سر سوزنی جبران‌کننده آزادی باشد.

لوح

آنجا که صدای پای جبر به گوش برسد، قلب زیبایی به شماره می‌افتد و با هر یک گام از گام‌های جبر، زیبایی به گام به عقب برمی‌گردد. زیبایی و جبر ناسازگارند.

جبر و جمال باهم جمع نمی‌شوند. هر کجا جبر هست جمال نیست و هر کجا جمال هست، جبر نیست. ملاک زیبایی، اختیار و نفی جبر است.

قطره ها با جمع شدن شان دریا می شوند و ناگزیر از حرکت می گردند، انسان‌ها هم با مجموع‌شان بشریت می‌شوند و بیگانه با ثبات. بشر با سیری آرام و پیوسته در نهر زمان جاری است. کافی است به رودهای در حال حرکت نظاره کنیم تا این حقیقت خودش را به ما نشان دهد.

جهان از بیرون طبیعت تغذیه می‌کند، انسان از درون طبیعت، روزی که انسان بتواند از درونش تغذیه کند، جهان برایش به اتمام خواهد رسید.

درون ما دریایی است با انواعی از ماهی و نهنگ و صدف و مروارید. بدون صید کردن از دریای درون زندگی هر روز بی‌معنی می‌شود و دریا بی‌معنی‌تر و کسالت‌بار و کشنده.

کم نیستند کسانی که در مواجهه با امواج خروشان دریای درون مقهور شده، دست شسته از زندگی، ناچار به تسلیم شده‌اند.

در درون هر انسانی درختی باید باشد یا میوه‌هایی خوش طعم و سیبانی فراگیر. اگر چنین نباشد، درون در برابر پشمایداه تن به کوبری شدن خواهد داد.

نخستین اثر آزادی در ذهن و روح انسان نمایان می‌شود. در واقع آزادی آبی است که ذهن و روان را سیراب می‌کند.

نتیجه نبود آزادی استبداد است و نتیجه آزادی خفقان هر چند که عدالت موج بزند.

در اصل، عدالت هیچ ارتباطی به آزادی ندارد. وجود عدالت، به معنای وجود آزادی نیست و نبود آزادی هرگز با عدالت جبران نمی‌شود.

عدالت جایگزین آزادی نیست و عدالت حتی اگر فراگیر، قادر نیست به اندازه سر سوزنی جبران‌کننده آزادی باشد.

مناظره فیلسوف و روشنفکر؛ ژیزک در برابر پیترسون

مارکسیسم در برابر سرمایه‌داری

● ترجمه محمد ملاعباسی

سرمایه‌داری و مارکسیسم؛ جدال بی‌پایان میان این دو آگاه فکری هیچ‌گاه به پایان نمی‌رسد. چندی قبل در شهر تورونتو، اسلاوی ژیزک و جردن پیترسون، دو چهره دانشگاهی بسیار جنجالی، که بیشتر به ستاره‌پاپ شبیه‌اند تا استاد دانشگاه، رو در روی هم نشستند تا از این بگویند که: آیا سرمایه‌داری شیوه بهتری برای زندگی است یا مارکسیسم. اما آنچه رخ داد، مثل هر مناظره دیگری، پیش‌بینی‌ناپذیر بود. بعد از ماه‌ها گمانه‌زنی، بالاخره مناظره میان دو تن از جنجالی‌ترین شخصیت‌های فکری جهان در تورنتو برگزار شد. در این مناظره، فیلسوف اسلوونیایی، اسلاوی ژیزک، روبه‌روی روان‌شناس کانادایی، جردن پیترسون نشست تا درباره تقابل سرمایه‌داری و مارکسیسم گفتگو کنند. شهرت جهانی این ابرستاره‌های دنیای روشنفکری باعث شد تا کل صندلی‌های سالن ۳۰۰ نفره سونی سنتر برای دیدن «مناظره قرن» پر شود.

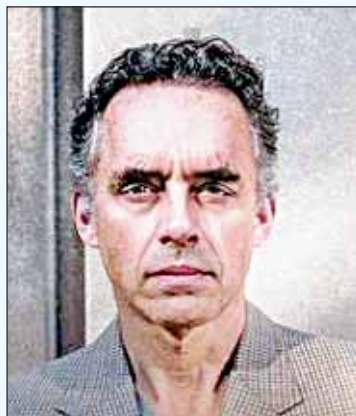
گفتگوی ژیزک و پیترسون با عنوان «شادی: سرمایه‌داری در برابر مارکسیسم» برگزار شد. این عنوان، اشاره‌ای داشت به مواجهات کوتاهی که این دو متفکر پیش از این با هم داشتند. ژیزک تقریباً یک سال پیش در نوشته‌ای با عنوان «چرا مردم جردن پیترسون را این قدر قانع کننده می‌دانند؟ چون چپ‌ها اوضاعشان به هم ریخته است» ادعا کرد: دلیل محبوبیت پیترسون آن است که راست‌ها در حال حاضر باید درباره اهمیت آزادی بیان اغراق کنند تا عیب‌ها و ناسازگاری‌های حرف‌های خودشان را پشت آن پنهان کنند. بعد از انتشار این یادداشت در ایندپندنت، پیترسون ژیزک را به یک مناظره تلویزیونی دعوت کرد، درخواستی که فیلسوف اسلوونیایی بلافاصله پذیرفت. این دعوا تا زمانی که آن دو روبه‌روی هم نشستند، کمابیش ادامه داشته است.

در ابتدا مجری برنامه، ضمن معرفی پیترسون و ژیزک، اعلام کرد که هر کدام از طرفین نیم‌ساعت فرصت دارند تا موضع خود را توضیح دهند و در ادامه، گفتگو میان آن‌ها شروع شود.

نوبت اول برای پیترسون بود. او با باز کردن دست‌هایش و تعظیم کوچکی برای مخاطبان پشت تریبون آمد. از اینکه بلیت‌ها با قیمتی بالاتر از آنچه پیش‌بینی شده بود به فروش رفته اظهار خوشحالی کرد و بعد از آن جملاتی را به زبان آورد که تا انتهای جلسه طنین آن‌ها باقی ماند. پیترسون گفت برای آنکه خودش را برای این مناظره آماده کند «تلاش کردم خودم را تا جای ممکن با افکار ژیزک آشنا کنم. اما این کار چندان ممکن نبود، به دلیل اینکه ژیزک آثار زیادی دارد و نوشته‌هایش بسیار اصیل است و نمی‌توان آن‌ها را تلخیص کرد. به جای آن سراغ چیزی رفتم که به نظرم دلیل اصلی آمدن ما روی این صحنه است، یعنی مانیفست کمونیست. و چون اینجا قرار است درباره مارکس و مارکسیسم صحبت کنیم، یعنی کاری که من تلاش کردم انجام بدهم، خواندن مانیفست کمونیست بود. البته منظورم از خواندن فقط مرور کلماتی که آنجاست نیست».

پیترسون در ادامه گفت که مانیفست از نظر ادبی نوشته‌ای فوق‌العاده است، اما تقریباً در هر جمله آن اشتباهاتی فاحش وجود دارد و گفت: «واقعاً به ندرت پیش آمده است که نوشته‌ای را بخوانم و در هر جمله آن تا این اندازه ایرادات مفهومی ببینم... البته قبلاً برخی نوشته‌های دانشجویانم را خوانده‌ام که شبیه این است...». از نظر پیترسون، آنچه مارکس و انگلس متوجه نشده‌اند، یک حقیقت بنیادین است: اینکه «تقریباً همه ایده‌ها اشتباه‌اند» پس باید نگاهی انتقادی داشت.

پیترسون ده اصل از مانیفست استخراج کرده است و قرار است یکی یکی اشتباه بودن آن‌ها را نشان دهد. البته قبل از آن، پیترسون می‌گوید: با توجه به سطح دانش بشریت در دورانی که مارکس و انگلس

پیترسون، استاد ۵۶ ساله دانشگاه تورنتو، اگرچه دیرتر از ژیزک به عرصه هم‌اوردی‌های فکری پا گذاشته، اما با سرعتی خیره‌کننده به دایره مشهورترین‌ها رسیده است. پیترسون که روان‌شناس بالینی است، در سخنرانی‌های پرشور و کتاب‌های پر فروش خود، مرتباً به تجاربی که در برخورد با بیمارانش داشته ارجاع می‌دهد و بر مبنای آموخته‌های خود از «راه و رسم خوب کردن حال مردم» دستورالعمل‌هایی برای زندگی بهتر می‌دهد. با وجود این، در سال‌های اخیر پیترسون قدم به قدم از مشاوره‌دادن به مراجعان خودش دور شده و به «شخصیتی رسانه‌ای» تبدیل شده است. جرعه این چرخش را تصویب لایحه جدیدی در خصوص حقوق بشر در پارلمان کانادا زد.

زندگی می‌کردند، خیلی هم نباید سخت‌گیر بود، چراکه آن‌ها خیلی از چیزهایی که ما امروز می‌دانیم نمی‌دانستند، و نباید آن‌ها را مقصر دانست. درواقع، با توجه به اینکه اکثر آدم‌هایی که امروز آن‌ها را آکادمیسین می‌نامیم هنوز به این ایده‌ها معتقدند، بهتر است خودمان را گناهکار بدانیم. به هر حال، اصل اول این است: تاریخ نوعی مبارزه طبقاتی اقتصادی است. پیترسون معتقد است، اگرچه تاریخ مملو از مبارزه و ستیز است، اما حقیقت اصلی‌ای که مارکس و انگلس به آن توجهی ندارند این است که زیست‌شناسی بر اساس سلسله‌مراتب‌ها و ستیزه مداوم میان قوی‌تر و ضعیف‌تر استوار شده است. بنابراین «تضاد بنیادین مبارزه برای حیات در دنیای ظالم و بی‌رحم است». از این رو تضاد نه نتیجه اقتصاد، که محصول طبیعت است و سلسله‌مراتب نه تنها ضروری، بلکه کارآمد است. زنجیره استدلال‌های پیترسون بر مبنای همین استدلال پیش می‌رود: مارکس و انگلس معتقدند سلسله‌مراتب و نابرابری به خاطر سرمایه‌داری به وجود آمده است، درحالی که اساساً این بخشی از ساختار طبیعت است و اگر در جامعه انسانی هم راه پیدا کرده است، به دلیل این است که ما انسان‌ها نیز گذشته از هر چیز حیواناتی هستیم که تابع قانون طبیعت عمل می‌کنیم.

طبیعت نکته بعدی است. پیترسون می‌گوید: من نمی‌دانم چرا مارکسیست‌ها وقتی درباره تضاد صحبت می‌کنند، فقط درباره تضاد مابین انسان‌ها حرف می‌زنند، درحالی‌که تضاد اصلی ما تضاد با طبیعت است. انگار اصلاً چیزی به نام طبیعت برای مارکسیست‌ها ناشناخته است. نکته دیگر تقسیم‌بندی کل جامعه بین دو دسته بورژوازی و پرولتاریاست. این تقسیم‌بندی نادقیق و اشتباه است. معلوم نیست چه کسی دارد چه کسی را استثمار می‌کند و چه چیزی آن‌ها را از هم جدا می‌سازد. پیترسون می‌گوید وقتی

ژیزک چهره‌ای شناخته‌شده‌تر است. فیلسوفی هفتادساله، با کتاب‌هایی ضخیم درباره هگل و تی‌شرت‌هایی ارزان‌قیمت که به تن او زار می‌زنند. ژیزک که علاوه بر فلسفه در سینما، ادبیات، فرهنگ عامه، روانکاوی و سیاست نیز دستی دارد، از رستارین منتقدان سرمایه‌داری در دنیای امروز به شمار می‌رود. اگرچه خیلی‌ها او را بیش از حد ساده‌انگار یا جلف می‌پندارند، کسی منکر تأثیرگذاری عظیم او بر حیات فکری امروز جهان نیست. خوشبختانه، هم چند کتاب از او ترجمه شده است و هم در وب فارسی نوشته‌های بیشتری درباره او در دسترس است. او بیش از همه از هگل و لاکان تأثیر پذیرفته است و می‌توانید برای آشنایی با افکارش به «گفتگو با ژیزک: به من احترام نگذارید، کتاب‌هایم را بخوانید» یا پرونده «اسلاوی ژیزک: گزیده‌ای از مطالب پراکنده» در ترجمان مراجعه کنید.

شما مردم را به دو دسته تقسیم می‌کنید، نتیجه آن کشتن اعضای یک دسته توسط دسته دیگر است. وقتی ما به مشکلی که در انقلاب روسیه افتاد نگاه می‌کنیم، این مسئله را بهتر می‌بینیم. پیترسون معتقد است دو گانه‌سازی بد و مضر است، اما سلسله‌مراتب ضروری و مفید است. از نظر پیترسون، کمونیسم، به آن شیوه‌ای که مارکس درباره آن نظریه‌پردازی می‌کرد و به آن ترتیبی که در روسیه اجرا شد، جز بدبختی حاصلی ندارد. او توضیحش را با اشاره به آمارهای سازمان ملل ادامه می‌دهد: در این سال‌ها، به‌یمن همین بازار آزاد، سطح فقر مطلق به حداقلی‌ترین حد خود در تاریخ بشر رسیده است و سطح سلامتی به بالاترین سطح خود. مرگومیر نوزادان در فقیرترین کشورهای جهان به سطح مرگومیر نوزادان در اروپای همین ۳۰ سال پیش رسیده است و از این لحاظ، انسان‌ها در خوشبخت‌ترین وضعیت تاریخشان قرار دارند. بنابراین بهترین راه برای رسیدن به شادی یا خوشبختی بازار آزاد است!

اینجا صحبت‌های اولیه پیترسون تمام می‌شود و نوبت به ژیزک می‌رسد. برخلاف پیترسون که کت‌وشلوار سورمه‌ای مرتبی پوشیده و یقه‌اش را با کراوات محکم کرده و ایستاده سخن می‌گوید، ژیزک بدون کت و با یقه‌ای باز و نامرتب پشت تریبون می‌رود.

ژیزک حرف‌هایش را با مقدمه‌ای درباره تجربه مشترک خودش و پیترسون شروع می‌کند. ژیزک می‌گوید به‌شکلی آبرونیک من و پیترسون، هر دو، از سوی همکاران دانشگاهی خودمان به حاشیه رانده شده‌ایم، کسانی که ژیزک آن‌ها را «لیبرال‌های چپ» می‌نامد. او به حمله‌هایی اشاره می‌کند که بعد از انتقاد او از ایدئولوژی آل‌جی.بی.تی دریافت کرده است. پیترسون هم به‌شکلی مشابه بعد از نقد سیاست‌های جنسیتی رایج در دانشگاه، به‌شدت مورد حمله واقع شد و برای مدتی نیز کار خود را از دست داد.

در ادامه، ژیزک وارد استدلال خود می‌شود. او، به جای روسیه یا اروپا، با چین شروع می‌کند: اگر سرمایه‌داری یعنی بیرون کشیدن اجباری مردم از فقر، پس چرا بزرگ‌ترین نرخ کاهش فقر و عظیم‌ترین موفقیت‌های اقتصادی در دهه‌های اخیر در کشوری استبدادی رخ داده است که به دست باز در بازار دخالت می‌کند؟ و نکته بعدی این است که چین برای توصیف وضعیت کشور خودش از واژه «کمونیسم» استفاده نمی‌کند، بلکه تعبیر کنفوسیوسی «جامعه متوازن» را ترجیح می‌دهد. این همان چیزی است که وقتی به تعبیر دالایی‌لما «در جست‌وجوی شادی» باشیم اتفاق می‌افتد. اما شادی چیست؟ «اگر کمترین چیزی از روانکاوی آموخته باشیم، می‌دانیم که انسان‌ها در خراب کردن شادی خود ابتکار عمل بی‌نظیری دارند». این حاصل ناتوانی یا عدم آمادگی سوزه برای پذیرفتن کامل نتایج امپال خودش است. بنابراین این از نگاه اخلاقی، به یک معنا، بدترین اتفاقی که ممکن است برای ما بیفتد این است که به امپال خودمان برسیم. ژیزک می‌گوید به همین خاطر من باور ندارم که آزادی و شرافت انسانی صرفاً برای جست‌وجوی شادی باشد. بنابراین ما نیازمند یافتن دلیلی برای زندگی هستیم که از لذت یا بقای صرف بالاتر برود. اینجا با سؤالی اساسی روبه‌رو می‌شویم: مدرنیته یعنی کنار زدن محدودیت‌ها، اما آزادی خود بزرگ‌ترین محدودیت است و وظیفه ما این است که مسئولیت این محدودیت را بپذیریم. این وظیفه ابزاری برای رسیدن به هدفی بالاتر نیست، بلکه خود هدف اصلی است. در این فرآیند، هرگاه مرجعی قدرت خود را از دست بدهد، دیگر نمی‌تواند آن را به دست بیاورد، مگر آنکه نسخه بدلی پست‌مدرنی از آن را بسازد: نوعی نمایش مدرن. به همین خاطر است که نباید ترامپ را محافظه‌کاری دانست که از ارزش‌های سنتی پیروی می‌کند، او رئیس‌جمهوری پست‌مدرن است.

ژیزک در ادامه با راجعاتی رفت‌وبرگشتی درباره ترامپ، سندرز، داستایفسکی، لیبرالیسم، نیهیلیسم، محافظه‌کاری، خرچنگ‌ها، جنگل‌ها، جنگ روسیه و عراق، پناهجویان، معناهای استعاری پنیرو انبوهی چیزهای دیگر صحبت می‌کند. سی دقیقه تمام است.

پیترسون، در جواب خود به ژیزک، اعتراض می‌کند که: خودش نیم ساعت مارکسیسم را نقد کرده است و از سرمایه‌داری طرفداری کرده است، اما ژیزک هیچ چیزی در دفاع از مارکسیسم نگفته است، حتی اشاره‌ای به مانیفست کمونیست نیز نکرده است.

ناتان رابینسون سردبیر کارنت افروز، که در سالن حاضر بوده و گزارش لحظه‌به‌لحظه‌ای از این مناظره ارائه داده، اضافه می‌کند: که این در حالی است که خود پیترسون نیز هنگام حرف زدن درباره مانیفست حتی یک نقل‌قول از آن متن نیاورده است.

به هر حال، مناظره با پاسخ‌ها و تکه‌اندازی‌های دو ابرستاره به همدیگر به پایان می‌رسد. ژیزک به پیترسون می‌گوید: علاوه بر مانیفست کمونیست، همه کتاب‌های دیگر مارکس را خوانده و کتاب‌های خود او را هم خوانده است و پیترسون را به خاطر دانش اندکش از مارکس مسخره می‌کند و پیترسون با حرکات عجیب‌وغریب انگشتانش می‌گوید: نباید اجازه بدهیم دانشجویان جوان ما طرفدار مارکسیسم شوند، چون این کار مثل گوشدن در برای ورود اژدهاست.

کاربران شبکه‌های اجتماعی از زمان مناظره واکنش‌های متعددی به این مناظره نشان داده‌اند، اما رایج‌ترین واکنش تمسخر پیترسون برای بی‌اطلاعی از مارکسیسم است. کاربری تصویری از پیترسون را نشان می‌دهد که در لپ‌تاپش جست‌وجو کرده است «هگل کیست؟» و کاربر دیگری با منتشر کردن ویدئوی کوتاهی، که در آن ژیزک دارد راه می‌رود و هات‌داگ می‌خورد، نوشته است: «ژیزک تو را مثل هات‌داگ بلعید».

● شهرام تقی‌زاده انصاری

راجر تریگ عقیده دارد که علم می‌تواند مشروعیت خود را تنها در یک زمینه خداباورانه به دست آورد. حتی پوپر هم عقیده دارد که «این حقیقت که علم نمی‌تواند ادعایی درباره اصول اخلاقی بکند، این سوءتفاهم را داشته باشد که چنین اصولی وجود ندارند، در حالی که جستجوی حقیقت، اخلاق را مفروض می‌گیرد.» مسئله دیگر این است که دانش علمی نمی‌تواند تمام جهات زندگی انسانی را دربر بگیرد چون اولاً بعضی پرسش‌ها در علم مطرح می‌شوند که خود علم نمی‌تواند به آنها جواب بدهد مانند: قوانین عام علم از کجا می‌آیند؟ چرا می‌توانیم این قوانین را بفهمیم؟ ثانیاً علم جدید به علت محدودیت‌هایش، نمی‌تواند پرسش‌های موسوم به «سؤال‌های نهایی» انسانی را جواب دهد. مانند: ما در این جهان چه می‌کنیم؟ هدف حیات چیست؟ ثانیاً علم و دین هر دو مبتنی بر بعضی اصول متفاوتی یکی هستند. برای مثال لینده می‌گوید: «وقتی دانشمندان کارشان را شروع می‌کنند، بدون آنکه توجه داشته باشند، متأثر از سنت‌های فرهنگی‌شان هستند.»

فریمن دایسون می‌نویسد: «علم و دین دو پنجره‌ای هستند که از وراء آنها، مردم نگاه می‌کنند که جهان بزرگ خارج را بفهمند و بفهمند که چرا ما اینجا هستیم.»

آقای دکتر گلشنی عقیده دارند که جهان‌بینی الهی می‌تواند چارچوبی برای یک فرهنگ جامع فراهم کند که در آن، علم و دین هر دو جای می‌گیرند و این جهان‌بینی، مبانی متفاوتی برای علم را تأمین می‌کند. در پایان آقای دکتر گلشنی به خلاصه‌ای از تاریخ علم از ظهور صفویه تا عصر حاضر می‌پردازد و می‌گوید: در دوران صفویه که علم جدید در اروپا شروع شده بود، در ایران فقط علوم دینی و فلسفی رونق داشت و در بقیه جهان اسلام فقط علوم نقلی رایج بود. در دوره قاجاریه، عده‌ای برای تحصیل علوم

جدید به خارج رفتند و آن را به ایران منتقل ساختند ولی با بار فلسفی اما سیدجمال‌الدین اسدآبادی علم جدید را یک علم جهانی می‌دانست که وراء فرهنگ‌هاست و به علمای مذهبی به خاطر نگرش منفی‌شان به علم انتقاد می‌کرد ولی پذیرش او و عبده و رشیدرضا از علم جدید در چهارچوب اسلام بود. بعضی نیز مانند شبلی شمیم و جرجی زیدان و سلامه موسی نظرشان برای پذیرش علم جدید، فلسفی و عقلی بود. احمدخان هندی نیز کوشش کرد که علم جدید را در هندوستان رونق دهد. او برای این کار، دانشگاهی برای عمومی کردن علم غربی تأسیس کرده و کتب علمی را به اردو ترجمه کرد. او عقیده داشت که علت عقب‌افتادگی مسلمانان، عقاید خرافی و طرد علم معقول و تسلیم کورکورانه به علم منقول است. او باور داشت که اصول اسلام باید در پرتو قوانین طبیعت که به وسیله علم جدید کشف شده است، دوباره تعبیر شود.

از طرف دیگر، ظهور روشنفکران در ایران و ترویج غرب‌گرایی در عصر مشروطیت شروع شد که اکثر آنها عقیده داشتند، دین عامل مخالف تجدد و پیشرفت است، ازجمله آنها میرزا ملکم خان و تقی‌زاده هستند که عقیده داشتند باید در همه چیز از آنها سرمشق بگیریم!

در مقابل این جریان سکولار، عده‌ای از دین‌باوران از دین دفاع کردند. آنها می‌خواستند با توسل به قرآن و حدیث نشان دهند که اسلام با علم جدید سازگار است و حتی بسیاری از اختراعات و اکتشافات علمی جدید را پیش‌بینی کرده است؛ یعنی می‌خواستند ریشه‌های علم جدید را در اسلام پیدا کنند.

یکی از ویژگی‌های تفکر آنها، این بود که فلسفه را به شدت نفی کردند و آن را تحفه یونان دانستند و اعتقاد داشتند که منطق قرآن، منطق تجربی است و کلید رمز مبداء و معاد در همین علوم است و علوم تجربی مسائل اعتقادی را تبیین می‌کند.

این تفکر التقاطی با فکر غربی، زمینه رشد تفکر التقاط با مارکسیسم را فراهم کرد. البته ریشه‌های هر

معرفی کتاب «علم و دین» تازه‌ترین تالیف دکتر مهدی گلشنی/۳

علم و دین در گذر زمان

دو جریان در تفکر حس‌گرایانه و علم‌مدارانه‌ای بود که با علم و فناوری غربی به جهان سوم راه یافت. در واقع، علم غربی علاوه بر یافته‌های علمی محض، بینش پوزیتیویستی را هم به همراه خود آورد. بینشی که ارزشی برای متافیزیک قابل نبود و دین را مهمل می‌دانست. تحصیل‌کردگان ما، در حالی که به ظاهر هیچ نوع تمایلی به جریان‌های فلسفی از خود نشان نمی‌دادند، در واقع متأثر از یک فلسفه خطرناک بودند؛ فلسفه‌ای که تنها راه نجات را علم تجربی می‌دانست. آنها برای حفظ دین خود می‌بایست دین‌شان را با ملزومات این فلسفه خطرناک وفق دهند. به این دلیل مسئله التقاط پیش آمد. بعضی از متفکران مسلمان گفتند، دیدگاه اسلام در مورد طبیعت همان دیدگاه پوزیتیویستی است و راه شناخت طبیعت همان روش تجربی است و علت عقب‌ماندن ما دنبال فلسفه رفتن است.

فلاسفه عقل‌گرای مسلمان (مودودی و استاد مطهری) ضمن مهم‌شمردن بُعد تجربی علم تذکر دادند که در نظرهای علمی، مفروضات فوق علمی (بیشتر متافیزیکی) وارد می‌شوند. آنها تعابیر خداباورانه یا الحادی را به علم تجربی اضافه کردند. در عصر ما، فرهنگ حاکم بر دانشگاه‌ها و جامعه روشنفکری ما، علم‌گرایی افراطی و ضدیت با تفکر فلسفی است. علم برای همه‌چیز نسخه می‌پیچد و ما باید همه مشکلات خود را با آن حل کنیم و برای امور اخلاقی و اخروی باید سراغ دین رفت، آنها نمی‌دانند که:

۱- خود مبانی علم نیازمند به توجیه متافیزیکی است.

۲- علم غربی در حالی که توفیقاتی برای بشر آورده ولی در بعضی موارد ناموفق بوده است.

۳- علم یک محصول خنثی نیست و بار سنگینی از متافیزیک را همراه دارد.

۴- سؤال‌هایی در علم مطرح است که ما انتظار نداریم خود علم بتواند به آنها پاسخ دهد.

خلاصه وضعیتی که ما با آن روبرو هستیم،

دانسته‌های داستان یوسف

«چون از چشم دید پدر غایب شدند...[پس برادران عداوت خویش آشکار کردند، و او را فاخرم (ضرب و شتم) گرفتند؛ و او از یکی به دیگر می‌دوید و بدیشان فریاد می‌خواست. کس برو نبخشود (رحم نکرد)... همه بران بودند که بکشند...»^(۱) برادران یوسف - که همگی از مادرانی دیگر بودند: جز بن‌یامین - چشم دیدن یوسف را نداشتند. آن‌ها نمی‌خواستند به هیچ‌روی خواب یوسف، تعبیر شود و درست از آب دربیاید: «یوسف به خواب دید یازده ستاره و آفتاب و ماه او را سجده کردی [...] چون آن خواب بدید و بیدار گشت پدر را بگفت پیش برادران. بانگ بر وی زد که خاموش باش که خواب روز را حقیقتی نبود. چون برادرانش فراتر شدند یعقوب، علیه‌السلام، با یوسف عتاب کرد که چرا خواب پیش برادران بگفتی. نگر [به هوش باش].»

«[برادران] گفتند تعبیر این آن بود که پسر راحیل بر ما پادشا گردد و ما او را به جای بندگان باشیم [...] ما را تدبیر کار او باید کرد.»^(۲) سالاری یوسف بر آن‌ها چون زندگی به خواری بود. پس بر او رشک آورده کینه او را به دل گرفتند. «چون وقت بازگشتن ایشان آمد، بزغاله‌ای بکشتند و پیراهن یوسف به خون او آلوده کردند [...] جامها بدریدند و خاک بر سر، نوحه‌کنان، می‌آمدند و به آواز می‌گفتند که وا یوسفاه [...] یعقوب، علیه‌السلام، چون آواز ایشان بشنود بی‌هوش می‌افتاد و نفس فروگرفت چنان که پنداشتی که وی هلاک شد [...]»^(۳)

سال‌ها گذشت. سالیان سال. افزون از چهل سال! تا این که «[...] باد شمال درآمد. بوی آن پیراهن به مشام یعقوب رسانید. یعقوب در بیت‌الاحزان نشسته بود. نعره‌ای برآورد که بوی یوسف شنیدم. نوادگانش حاضر بودند. گفتند علی‌الحقیقه پیر ما دیوانه بود. یوسف را از چهل سال باز گرگ بخورده است. اکنون وی می‌گوید بوی او می‌یابم.»^(۴)

عبارت است از:

۱- علم‌زدگی مفرط و تشنگی فوق‌العاده برای انتقال فناوری، بدون فراهم کردن زمینه‌های علمی آن وجود دارد و این علم‌زدگی همه چیز را تحت شعاع خود قرار داده است.

علاج علم‌زدگی افراطی، این است که یک جریان فکری راه بیفتد و وضعیت قضایا را روشن کند و حدود علم را مبرهن سازد، روشن کند که علم و دین یک مینا دارند و علم بدون متافیزیک، توجیهی ندارد و علم حلال مشکلات همه چیز نیست و محدودیت‌های خودش را دارد.

آقای دکتر گلشنی در خاتمه می‌گویند: ما مبانی خوبی برای مبارزه با جریان پوزیتیویستی داریم و البته کتاب‌های خوبی هم در غرب نوشته شده که به فارسی ترجمه نشده است. اکثر ترجمه‌های ما از نوع پوزیتیویستی و فراتجددی است و به هیچ‌وجه همه جریان‌های عقلانی به راه افتاده در غرب را نشان نمی‌دهد. باید تفهیم کرد که هر نوع انکار فلسفه، خود نوعی فلسفه است و کسانی که فکر می‌کنند، فقط با دست‌آورد‌های علوم می‌توانند فلسفه را نفی کنند در اشتباه هستند.

۲- در عصر حاضر، جوامع اسلامی هویت خود را از دست داده‌اند و دچار تزلزل شخصیت شده و با خود بیگانه‌اند. تفکر غربی زوایای دید ما را عوض کرده به طوری که ما نمی‌توانیم با فکر یک مسلمان فکر کنیم. ما باید با عقده حقارت میان روشنفکران و دولتمردان نسبت به غرب مبارزه فرهنگی کنیم.

پایان

نویسنده، پایان و سرانجام داستان را در تفسیر خود چنین نگاشته است:

«[...] چون یعقوب را مرگ نزدیک آمد یوسف را وصیت کرد که کالبد مرا به شام به نزدیک جد من ابراهیم خلیل دفن کن. یوسف، علیه‌السلام، وصیت به‌جای آورد و او را آن‌جا که فرموده بود دفن کرد و یوسف پس از مرگ پدر بیست و دو سال بزیست [...] به‌درستی که بود و هست در حدیث ایشان و قصه‌های پیغامبران گذشته، خصوصاً در قصه یعقوب و یوسف و برادران وی، اندازه گرفتگی، و پندی و عبرتی است خداوند خردهارا [...]»^(۵)

این که سرگذشت یوسف پیامبر «علیه‌السلام» در کتاب‌های آسمانی و دینی آمده و یک سوره از سوره‌های قرآن، «یوسف» نام‌گذاری شده و به سرت و سرنوشت وی پرداخته است، خود نشان از اهمیت و ارزش والای دانسته‌های داستان است.

داستانی که در آن سخن از «فریشتگان و پریان، و آدمیان و چهارپایان، و مرغان و سبزه‌یادشاهان، و آداب بندگان و احوال زندانیان، و فضل عالمان و نقص جاهلان، و مکر و حیل و زنان و شیفتگی عاشقان، و عفت جوامردان و ناله محنت‌زدگان، و تلون احوال دوستان در فرقت و وصلت، و عز و ذل، و غنا و فقر، و اندوه و شادی، و تهمت و بی‌زاری، و امیری و اسیری»^(۶) می‌رود. «حسن القصص» باید چه چنین ویژگی‌هایی را دارا باشد.

پی‌نوشت‌ها:

۱- «تفسیر طبری یا جامع البیان عن تأویل القرآن»؛ محمّد بن جریر طبری، بازنوشت از «هزار سال نثر پارسی». طبری از بزرگ‌ترین عالمان، تاریخ‌دانان، محدّثان و مفسرین ایرانی سده سوم و ابتدای سده چهارم هجری قمری است. به وی «پدر علم و تاریخ و تفسیر» و نیز «امام‌المؤرخین و المفسرین» لقب داده‌اند.
۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸- «یوسف و زلیخا» تفسیر فارسی تربت‌جام: شاهکارهای ادبیات فارسی؛ جزوه یکم؛ به کوشش دکتر پرویز نائل خانلری. چاپ دهم ۱۳۶۹. انتشارات امیرکبیر.

● گودرز گودرزی (مجیدی)

داستان یوسف و زلیخا یکی از داستان‌های بنام و پراوازه‌ای است که همه از پیش و کم آن آشنایی داریم. این داستان هم در تورات آمده و هم در قرآن شریف بازگو شده است و نیز در جاهای دیگر؛ سواي آن هنرمندان زیادی در سرتاسر جهان این داستان را - به جهت زیبایی و کشش و واگویی مسائل اخلاقی و انسانی - دست‌مایه هر خود قرار داده‌اند؛ از نوشتن رمان و سرودن منظومه‌ها بگیرد تا ساخت نمایش و فیلم و مجموعه‌های تلویزیونی و...

چندی پیش زمان دست‌داد تا نظری بیندازم به ترجمه تفسیر طبری: «سوره یوسف. مولود یعقوب و قصه او علیه الصلوه و السلام». و عجب نثری! دلکش و پرکشش.

... پس چون پیغامبر علیه‌السلام یعقوب به کنعان بازآمد یک‌چند برآمد مادر یوسف بمرد، و ابن یامین و یوسف هر دو بی‌مادر به‌مانندند. و یعقوب را خواهری بود نام او انیاس بود. این انیاس خواهر یعقوب بود. نزد یعقوب آمد گفت یوسف را مادر نیست او را به من ده تا من او را بدارم. یعقوب گفت من از این فرزند نشکیم [دوری‌اش را بر نمی‌تابم].^(۱)

تا این که امروز، همه یوسف و زلیخا را از «تفسیر فارسی تربت‌جام» نوشته ابوبکر عتیق بن محمد سوری (پنجم هجری قمری) مرور کردم. اگرچه زبان این تفسیر، بسیار قدیمی و دیرینه است و دیگر به هیچ‌روی رایج نیست؛ اما پرویز نائل خانلری در نزدیک کردن زبان کتاب با زبان امروزی، تلاش باارزشی مصروف داشته است. آن‌چه که امروز خواندم، مجلد نخست از مجموعه موسوم به «شاهکارهای ادبیات فارسی» بود. من این مجموعه ۵۷ جزوه‌ای را سالیان پیش - آن زمان که دوران خوش مجزّدی‌ام را می‌گذراندم - تهیه و خریداری کردم. «شاهکارهای ادبیات فارسی»، مجموعه‌ای است فشرده و چکیده همه و گاه برگزیده و دست‌چین شده بخشی از کتاب‌های

